

Jus Canonicum In V. Libros Decretalium Distributum

novâ Methodo explicatum, Omnibus Capitulis Titulorum (qui in Antiquis, & novis Libris Decretalium continentur) promiscuè & confusè positis, in ordinem doctrinæ digestis. Adjunctis Aliis Quæstionibus Connexis, Quæ Ad Plenam Cujusque Tituli, Aut Materiæ Cognitionem, Et Expositionem Pertinent. ...

Respondens Libro Quinto Decretalium. In Quo De Judicio, Seu Ordine Judiciario criminali, nec non de criminibus Ecclesiasticis, & secularibus ... agitur ...

Pirhing, Ehrenreich

Dilingae, 1677

Titulus. XII. De Homicidio voluntario, vel casuali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98302](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98302)

jungi filio suo, sed pater ipsius nolit; tunc enim alimenta præstita solvere debet, *Abb. hic n. 3. Aror cit. c. 26. q. 1.* Porro is, qui expositum aluit, nullum jus in ipsum acquirit, ut dicitur in *cit. c. unic.*

III. Notandum 3. Prædicta Constitutio, quatenus decernit, si pater alimenta filijs denegat, cum amittere patriam potestatem, non debet universim intelligi de filijs etiam valentibus, & sanis, sed solum de languentibus, seu infirmis, cujuscunque ætatis sint, quia gravius delictum est denegare alimenta filijs languentibus, ac infirmis, quam sanis, & ideo graviori penâ plectendi sunt, & penas benigniûs, & mitiûs interpretari oportet, *Abb. hic n. 2. Aror cit. l. q. 1.* Per languidos autem hîc intelliguntur, qui

perpetuo morbo, eoque incurabili, laborant, quem cuique rei gerendæ inhabiles reddunt, *Morbus. 113. ff. de V. S.*

Norandum quartò. Constitutio hujusmodi locum solum in filijs legitimis, quia pater filios non habet in sua potestate, §. *ut, Instit. potest. Abb. hic not. 3.* Porro infantibus, quorum parentes ignorantur, alimenta præstent ab Ecclesia, vel ejus Rectore; quod si sufficientes redditus non habeat, neque ecclesiastica publica extant in loco: tunc certarum Communitates locorum curam eorum habent, alimenta præbere suis impensis, *Barb. in Co. num. 4. C. 5.*

T I T V L V S XII.

DE HOMICIDIO VOLUNTARIO VEL CASUALI.

Postquam in præcedentibus duobus Titulis actum est de homicidio in genere, nunc agitur de eodem in genere: nam quamvis aliàs usitatus, & frequentius secundum ordinem doctrinæ, prius agatur de genere, & postea de speciebus: tamen hoc loco prius quædam species homicidij præmittuntur, propter criminis atrocitatem. Et quia homicidium quoddam est voluntarium, aliud casuale, ideo de utroque hîc agitur. Extat hic Titulus Sexto, & Clementinis.

SECTIO I.

DE HOMICIDIO IN GENERE, & in specie de homicidio voluntario injusto.

§. I.

*Quid sit homicidium in communi,
& quomodo dividatur?*

I.

ASSERTIO I. Homicidium sic dictum, quasi cædes hominis, est occisio hominis ab homine facta, c. *Si homicidium. 41. caus. 23. q. 5. Hostiens. hic in Summa. n. 1.* vel clarius, est quælibet exanimatio hominis, seu humani corporis violenter ab homine facta, quâ anima à corpore separatur, *Wesembec. in paratit. ff. ad leg. Cornel. de Sicar.* dicitur ab homine facta: nam si homo occidatur à fera, vel bruto, non est propriè homicidium, sed pauperies dicitur, *toto tit. Instit. C. ff. Si quadrupes pauperiem C. c.* per hominem verò hîc intelligitur, cujuscunque ætatis, sexûs, vel conditionis fuerit, l. 1. §. *Et qui hominem. ff. dicto tit. C. l. pen. C. eod.* quin imò, & fœtus in utero matris existens, nomine hominis hîc venit, modò fuerit animatus, de quo infra.

II. ASSERTIO 2. Omisâ divisione homi-

cidij in corporale, & spirituale, quod non est improprie homicidium dicitur, ut est de cæde proximi, illi malum persuadere, vel comprouseque, vel quovis modo ei nocere, c. *Et si homicidium. 24. c. Noli 27. C. c. seq. dist. 1. de pœnit. Et hic in Summa n. 2. Farinac. in praxi criminali. l. 4. de homicid. q. 119. n. 5.* Corporale homicidium, de quo hîc solum agitur, aliud est voluntarium, aliud involuntarium, seu casuale, ut patet ex Rubrica hujus Tituli. Voluntarium vel voluntarium, sive injustum, vel licitum: illicitum, tunc fit deliberato animo occidendi hominem: tunc saltem indirectè voluntarium in causa adeo periculosa, ut moraliter certò sit homicidium, licet in se non intendatur formaliter, & expressè, si quis poculum venenatum alicui præbere, vel morali periculo mortis secuturum, licet sine expresso proposito, seu voluntate occidendi. Homicidium involuntarium, sed licitum, ac justum est, vel defensivum, ac defensivum, cum quis se, vel res suas defendendi causâ, interficere cogitur: vel est promissum, quod publicâ auctoritate Magistratus sit ad præstandum delicta. Homicidium verò casuale, aliud est, quod casu, præter intentionem committentis, causam dantis, contingit, nam casus est casus, præter intentionem, secundum Aristotelem, c. *Covarr. in Clem. Si furiosus un. Roder. de homicid. l. 1. princ.* Idq; est, vel nullo modo voluntarium, vel indirectè, sed merè casuale, sive quod casu incurre-

ideoque neque peccatum est: vel non nisi in causa, & indirecte, ac per accidens volitum, seu intentum estur ex infra dicendis magis patebit.

III. Præterea homicidium aliud est simplex, aliud qualificatum, ut si quis occidat parentes, vel alios sibi consanguinitate conjunctos, de quo supra tit. 10. vel Sacerdotem, vel Laicum in Ecclesia: vel si quis ex insidijs aliquem occidat, quia advenientem ex improviso aggreditur, & interficit: vel proditorie, ut si quis, nulla præcedente inimicitia, vel rixâ, fingens se amicum à tergo aliquem percutiat, & occidat: vel si Assassinum committatur homicidium, quia per pecuniam conductus aliquis occidit alium, *Clarus l. 5. sentent. §. homicidium n. 8. & seqq. Farinac. cit. q. 119. n. 6.*

IV. Illud hic notandum, quod vi juramenti generalis, non potest quis obligari ad homicidium injustum, & illicitum patrandum, prout sumitur ex c. Cum juramento 4. h. t. quod est desumptum ex S. Hieron. super Matth. c. 14. nam Herodes cum juramento pollicitus est puellæ saltanti dare quodcumque postulasset ab eo: si propter jusjurandum se fecisset homicidium dicat: si illa patris, vel matris interitum, seu eadem postulasset, utique non facinus fuisset: quod ergo non fecisset in suis, nec facere debuit in Propheta, nempe in S. Joanne Baptista. Hinc infertur, quod sub generali pollicitatione, seu promissione, etiam jurata, non venit illicitum, c. 1. de jurejur. in 6. quia omnia illicita intelliguntur excepta, *Gl. hic V. Facturus, & Abb. not. 2.*

§. II.

Qua requirantur ad homicidium injustum directe voluntarium, eiusque penam incurrendam, & qua pena jure sint decreta in homicidas?

V. ASSERTIO I. Requiritur primò, ut sit commissum per directam, & expressam, ac spontaneam voluntatem occidendi, per quam scilicet vel mors ipsa in se fuerit intenta, vel saltem in sua causa proxima, sive actione tali, ex qua certò, & inevitabiliter mors sequi soleat, ita ut moraliter loquendo, sit impossibile velle illam, & non velle mortem: tale enim homicidium etiam censendum est absolute, & simpliciter voluntarium: ut si quis, etsi expressam voluntatem non habeat occidendi hominem, tamen velit absolute aliquem gladio ferire punctim, circa præcordia, vel casum circa caput, & sic eum occidat, tale homicidium est simpliciter, & perfecte voluntarium, quia velle talem causam proximam, moraliter, ac in effectu idem est, ac velle ipsum effectum, sive inferre mortem, saltem in actu exercito, & implicite, etsi in actu signato, & expresse non intendat occidere, sicut qui directe vult applicare ignem domui, vult implicite, ac virtualiter ipsam incendere, *Suar. dis. 44. de censur. sec. 1. n. 4. & 5.* Et quidem talem voluntatem directam, & perfectam occidendi requiri ad homicidium voluntarium, colligitur ex c. 1. ibi: Per industriam, & per insidias, h. t. & ex c. Sicut 6. ibi:

*Qui animo occidendi, eodem. & similiter loquuntur Leges Civiles. Aliud verò est, si quis v.g. gladio intendat solum percutere, & vulnerare, non tamen in parte corporis periculosa, sine voluntate occidendi: vel si instrumentum ex se non sit aptum ad inferendam mortem; tunc enim etsi mors sequatur, censetur, præter intentionem percutientis, & per accidens sequi, neque erit directe, ac perfecte voluntarium homicidium, quia directe nec in se, nec in causa mortem intendit. Idque in foro externo ex conjecturis, & circumstantijs desumendum est, *Suar. c. l. n. 4.**

Deinde non sufficit ad incurrendam penam voluntarij homicidij, voluntas interior occidendi, etiam si in actum aliquem externum, etiam propinquum prodierit, sed requiritur, ut effectus, sive mors reipsa actu sequatur, præterquam in casibus jure expressis, alioquin effectu, etiam per miraculum, impedito, non incurritur pena ordinaria homicidij, quia generatim pena à jure decreta non incurritur, nisi per delictum consummatum, cum in penis mitior interpretatio sit facienda, *reg. jur. 49. in 6.* nec sint extendenda, sed ad proprietatem verborum legis restringenda, *reg. 15. eod. in 6.* Idque aperte colligitur etiam ex c. Relatum 4. de Cleric. non resid. c. Perpetua 4. de Elect. in 6. c. 1. h. t. in 6. per sensum contrarium, & docet Covarr. in Clement. unic. de homicidio p. 2. in princ. n. 5. *Suar. cit. dis. 44. sec. 2. n. 2.* & alij communiter.

VI. ASSERTIO 2. De jure civili communi, pena homicidij injusti est in insulam deportatio, & bonorum confiscatio, l. 3. §. pen. ff. ad Leg. Cornel. de sicar. sed hodie est pena mortis, si per dolum facta sit cædes, §. Item Lex Cornelia Instit. de publ. Judic. sive Nobilis commiserit homicidium, sive Plebejus, *Clarus §. Homicidium n. 18.* At verò de Jure Canonico, si Laicus committat voluntarie, & injuste homicidium, excommunicandus est, c. Itaque 20. caus. 24. q. 3. quamvis in c. Omnis 4. dis. 3. dicatur, ut qui eadem fecerit, capite plectatur, id tamen intelligendum est, non de morte naturali, sed de excommunicatione, quæ mortem animæ infert, juxta c. Per venerabilem 13. prope finem, qui filij sint legitimi: ubi, qui sententiam Sedis Apostolicæ contempserit observare, mori præcipitur, id est, per excommunicationis sententiam velut mortuus à communione fidelium separari: ex quo *ibid. n. 20.* infert *Abb.* quòd ubicunque Jure Canonico repetitur imposita pena mortis, debet exponi, & intelligi de sententia excommunicationis, quæ est mors civilis, per quam anima separatur à gratia DEI, quæ est vita animæ, *Farinac. in praxi crimin. p. 4. l. 4. de homic. q. 119. n. 57.* Dicitur autem excommunicatio mors civilis, quæ animæ mortem infert, non quòd per se verè, & immediate animam privet, ac separet à gratia, sed cum nunquam infligi possit, nisi propter peccatum mortale, ideò attribuitur illi hic effectus, cum excommunicatio minor non habeat adjunctum talem effectum, *Farinac. c. l.*

VII. Si verò Clericus committat homicidium, deponendus est ab Ordine, & officio, non autem communione privandus, c. Presbyter 12. dis. 81. c. Cum non ab homine 10. de Judic. c. Inquisitionis 21. in princ. ibi: Puta si homicidium commississet, de accusat. c. Sicut 6. §. fin. h. t. Et insuper etiam post depositionem, est destru-

est detrudendus in arcum Monasterium ad peragendam poenitentiam, c. *Tue* 6. de poenis, & quidem in perpetuum, juxta c. *Si Episcopus* 7. ibi: *Quandiu vixerit, dis* 50. vel saltem usque ad septennium, vel quinquennium, cit. c. *Sicut*, §. *fin. h. t.* quod tamen id statuit de Clericis, qui consilio solum patrârunt homicidium, *Diaz. in pract. crimin. can. c. 98. n. 1.* vel dici potest, quod ista detrusio in Monasterium potest esse perpetua, & temporalis, pro qualitate homicidij, *Farinac. cit. q. 119. n. 54.* vel etiam detrudi poterit Clericus homicida, loco monasterij, in carcerem perpetuum, vel temporalem, attentâ qualitate delicti, saltem si non esset poenitens, vel de fuga suspectus foret, *Farinac. c. l. n. 49. & § 1. ubi n. 55. ait*, quod hodie de consuetudine apud ipsos, propter voluntarium homicidium, Clerici condemnantur ad tritremes, vel ad tempus, vel in perpetuum, prout qualitas homicidij exposcit.

VIII. Cæterum Clericum homicidam voluntarium, & injustum esse deponendum, probari etiam posse videtur ex c. *Si quis* 1. h. t. quod est desumptum ex *Libr. Exodi c. 21.* ubi dicitur: *Si quis per injustitiam occiderit proximum suum, & per insidias, ab Altari meo avelles eum, ut moriatur.* Ubi Jo. Andr. hic n. 1. & Abb. n. 2. verbum *moriatur* sic exponunt, id est, deponatur, quia depositio est mors quædam civilis, ac proinde secundum hanc expositionem sensus erit, quod Clericus occidens hominem ex proposito deponendus sit ab Altaris Ministerio. Vel secundò potest etiam intelligi de morte naturali, si fortè Clericus committat homicidium qualificatum, quia v. g. aliquem proditoriè occidit, ita ut non videatur sufficere depositio, tunc enim debet deponi, & tradi Curie seculari, ut morte afficiatur. Vel tertio potest etiam intelligi de homicida Laico, quod debeat avelli ab Altari, id est, ab Ecclesia, & communicatione fidelium per excommunicationem, quia quando in Canonibus fit mentio de morte, debet intelligi de morte civili, id est, de excommunicatione, ut supra dictum, quia Ecclesia non potest inferre poenam mortis: has tres expositiones hujus c. affert Abb. hic.

IX. Verùm his expositionibus obstat inprimis, quod hic textus, sine fundamento, restringatur ad solos Clericos, cum absolutè dicat, *si quis occiderit*. Deinde incertum est, imò probabiliter falsum, quod Clericus, sine alia speciali enormitate, aut incorrigibilitate, propter simplex homicidium voluntarium, possit statim degradari, & tradi potestati seculari, prout colligitur ex c. *Cum non ab homine* 10. de Judic. *Suar. tom. 1. de Relig. l. 3. de Reverent. debita locis sacris*, c. 11. n. 10. Quare rectius cit. c. 1. h. t. intelligitur de eo, qui per industriam, id est, ex proposito, & per insidias, id est, proditoriè, aggrediendo à tergo, vel alio modo improvise, sive in Ecclesia, sive extra illam, sive Clericū, sive Laicū, & sive ipse occidens sit Clericus, sive Laicus, quod talis, inquam, non gaudet immunitate Ecclesiastica, quominus violenter à suo Judice extrahi possit ex Ecclesia, prout explicat *Gl. hic* *V. Per insidias*. Covarr. l. 2. resol. c. 20. n. 7. *Suar. c. l. n. 11.* & dictum est supra l. 3. tit. 49. n. 28. nam hoc c. est desumptum ex *Exodo c. 21.* ubi statuitur, quod quicumque occidens per insidias in Templo defendi non possit, quasi dicat, nullum pro hujusmodi

homicida erit asylum, quantumvis locum. Ergo Gregorius IX. qui ex illo loco fecit Canonem, in sensu literali, & proprio, verè interpretare voluisse censendus est, ita ut idem, cum ratione, significant, ut bene notat *Suar. c. l. n. 1.* obstat c. *inter alia* 6. de immunit. Eccles. quia nocentius III. ibi hanc exceptionem de loco proditorio non fecerit: potuit tamen postea Gregorius IX. à quo verba illa Exodi canonizata sunt, in cit. c. 1. h. t. Covarr. c. l. & *Suar. c. l. n. 1.* inferre, quod Concil. Trident. Sess. 14. c. 7. de reprob. illa illa Exodi adducat ad statutuendum, quod voluntarius homicida semper sit irregularis, quia bilis ad Ordines, quia argumentatur Concilium, vel à fortiori, & loquitur, non solum Clericis, sed etiam de Laicis, *Suar. c. l.*

X. Secunda poena homicidij voluntarii est, quod Clericus, qui animo delibere quem injustè occidit, priveretur omnibus Ecclesiasticis obtentis, non quidem ipso facto, sed per sententiam Judicis est privandus communiore sententia docet Covarr. in d. c. *Si furiosus unicus*, p. 2. §. 3. n. 6. in fine. *Diaz. in can. c. 98. n. 2.* & *V. Ipso Jure lit. A. Clericidij*, c. 21. *Farinac. cit. q. 119. n. 53.* *Suar. 44. de censur. sec. 4. n. 33.* idque sumitur ex c. *Clerici*, vel *Monachi* & c. & cap. ex litteris in d. indignum Altaris ministerio reputamus, de exco. Ratio est; quia nullum crimen inferri potest ipso jure, nisi id in jure exprimat, *Farinac.* Extenditur autem hæc poena privationis, quia Clericus homicida voluntarius, reddatur etiam in aliis ad alia beneficia obtinenda, sine dispensatione, *Diaz. c. l. lit. A. in fine*, *Farinac. c. l. n. 38.* quod non ita intelligendum est, quod sit ipso jure ad beneficia de novo obtinenda, ita ut collatio ipso jure irrita, sed solum illa prohibita est, *Concil. Trid. cit. Sess. 14. c. 7.* ubi dicitur: *ut quæ Ecclesiastica beneficia, etiam si curam non non habeant, conferte liceat*, *Suar. cit. §. 4.*

Tertia poena est, quod homicida voluntarius priveretur successione ejus, quæ interfecit, si ex testamento, sive ab intestato hæreditas ad eum deberetur, quia fiscus eam auferat ab illo tanquam indignus, *ratio* 7. §. *fin. ff. de bonis damnat. Clarus c. l. n. 1.*

Quartò denique Jure Canonico homicida voluntarius efficitur etiam irregularis, etiam homicidium occultum sit, ita ut Ordines suscipere, suscepi ministrare, sive eos exercere non possit, iam post peractam poenitentiam, juxta c. *Propter* 21. & ibi *Gl. V.* *Si homicidium de accusat. de heret. passim in jure*, c. *Minor* 4. & seqq. dist. 10. & dist. 11. cap. *h. t.* *Gl. in c. Sicut* 6. *V. Constitutum* 1. & DD. communiter. Est autem hæc irregularitas homicidio voluntario regulariter in d. *penalis*, qua infra.

XI. Cæterum illud hic addendum, quod si poenitentis imponendis, debet considerari circumstantias, quæ augere, vel minuire possunt delictum, & quæ non solum quantitas, & qualitas delicti, & ætas, scientia, sexus, atque conditio delictantis sunt attendenda, & non solum, secundum prædicta, sed etiam secundum locum, & tempus, &

delictum committitur, unicuique poenitentia debet indici, cum idem excessus magis sit in uno, quam in alio puniendus, prout statuitur in c. *Sicut dignum* 6. in princ. h. t. In primis ergo in poenis, & poenitentijs imponendis, attendi debet quantitas delicti, v. g. an sit enorme, vel mediocre, adulterium, vel incestus, Gl. hic V. *Quantitas*. Secundò qualitas, an sit occultum, vel manifestum, Gl. hic V. *Qualitas*. Tertiò ætas, an infans, impubes, vel pubes. Quartò scientia, an sit discretus, minus discretus, vel non sana mentis, Gl. hic V. *Scientia*. Quintò sexus, nam viri gravius puniendi sunt ob adulterium, quam mulieres, c. *Indignantur* 4. caus. 32. q. 6. & universim levius puniuntur mulieres, quam viri, ob sexus fragilitatem, *Barb. in Collect. in cit. c. Sicut dignum* n. 9. h. t. Sextò conditio, an liber sit, vel servus, subditus, vel alius, Laicus, vel Clericus, Nobilis, vel Plebejus, quia dignitas, & generis nobilitas relevat à pœna ordinaria, Jo. Andr. hic n. 2. V. *Conditio*. *Barb. ibid.* n. 10. Septimò locus, an sit sacer, an profanus, Jo. Andr. c. l. V. *Locus*. Octavò tempus, an dies festus, vel jejunijs, vel communis, Jo. Andr. c. l. V. *Tempus*. Videri potest textus in c. 1. dist. 5. de poenit.

§. III.

Quinam tum in genere, tum in specie, propter homicidium voluntarium, & iniustum, irregularitatem incurrant, vel alias pœnas Jure decretas in homicidas?

XII. Certum est in primis, quòd is, qui aliquem voluntariè, & injustè per seipsum occidit, sit irregularis, cum talis vel maximè sit homicida, ut notavit *Suar. cit. dist. 44. de censur. sec. 3. n. 1.* Idemque dicendum est de eo, qui dat causam propinquam efficacem mortis, licet ea post longum tempus sequatur, ut si quis præbeat venenum, quod post multos menses primum operatur, & interimit. Ratio est, quia qui causam damni dat, damnum dedisse videtur, c. ult. de injurijs l. *Qui occidit* 30. §. pen. & ibi Gothofr. lit. F. ff. ad Leg. *Aquil.* & nihil interest, occidat quis, an causam mortis præbeat, l. *Nihil* 15. ff. ad leg. *Cornel. de Sicariis*. Et hinc in c. *De cetero* 11. h. t. dicitur, quòd Diaconus, qui homicidio causam dedit (videlicet consilio, præcepto, vel ope, Gl. fin. ibid.) ad Sacerdotium non sit promovendus. Ubi licet sermo sit de Diacono, tamen idem est de alio Clerico, vel etiam Laico, quia hic factum narratur, & non tantum ad Sacerdotium promoveri non debet, sed nec in alijs prius receptis Ordinibus ministrare potest, cum enim irregularitatem incurrat, ab omni ministerio Ecclesiastico est removendus, c. *Presbyterum* 7. h. t. *Abb. in cit. c. de cetero* n. 2. per causam autem intelligitur hic causa propinqua, nam qui dat causam solum remotam homicidio, non sit irregularis, Gl. hic V. *Causam*. ubi tamen id limitat, nisi animo nocendi eam det, c. c. *Presbyterum*. Sed ibi non causa remota, sed propinqua, & coherens data fuit, *Abb. in cit. c. De cetero* n. 3.

XIII. Jam ergo in specie quæritur 1. Aa

qui procurat abortum fœminæ prægnantis, sit homicida, & irregularitatem incurrat? Resp. Qui dat causam abortioni, homicida est, & sit irregularis, si fœtus erat animatus, aliàs secus, prout statuitur in c. *Sicut* 20. h. t. Ubi cum quidam Monachus mulierem prægnantem, cum qua consuetudinem inhoneſtam contraxerat, & quæ aserebat, se ex eo concepiſſe, per zonam arripuiſſet, quasi ludens cum ea, ipsa per hoc sic se laſam affirmavit, ut eâ occasione abortiverit. Consultus super hoc Papa Innocentius III. respondit, si conceptus, seu fœtus nondum erat vivificatus, ministrare poterit, alioquin debet ab Altaris ministerio abstinere.

XIV. Notandum hic primò. Non ideò Monacho illi in casu hujus c. imputatus fuit abortus, & declaratus est irregularis, quia operam dedit rei illicitæ, ludendo cum muliere prægnante, & libidinis causâ, ut putat *Abb. hic n. 6.* sed quia ipsa actio per se, videlicet arripio per zonam, quasi ludendo, causa propinqua fuit, & moraliter sufficiens ad abortum censeretur potuit, cum ipsa mulier se ex illa lædi senserit, & paulò post abortum fecerit: ideòque fuit ludus, non solum illicitus, sed etiam noxius, & causans abortum, *Covarr. in Clement. unic. p. 2. §. 4. n. 4. & 10. vers. quinto. Suar. dist. 45. de censur. sec. 6. n. 11.* Secundum Jus Civile verò dans causam abortui, post infusionem animæ, ultimo supplicio afficitur, l. *Si quis* 38. §. *Qui abortionis* ff. de poenit. l. pen. C. *Ad Leg. Cornel. de Sicar.* ubi Gl. ait, id procedere etiam in infante nondum nato, *Abb. in cit. c. Sicut* n. 3. Porro si procurans abortum in casu hujus c. animum occidendi non habuit, nec prævidit, inde securum abortum, non commisit homicidium directè voluntarium, sed potiùs casuale tantum, etsi culpabile, de quo infra.

Notandum secundò. Si quis abortire fecit mulierem gravidam, antequam fœtus animâ rationali est informatus, non incurrit irregularitatem, quia homicidium committi non potest in fœtum, qui necdum est homo, c. *Quod verò* 8. & c. seq. caus. 32. q. 2. cit. c. *Sicut* h. t. *Abb. ibid. n. 2. Suar. cit. dist. 44. de censur. sec. 2. n. 13.* Infunditur autem anima, secundum communiorum sententiam Physicorum, masculo, die quadagesimo à conceptione: fœminæ verò die octogesimo. Quòd si probabiliter dubitetur, an fœtus abortivus fuerit animâ informatus, nec nò: vel an post quadagesimum diem fuerit mas, vel fœmina, debet se, qui abortum fecit, gerere ut irregularem, & ab Officio Altaris abstinere, *Arg. c. Ad audientiam* 12. h. t. *Abb. in cit. c. Sicut* n. 7. *Navar. in man. c. 27. n. 222.* quia est certum, delicto abortus esse irregularitatem impositam: dubium verò, an quis delictum commiserit, *Molin. tom. 4. tract. 3. dist. 27. n. 4.* non tamen propter procuratum abortum fœtus inanimati imponitur pœna mortis, sed alia mitior, *Farinac. in praxi crim. q. 112. n. 137.* & alij communiter: ubi n. 138. ait, quòd in dubio fœtus præsumitur fuisse inanimatus, quoad pœnam criminalem incurrendam, secus quoad irregularitatem, ut jam dictum.

XV. Notandum tertio. Si quis causâ expulſæ libidinis, vel odij, homini (id est, viro) aut mulieri aliquid fecerit (per sortilegium, vel incantationem) vel ad potandum dederit, ut non possit

» possit generare (scilicet vir) aut concipere (mulier) vel nasci soboles, ut homicida teneatur, prout statuitur in c. Si aliquis §. h. r. quod est desumptum ex Concilio Quirimaciensi, itaque qui impedimentum adhibet, ne ex coitu viri, & mulieris conceptio, vel generatio sequatur, instar homicidæ teneatur, quia graviter peccat, impediendo vitam, ne illa ex suis causis naturalibus sequatur: sicut qui hominem interficit, & impedit, ne vita illius ulterius prolongetur, *Mol. cit. dist. 27. n. 6.* Sive autem quis poculum sterilitatis, aut abortionis dederit, vel alio modo impediverit, ne fœtus conciperetur: sive etiam ne fœtus conceptus nasceretur, dummodo is nondum animâ rationali fuerit informatus, non est verus homicida, sed solum interpretativus, & improprie dictus, ac proinde non debet puniri pœnâ ordinariâ mortis, sed aliâ mitiore, *Farinac. cit. q. 122. n. 98.* Sed neque talis, qui viro, aut mulieri potionem dat, per quam in eis impediatur concipiendi, vel generandi facultas, fit irregularis, cum irregularitas non contrahatur, nisi actu homo jam animâ informatus interficiatur. *Gl. in cit. c. Si aliquis V. Ut homicida, h. r. Navarr. cit. c. 27. n. 222.*

XVI. Queritur secundò. An is, qui vulneravit aliquem lethaliter, vel etiam non lethaliter, quem alius postea interfecit, sit censendus homicida, & an incurrat irregularitatem, vel pœnam ordinariam homicidij? De hac re agitur in c. *Significasti* 18. h. r. ubi talis casus proponitur. Quidam maleficus ingressus Ecclesiam, Eucharistiam, unâ cum Altarium ornamentis, & libris Ecclesiasticis, ex illa asportavit: Laurentius Presbyter, ejusdem Ecclesiæ Canonicus Regularis, arrepto ligone, maleficum illum percussit: an autem lethalis fuerit hujusmodi ictus, ipse penitus ignoravit. At Parochiani illius Ecclesiæ: videntes illum ornamenta Ecclesiæ asportantem, arreptis gladiis, & fustibus, eundem interfecerunt in eodem loco. Quare Presbyter ille prædicta confessus est suo Abbati, qui Papæ Innocentio III. supplicavit, ut cum eo misericorditer agere dignaretur. Papa respondit, in casu prædicto, distinguendū esse, utrum constare possit, quod præfatus Sacerdos non infixisset lethale vulnus, ex quo mortuus non fuisset, si aliorum vulnera secuta non fuissent: & quod percussor ille non habuerit voluntatem occidendi: neque ipsius studio (id est, suggestione, vel adhortatione *Gl. hic V. Studio*) consilio, vel mandato, alij contra maleficum illum processerint. Id quod fortè ex eo constare, & ostendi posset, si appareret, percussorem illum Sacerdotis tam levem, & modicam fuisse, & in ea parte corporis, in qua aliquis non faciliè ad mortem usque percuti, sive lethaliter lædi solet, ita ut peritorum Medicorum iudicio, illa percussio non censeatur fuisse lethalis. Et si hoc ita se habet, percussio illa, post pœnitentiam ad cautelam injunctam, in Officio suo Sacerdotali poterit ministrare, maxime Religionis favore, cum sit Canonicus Regularis, & sine omni scandalo, Sacerdotale Officium possit exercere; nam & de his ei credendum est, qui non accusatur, vel denunciatur ab aliquo, sed per se ipsum salutarem consilium petit. Quod si verò discerni non possit, ex cujus ictu percussus obierit, in hoc

dubio, tanquam homicida debet haberi. Sacerdos percussus, etsi fortè homicida non sit, à Sacerdotali tamen officio potius debet abstinere, quam merè celebrare, quia in abstinendo nullum, & abundando verò magnum periculum timetur: hoc casu cessare sit tutius, quam temere celebrare. Si verò Sacerdos ille prius percussus fuit, & perhibetur, ab illo sacrilego malefico, quoniam ligone percussus in capite: quamvis vim non habuerit, ut periret, & omnia jura periret, quia tamen id fieri debet, cum moderamine inculpata tutelæ (*l. 1. C. Unde vi, c. Ut fame 31. in sent. ex comm.*) non ad sumendam vindictam ad repellendam injuriam: non videtur idcirco Sacerdos à pœna homicidij penitus excusari, ratione instrumenti, quo ipsum percussit, cum grave sit, non solet levem plagam tum ratione partis, in qua ille fuit percussus, etiam per modicum ictum lethaliter quis lædi.

XVII. Pro explicatione hujus casus primò. Irregularis censetur, qui alium lethaliter percussit, licet ab alijs fuerit omnino percussus, animatus, si vulnerans sufficientem causam dedit. Idemque est, si non constet, sed dubium an ex ictu prius percussus, an verò ex percussione mors sit secuta? quia tutius est ab Officio Sacerdotali, quam temere celebrare, imò etiam si non constet, an quis percussus, tamen voluntatem occidendi habuerit, & aliorum posteriore percussione ille expiravit, laus censetur etiam primus percussor, voluntatem occidendi, effectum reipsa secuta. *n. 1. & n. 6.* Idque colligi videtur ex hoc c. percussor voluntatem non habere occidendi: ergo contrario, si voluntatem occidendi habuerit, percussit primò, etsi non lethaliter, attamen per aliorum ictibus mortuus sit, irregularis censetur. *Hosiens. hic V. Voluntatem non habuerit: quod ait intelligendum esse, si primus percussus non liberavit à potestate aliorum, cum posset, vel aut consilium occisoribus dederit, Covarr. Clem. un. p. 2. §. 2. n. 6.* quæ tamen restrictio bati non placet, quia etiam primus percussor tit operam homicidio.

Notandum secundò. Si quis prius percussor quem non lethaliter, ita tamen ut appareat, percussorem illum non possit fugere, idcirco ea occidatur ab alio, tunc ille prior non incurrat ordinariam homicidij: fit tamen irregularis, quia causam aliquam, vel saltem occasionem dedit homicidio postea secuto, *Abb. hic n. 2.* quamvis si constaret, primam percussorem non fuisse lethalem, & primus percussor animatum occidendi non habuit, sed iustam causam percussit, casu cit. c. *Significasti*, ob defensionem reus sacrilegarum, tunc nec irregularitatem incurrat, cum operam dederit rei licitæ, mors ab alio illata, non debet ei imputari, cum quoad homicidium non reperitur culpabilis, ideoque à defensionem non debet, *Glossat. Abbas. in addit. l. 1. c. 1.*

Notandum tertio. In casu dicti cap. Significasti non agitur de pluribus in eadem rixa aliquos necantibus, in qua etiam postea moriturus, & alij bus infra agitur: sed agitur de illo casu, in quo

§ IV.

An mandans aliquem occidi fiat irregularis, aliâque penas iniusti homicidii incurrat?

XX. ASSERTIO I. Qui mandat alium occidi, fit irregularis, si effectus, seu mors sequatur, & pœnâ ordinariâ homicidij puniri potest. *Navarr. in Man. c. 27. n. 233. Suar. dis. 44. de censur. sec. 3. n. 6. Avila dis. 6. sec. 2. dub. 2. & alij DD. communiter.* Ratio est: quia is, qui mandat actum aliquem fieri, est causa moralis, & quidem principalis ipsius actûs: qui verò exequitur, est causa solum minûs principalis, & velut instrumentalis in genere moris: qui ergo mandat alium occidi, verè intendit homicidium, & est causa proxima mortis, quia quod quis per alium facit, perinde est, ac si faciat per se ipsum, *Reg. juris 72. in 6. & nihil interest, occidat quis, an causam mortis præbeat, l. Nihil. 15. ff. ad leg. Corn. de Sicar.* adeoque irregularitatem, aliâque pœnas juris in homicidas statutas incurrit.

XXI. Extenditur autem primò. Quod non tantum is, qui directè, & expressè mandat aliquem occidi, sed etiam is, qui mandat aliquem verberari, licet expressè intendat, ne occidatur, vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, si mandataris fines mandati excedens mutilet, vel occidat, prout decernitur in *c. Qui. 3. & ult. h. t. in 6. ubi* etiam ratio additur: cum mandando in culpa fuerit, & hoc evenire posse, debuerit cogitare: nam licet tale homicidium non sit directè voluntarium ipsi mandanti, cum illud non intenderit in se, est tamen indirectè voluntarium, quia talis mandans in culpa fuit, & operam dedit rei illicitæ; ideòque ipsi omnia imputantur, quæ possunt sequi ex re illicita, quia cogitare potuit, ac debuit, ex tali verberatione sequi posse mortem, vel mutilationem, *Gl. hic in casu, ubi* autem culpa præcessit, regulariter quis tenetur de casu, si culpa sit ordinata ad casum, *Gl. hic V. Culpa. Petr. Ancharan. ibid. nor. 2.* Nam mandando illicitum, censetur quis mandare ea, quæ verisimiliter concomitari possunt, & ideo inhibitiō non prodest, nec relevat protestatio facta contraria, eaque in delictis nihil operatur, *Jo. Andr. in c. ult. & Franc. ibid. n. 3. nor. ult.*

Procedit autem decisio hujus cap. si percussio, seu mutilatio sit illicita, secus si licita: ut si pater, Dominus, vel Magister mandat verberari filium, servum, vel discipulum: tunc enim si mandataris, excedendo mandatum, occidat, vel mutilet, mandans non fit irregularis; nam cum tunc cesset culpa, per consequens etiam pœna hujus *c. Gl. hic V. Culpa. Anchar. nor. 3. Franc. n. 4.*

XXII. Extenditur secundò. Quod mandans occidi, vel verberari aliquem fiat irregularis, non solum quando mandatum est expressum, sed etiam quando est tacitum, quantumvis præmissa fuerit protestatio de non occidendo, vel nō mutilando, ut si Pater, aut Dominus injuriâ affectus à Petro, dicat filio, vel servo, non occidas illum, non tamen redeas domum, donec aliquid novi audiam à te circa Petrum, *Covar. in Clem. Siffridosus un. de homic. p. 2. §. 1. n. 3. Avila. cit. p. 7. dis. 6. sec. 2. dub. 2. concl. 1. Barb. in c. ult. n. 5.*

Y

Exten-

quis alterum percussit, & postea ipso non incitante, nec consulente, nec mandante, nec volente, alij superveniunt, & illum occidunt, qui est casus longe diversus; nam ille, qui prius percussit, non fuit Cooperator cum alijs, sed per se solus prius percussit, & sic percussio illa fuit omnino diversa à posteriore percussione aliorum: nec ex utraque percussione potest fieri una moraliter, ut totus effectus mortis singulis percussentibus imputetur; quia respectu primi percussentis, percussio aliorum postea subsequens fuit merè accidentaria, & fortuita, cum à primo percussente, nec directè, nec indirectè fuerit volita, seu intenta, ut bene notavit *Suar. dis. 45. de censur. sec. 3. n. ult.*

XVIII. Notandum quartò. Præsumptio occidendi præsumitur ex qualitate armorum, quibus homicidium fuit illatum, sicut etiam an vulnus fuerit lethale, nec ne, *Clar. §. Homicidium. num. 5. & alij apud Barbos. in Collect. in cit. cap. Significavit. num. 17.*

Notandū quintò. Qui posteriùs percussit lethali-ter vulnerat ab alio, sine dubio, est irregularis; quia licet certò morturum occiderit; occidit tamen etiam ipse, accelerando mortem ipsius: ac proinde sicut Jure Civili ex lege Aquilia tenetur de occiso, *l. Ita vulneratus. §. 1. in princ. ff. ad leg. Aquil. ita & irregularis censetur de Jure Canonico, Covarr. cit. Clem. un. p. 2. §. 2. num. 4. Zaf. in Comment. h. t. n. 10.*

Notandum sextò. Quod verò attinet ad pœnam ordinariam homicidij, vel secundus percussiens prius percussum, seu vulneratum occidit, ex mandato, vel voluntate primi percussentis; & tunc uterque puniri debet pœnâ ordinariâ homicidij: vel non intervenit illius mandatum, nec voluntas: & tunc, vel prima percussio non fuit lethalis, vel licet esset lethalis, tamen non est omnino certum, quod percussus ex eo fuisset mortuus; & tunc primus tenetur tantum de vulnerato; secundus autem de occiso, *l. Item Mel. 11. §. Celsus. ff. ad leg. Aquil. vel erat indubitatum, quod ex prima percussione mortem evadere non posset; & tunc etiam primus percussiens tenetur de occiso, cit. l. Ita vulneratus. ff. eod. Clar. §. Homicidium. n. 46.*

XIX. Queritur tertio. An si volens ex proposito occidere Titium, per ignorantiam, sive errorem occidat Cajum, sit puniendus ut homicida, pœnâ ordinariâ? R. affirmativè, ut docet *Bart. in l. Re-spicendum. 11. §. Delinquent. n. 7. ff. de pœnis, Covarr. in c. Alma. p. 1. §. 10. num. 4.* nam licet tale homicidium sit casuale, respectu personæ occisæ, verè tamen homicidium intendit, & intentio habuit effectum: & licet, si scivisset esse Cajum, non occidisset, tamen non ignoravit esse hominem, quem occidit; ideòque non habuit ignorantiam, quæ tollat voluntarium, respectu homicidij in genere: neque enim requiritur ad crimen homicidij, ejusque pœnam communem incurrendam, ut quis in specie noverit personam, quam occidit: quamvis aliqui putent, talem non esse puniendum pœnâ mortis, vel corporali, sed teneri ex lege Aquilia, & puniendum esse arbitrio Judicis, propter homicidium, non voluntariè, sed casu commissum.

Tomus V.

Extenditur tertiò. Quòd mandans alium occidi fiat irregularis etiam tunc, si ipse mandatarius occidatur, vel mutiletur, ut docet *Silvest. V. Homicidium. l. 1. q. 7. dicto 7. Suar. cit. dif. 44. sec. 3. n. 18. & 19. Avila cit. sec. 2. dub. 5. concl. 4. Barb. cit. l. n. 6.* Nam quamvis tale homicidium à mandante non sit in se intentum, nec directè voluntarium: est tamen indirectè; idèq; ei etiam indirectè ad culpam imputatur, quia qui iniuste, & temerariè se exponit propinquo periculo mortis, censetur homicida sui, ergo etiam is, qui mandat, vel consulit; adeoque directè inducit aliquem, ut se ita exponat, est causa mortis ipsius, & consequenter irregularis: licet enim, præter intentionem ejus, sive voluntatem directam, accidat mors mandatarij: cogitare tamen poterat, ac debebat, illam accidere posse, *cit. c. ult. h. i.* Nec excusat, quòd alter voluntariè susceperit mandatum, quia non ideo mandans cessat esse causa mortis ipsius, & quidem iniusta, quia sicut ipse occisus peccavit, exponendo se temerariè periculo mortis, cum non sit Dominus vitæ, vel membrorum, unde verè censetur esse homicida sui; ita etiam ipse mandans peccavit contra justitiam, inducendo ipsum per mandatum ad exponendum se periculo mortis, ac proinde etiam est causa moralis injusti illius homicidij, & sic irregularis.

XXIII. Limitatur autem tradita doctrina primò. Quòd mandans non incurrit irregularitatem, vel aliam pœnam ordinariam, si homicidium non sit secutum, quamvis à mandatario fuerit attentatum, quia regulariter nulla irregularitas, vel alia pœna ordinaria incurritur propter homicidium, nisi illud fuerit perfectum, & consummatum, vel aliud jure expressum, *Avila cit. sec. 2. dub. 3. in princ. Barbof. in cit. c. ult. n. 7.*

Limitatur secundò. Mandans non fit irregularis, si mandatarius, etiam sine ejus mandato, erat occisus, quia licet habuerit voluntatem influendi in effectum, sive occidendi, de facto tamen non influxit, *Avila cit. sec. 2. dub. 3. concl. 6.* Sed oppositum tenet *Covarr. in cit. Clement. unic. p. 2. §. 2. n. 1. versic. Sed si quis in fine.* nempe quòd mandans fiat irregularis, etsi mandatarius, etiam sine alicujus mandato, erat occisus, quia homicidiū fit causā, & intuitu ipsius mandantis: quod verum est, etsi mandatarius erat aliàs occisus, tamen ob mandatū ei datum citius occidit; tunc enim est causa propinqua accelerationis: secus si ob mandatum non citius occidit, ac proinde nullo modo influxit, vel movit voluntatem Mandatarij ad occidendum, ut ex *Laym. tradit Barb. in cit. c. ult. n. 8.*

Limitatur tertiò. Nisi mandans aliquem occidere revocavit mandatum, ita ut revocatio fuerit intimata mandatario, vel ad ejus notitiam pervenerit; tunc enim non incurrit irregularitatem mandans, si post hujusmodi revocationem commissum sit homicidiū à mandatario, ut docet *Navarr. in Man. cit. c. 27. n. 237. Suar. cit. l. n. 7. Avila cit. sec. 2. dub. 4. concl. 1. & 2.* idque procedit, sive mandatum expresse, sive solum tacitè sit revocatum, seu ipso facto, quia v. g. redijt in amicitiam cum illo, cujus mortem procurabat, idque notum sit mandatario, *Suar. cit. sec. 3. n. 9. in fine.* quia tunc committitur homicidium à mandatario, non ut moto ex voluntate mandantis, sed ex propria sua voluntate, & malitia; adeoque mandans non est causa talis homicidij, cum cesset ejus voluntas per revoca-

tionem, & consequenter etiam effectus illius, si constet mandanti, ipsum mandatarium tantum ex pertinacia occisurum esse, teneatur tamen ex charitate, sed etiam ex justitia impedire hujus mandati, quoad commodè potest; alioquin irregularis, *Suar. cit. l. n. 8.* apud quem hoc legi possunt.

XXIV. ASSERTIO 2. Pœnz Juris Canonici decreta in mandantem fieri homicidium, non incurruntur, etiam si mors, seu cædes non in se prout sumitur ex *c. Pro humani. l. 1. h. i. in 6. v. centius IV. in Concilio Generali Lugdunensi* statuit, ut quicumque Princeps Prelatus, episcopus, quia in *c. Quia periculosum. 4. de j. in 6.* non eximuntur Episcopi à sententia excommunicationis, sed solum interditi, aut suspensi, *hic V. Prelatus* vel quævis alia Ecclesiastica singularis persona, quempiam Christianorum, passim interfici fecerit, vel etiam mandaverit (quantum mors ex hoc forsitan non sequatur, eos receperit, vel defenderit, aut occidit sententiam excommunicationis, & depositionis dignitate, honore, Ordine, officio, & benedictione facto incurrit, ita ut alijs liberè (non obstante positione, vel contradictione cujusvis, *Gl. ab illis, ad quos collatio spectat, confirmari* potest. Et est etiam talis, cum omnibus bonis suis temporalibus, perpetuò diffidatus; & postquam pro libris argumentis confiteretur, aliquem sceleris execrabile commississe, nullatenus alia excommunicationis, vel depositionis, vel diffidationis versus eum sententia requiritur. Sunt autem & tam graves pœnz statutæ in illos, qui sic in dā inhumanitate, detestandæque sceleris atrocitatis aliorum faciunt, ut ipsos faciant per Assassinos, & non solum corporum, sed etiam animæ mortem procurent, quia plures Christianos periebant indispositos, & in peccato mortali præhabetur in *c. 1. §. Cum igitur, junctā Gl. Clar.*

XXV. Pro explicatione hujus c. notandum. Quamvis DD. communiter per Assassinos quibus loquitur *cit. c. 1.* intelligant non tantum mandantes, sed etiam mandatarios, etsi sint Christiani, sed etiam mandatarios, etsi sint Christiani, pecuniā acceptā, vel promissā, aliòve pretio, & homines occidunt incautos, & innoxios, consuetudine, & communi praxi receptæ, statutæ *Farinac. in praxi crimin. p. 5. q. 123. n. 19.* de Jure tamen verius est, Assassinos hic potius quosdam infideles subjectos Principi intelli, ita docti, & instructi erant, ut quos ille occideret, facillimè occidant, arbitantes non idcirco esse timendam, nec ullam pœnam ob illud post obitum, passuros, imò se obsequium prebentur, *Gl. hic V. Formidantes. & in add. c. l. 2. resol. c. 20. n. 9. Suar. dif. 23. de censur. l. 1. p. 1.* idque colligitur ex illius verbis *cit. c. 1. Propter nonnulli Magnates taliter perimi formidantes, rint securitatem ab eorundem Assassinatorum Domini petrare, sicque ab eo, non absque Christiane dignitate probrio, redimere quodammodo vitam suam.*

Notandum secundò. Excommunicationis, & pœnz in Constitutione *cit. c. 1.* late sunt, non Mandatarios, sive homicidas, sed solum in mandantes, qui scilicet operā Assassinatorū infidelium,

aliquem occidi iusserint: nam cum ipsi interfectores essent infideles, excommunicatio, aliaque pœna ab Ecclesia statuta in illis locum habere non possunt, quæ tamen locum habent in fidelibus, etiam laicis, qui Christianum aliquem occidi mandaverint, ministerio vel operâ illorum infidelium, qui gentilitio patrioque nomine Assassini dicuntur, quia cum criminem hoc sit valde atrox, enorme, & Christianæ Religionis perniciosum, potuit Papa talem Constitutionem edere, etiam contra laicos, siquidem operâ infidelium passim fideles occidebantur, in ignominiam Christianæ Reipubl. Covarr. cit. c. 20. n. 10. Cum autem prædicta Constitutio sit valde rigorosa, & pœnalis, non debet à mandante extendi ad mandatarios, etiam si eadem in utrisque sit ratio, Bern. Diaz, in præf. crim. Canon. c. 101. n. 5.

Notandum tertio. Excommunicatio, aliaque pœna in cit. c. 1. decretæ sunt, propter solum mandatum occidendi Christianum, operâ infidelium Assassinatorum, etiam si mors, sive cædes non sit secuta, quia tale mandatum atrocissimum reputatur, & cedere in gravem infamiam Christiani nominis. Unde si non Christianus, sive infidelis per alios quoscunque pecuniâ conductos occidatur, non habent locum prædictæ pœnæ, Covarr. c. l. n. 10. §. Quinto, Suar. c. l. Easdemque pœnas incurrunt, ipso facto, qui tales Assassinos receperint, defenderint, vel occultaverint, quia hi puniuntur ut auctores criminis, cum sine illis delinquens diu latere non possit, Gl. hic V. Receptaverit.

XXVI. Notandum quarto. Quamvis plures DD. dicant, quod Clerici committentes hoc crimen assassini, ipso facto, pœnam depositionis etiam ab Ordine statim incurrant, & amittant omne privilegium Clericale, ita ut possint capi, & puniri per Iudicem secularem, etiam non præcedente degradatione reali, quia ipso iure videntur degradati, Covarr. c. l. §. Sexto, Diaz c. l. n. 4. Farin. cit. q. 123. n. 12. Clar. §. fin. q. 36. n. 30. & 31. Ubi tamen requiritur præcedat sententia declaratoria criminis per Iudicem Ecclesiasticum. Contrarium tamen est probabilius, nempe Clericos tales non amittere, ipso iure, privilegium Clericale, ante actuale, & realem degradationem, per quam Curia seculari tradantur, quia talis depositio non fit, nisi in casibus iure expressis, inter quos non est crimen assassini, & in cit. c. 1. solum dicitur, quod depositio à lege, ipso facto, sit imposita, ad quam tamen requiritur degradatio actualis, antequam Clericus à Iudice seculari corporaliter puniatur, Suar. cit. dif. 23. de censur. sec. 4. n. 46. in fine, Barb. in cit. c. 1. n. 13. h. t. in 6.

Notandum quinto. Qui mandat, operâ infidelium Assassinatorum, occidi fidelem, perpetuò diffidatus est à toto populo Christiano, tanquam Christianæ Religionis inimicus, ita ut à quolibet privato impune possit offendi, & occidi, & bona illius primò occupantibus cedunt, ac præsertim illis, ad quos temporalis successio spectat, & multò magis à fisco occupari poterunt, Farin. cit. q. 123. n. 8. & 12. quæ tamen pœna constituta est in ordine ad seculares, ut patet ex illis verbis, ibi: cum suis bonis mundanis omnibus, c. l. h. t. in 6. Barb. ibid. n. 13. Porro quamvis Princeps Ecclesiasticus non possit inferre pœnam mortis, per sententiam iudicalem condemnando

Tomus V.

ad illam reum, c. Per venerabilem. 13. qui filii sint legiti, potest tamen legem ferendo, eam imponere, absque metu irregularitatis, Covarr. cit. c. 20. n. 10. §. Tertio.

Notandum sexto. Hoc crimen assassini etiam istud speciale habet, quod ad ejus probationem sufficiunt argumenta probabilia, ut constat ex cit. c. 1. in fine, & quidem non tantum ad pœnam extraordinariam, sed etiam ad ordinariam, & capitalem imponendam, Diaz cit. c. 101. n. 3. Barb. in cit. c. 1. in 6. n. 20. Farin. cit. q. 123. n. 46. neque etiam ab eo appellari potest, Farin. c. l. n. 56. apud quem plura de hoc videri possunt.

Notandum septimo. Ab excommunicatione lata in cit. c. 1. h. t. in 6. potest quilibet Ordinarius absolvere, cum Papa eam sibi non reservaverit, Gl. ibid. V. Excommunicationis; at verò depositio, seu perpetua suspensio ab omni dignitate, honore, officio & beneficio ibidem, ipso iure, imposita, non est propriè dicta irregularitas, ad quam requiritur verum homicidium, ita ut mors reipsa sequatur, sive statim, sive etiam post longum tempus, quia dilatio temporis non impedit, quominus effectus verè ex tali causa sequatur, Suar. cit. dif. 44. de censur. sec. 3. n. 6.

§. V.

An sicut mandans, ita etiam consentiens in homicidium iniustum, vel illud approbans, seu ratum habens incurrat irregularitatem, & alias pœnas homicidii?

XXVII. ASSERTIO 1. Si quis purè, & sine ulla cooperatione, consentiat in homicidium, quod nullo modo fit, nomine ipsius consentientis, is non fit irregularis, nec ullam pœnam incurrat, etiam si consensum verbis exprimat, Suar. dif. 44. de censur. sec. 3. n. 21. & alij. Ratio est, quia talis consensus solum est mentale homicidium, & licet verbis, vel alio signo externo sit expressus, non tamen efficaciter influit in cædem alterius, idè què propter illum pœnæ homicidii non incurruntur, nisi lex specialiter, & expresse id declararet, quod hoc casu factum non est. Si verò quis consensum præbeat in homicidium, quod ab alio fit, suo nomine, vel propter ipsum, ad vindicandum ipsum consentientem, vel quod existimat, id ei placere, tunc consentiens fit reus homicidii, & consequenter etiam irregularis, quia talis non merè consentit, sed moraliter censetur etiam cooperari ipsi homicidio: nisi exterius contradicat, & ostendat, sibi displicere cædem, tamen si interius in animo eam approbet; nam tunc erit tantum mentale homicidium, propter quod non contrahitur irregularitas: nec puniatur externum opus, neque etiam omisso illius, ratione cuius homicidium posset ei imputari, quoad pœnas fori externi, nec per internum illum consensum tollitur exterior contradictio, per quam exterius declaravit, sibi cædem displicere, Suar. c. l. n. 22.

XXVIII. ASSERTIO 2. Qui homicidium ab alio jam perpetratum, etsi suo nomine sit factum, postea

postea approbat, & ratum habet, cui antequam fieret, nec consilium, nec favorem, nec auxilium præstitit, non incurrit irregularitatem, nec aliam poenam jure statutam in homicidas, ut docet *Gl. in c. Si quis viduam. §. V. Ant. consilio. dis. 50. Hostiens. in summa n. 4. §. Quid ergo h. t. Covarr. in cit. Clement. un. p. 2. §. 1. n. 4. Suar. cit. dis. 44. sec. 3. n. 24. Avila p. 7. de censur. dis. 6. sec. 2. dub. 6. Probatur 1. Tum quia irregularitas, sicut & quævis poena, non imponitur, nisi committenti delictum, propter quod imponitur: sed qui tantum ratum habet homicidium jam antea patratum, non committit homicidium, quia non est causa illius, nec liberè, & efficaciter in illud influit, vel influit, ergo non incurrit irregularitatem, vel aliam poenam homicidii. Confirmatur, quia ille non fuit causa, quando homicidium est commissum, tunc enim nullo modo est cooperatus, ut supponitur, vel etiam omnino ignoravit, quod fieret: nec etiam postea, quando ratum habet, est causa, quia cum ratihabitio sit posterior homicidio, & supponat illud jam esse factum, & consummatum, repugnat, ut sit causa illius. Itaque ratihabitio illa, sive approbatio homicidii jam facti versatur circa illud solum, ut objectum, non autem ut effectum, ac proinde nullam potest habere causalitatem in illud. 2. Irregularitas non incurritur, nisi in casibus jure expressis, sed nullibi est expressum, quod ratihabitio inducat irregularitatem, vel aliam poenam à jure impositam, ergo cum sit lex poenalis, non est extendenda ad casus jure non expressos. Non obstat, ratihabitionem retrahi, & mandato comparari, *Reg. juris 10. in 6.* sed mandans homicidium sit irregularis, ergo etiam ratiificans illud. Sed respondetur in primis, ratihabitionem non esse verè, & simpliciter mandatum, cum non influat in actum ratificatum, sicut mandatum, & ideo lex lata contra mandantem non comprehendit ratum habentem, quia non extenditur ultra verborum proprietatem ad ea, quæ solum per analogiam quandam, vel similitudinem cum aliis comparantur, *Suar. c. l. n. 26.* quare ratihabitio comparatur quidem mandato, sed non nisi in iis casibus, in quibus specialis, & expressa juris decisio, sive dispositio non requiritur, sicut requiritur in irregularitate, quippe quæ non incurritur, nisi id jure sit expressum, *c. l. qui. 18. de sent. excomm. in 6. Covarr. c. l. n. 4.* Deinde ratihabitio comparatur mandato, quoad culpam, non autem quoad poenas juris, nisi id exprimat, *Avila c. l.**

XXIX. Ex dictis inferitur primò. Si quis, post commissum homicidium ab alio, etiam suo nomine, ad quod tamen nullo modo est cooperatus, recipiat, occultet vel defendat homicidam, vel quid ei donet, propter eadem factam, non incurrit irregularitatem, quia hi actus cum sublequantur homicidium, non possunt esse illius causa, neque ideo sit ipsius delictum, sed est objectum, vel occasio aliorum delictorum, quæ talis committit, ob quæ tamen nullo jure contrahitur irregularitas, quamvis hujusmodi actus faciant præsumi mandatum delicti, *Suar. c. l. n. 30.*

Inferitur secundò. Non solum in homicidio, sed etiam in aliis criminibus, quamvis atrocioribus, propter solam ratihabitionem, nullus puniendus est poenâ ordinariâ, & criminali ipsius delicti, sed so-

lum extraordinariâ, nisi aliud jure expresse quia ratihabitio æquipollet mandato solum rationem juris, quæ æquitate naturali est. *l. Postliminium. 19. in princ. ff. de captivis: etiam rem æquitas, quæ dicitur ratihabitionem retrahit, & mandato comparari, etiam debere ordinariâ poenâ delicti puniri eundem fictione ratum habentem, Covarr. c. l. n. 4. autem.*

§. VI.

An consulens homicidium irritum incurrat irregularitatem, & alias poenas luris?

XXX. ASSERTIO I. Qui consulens dicitur ad homicidium, vel mutilationem, sitis, aliisque poenas homicidii incurrit, si illud sequatur, ex vi seu influxu illius consilii, cui datum est consilium, alioquin non tenetur. Sumitur ex *c. Perniciosæ. 23. dis. 1. de Ubi dicitur, non eos tantum homicidas esse manibus hominem occidunt, sed etiam quorum consilium, fraudem, & exitum homines extinguuntur: & expressus habetur quis. 8. ibi: præcepto, aut consilio, dis. 50. in fine, dicitur, homicidium tam factum, quam siue consilio, aut defensione perpetrari, infra pugnant &c. Idem habetur in *c. Sicut dignus. Qui verò, & §. fin. ibi: qui consilium dederit. Ratio est, quia dans consilium est verè causa influens in effectum, ideoque regulariter talio tenetur in delictis ad poenam criminis, *l. 29. de sent. excomm.* Ubi dicitur, quod faciens contentientem par poena confingit, *l. 1. de dere. ff. De servo corrupto: si tamen ex consilio effectus secutus fuerit, quia is, cui consilium est, sine illo, aliàs delictum non committeret. cit. dis. 44. sec. 3. n. 10.***

XXXI. ASSERTIO 2. Qui consulens datum est consilium, esset aliàs occisus, quia jam antè erat determinatus ad occidendum, tamen quis consulendo auxit, & veluti ex voluntatem, & animum illius, ut tantò promptius citius, vel etiam crudelius aliquem occideret, irregularis fit, quia sic consulens verè influit in homicidium, confirmando enim, & augendo voluntatem occisoris, consequenter etiam auget actum voluntatem ab interiore voluntate procedentem, Sumitur ex *c. Sicut dignum. 6. §. Qui verò, h. t.* Dicitur, quod is, qui incitat aliquem ad homicidium puniendus sit, licet non ita severe: nisi forte suggestionibus ad illud homicidium provocasset, subintellige aliàs non facturum, *Gl. in l. Procurassent.* Ubi notandum, is, qui suo consilio incitat aliquem ad homicidium patrandum, punitus est, non quidem poenâ ordinariâ criminis, sed aliâ extraordinariâ ac mitiore, & triplo Judicis: qui verò provocat, sive inductione filio, nolentem sive aliàs non occisurum, punitus est poenâ ordinariâ juris, sicut verus homicida est causa moralis principalis homicidii, *c. l. 1.*

§. VII.

An qui cooperatur ad homicidium, præstando opem, vel auxilium, sit irregularis, vel ordinariam penam homicidii incurrat?

verò, infine, & sumitur etiam ex l. Non solum. 11. §. Attilianum. ff. de injuriis, ubi injuriam passo datur actio injuriarum, contra illum, qui persuasit alicui aliàs nolenti, ut injuriam ei faceret. Quoad poenam verò irregularitatis, qui, suo consilio, alium incitat ad homicidium, illo secuto, fit irregularis, quia dat causam homicidio, & confirmando voluntatem occisoris, talis cooperatur delicto. Secus est, si consilens, nullo modo, augeat voluntatem occidentis, vel concurrat ad eandem, quia sine consilio alterius æquè promptè occidisset, tunc enim non potest censeri irregularitatem incurrisse: quia cessat omnino causa, adeoque etiam effectus, ac poena, Covarr. in cit. Clem. un. p. 2. §. 2. num. 1. Suar. cit. dif. 44. sec. 3. num. 20. Avila cit. dif. 6. sec. 2. dub. 3. concl. 3. & 4. Ubi ait, idem esse, si consilium non nisi exiguè moveret alterum ad occidendum. In dubio verò, an is, cui consilium datum est, sine eo, delictum commissurus esset, potius præsumendum est, sine consilio non facturum, quia in dubio nemo præsumitur delictum commissurus, l. Merito. §. 1. ff. Pro socio. adeoque consilens in tali dubio irregularis censetur, Covarr. c. l. n. 1. §. Sed si quis, Avila. l. concl. 5.

XXXII. ASSERTIO 3. Si consilens homicidium, ante ejus executionem, consilium revocet, non ideo statim liber est ab irregularitate: sed efficacius illud revocare debet, quam mandans: quia mandatum fit in gratiam mandantis, cujus nomine agit mandatarius, & cujus voluntate ad agendum movetur, ideoque eâ sublata, per sufficientem revocationem, cessat mandatum, cujus influxus cessat: consilium verò præstatum in gratiam ejus, cui consilium, ejusque executio fit, nomine proprio, & intellectus semel imbutus opinione aliquâ non facili ab illa dimovetur, ideoque consilium non sufficienter tollitur per nudam revocationem, sed insuper debet consilens conari contrarium persuadere ei, cui consilium dedit, ne illud exequatur; quod si nihil proficiat, tenetur admonere occidendum de periculo, ut sibi caveat. Si vero is, cui consilium datum est, depositis rationibus, quibus motus fuit ad acceptandum consilium, propter alias causas velit homicidium exequi (cui id asserenti credi, quoad hoc, potest) tunc consilens non fit irregularis, quamvis non moneat occidendum de periculo, quia cessat concurrere ad homicidium, quod non tam ex consilio ipsius, quam ex propria malitia occisoris consequitur, Suar. cit. sec. 3. n. 11. & 2. segg. Avila c. l. dub. 4. concl. 3. His adde, qui consilium minus malum, v. g. percussio-

nem tantum, vel mutilationem membri ei, qui vult occidere, & quem aliâ viâ non potest à cæde avertere, non fit irregularis, quia tale consilium non est causa moralis mutilationis: quæ ipsi consilienti non est voluntaria, sed potius est causa, ne fiat homicidium. Avila c. l. dub. 3. concl. 1.

XXXIII. ASSERTIO 1. Quod ad irregularitatem attinet, qui auxilium præstando, est causa propinqua homicidii commissi, ita ut eo auxilio non præstito, illud non fuisset patratum, sive quia directè cooperatur, v. g. percutiendo, vel infligendo vulnus: sive indirectè, detinendo hominem, ne fugiat, vel comitando occisorem, eique assistendo, suâque præsentia tuendo, eumque animando, is irregularitatem incurrit, quia faver occisori, sciens eum intendere mortem alterius, licet ipse homicidium directè non intendat, Covarr. in cit. Clem. un. p. 2. §. 2. n. 2. §. Quatenus verò.

XXXIV. ASSERTIO 2. Si auxilium, vel opem ferens sit causa proxima, & immediata, saltem partialis, seu inadæquata homicidii commissi, ita ut absque eo auxilio mors non fuisset secuta, is poenâ ordinariâ homicidii est puniendus, l. unic. C. de raptor. virg. arg. l. Nihil. 15. ff. ad leg. Cornel. de sicar. c. ult. de pen. in 6. alioquin verò, si fuit causa solum remota, poenâ extraordinariâ, & mitiore est puniendus, cit. l. unic. & cit. c. ult. de pen. Covarr. c. l. n. 2. Idem colligitur etiam, & probatur ex c. cit. Sicut dignum. 6. h. t. Nam in primis in §. Illi autem. Respondet Pontifex Alexander III. quod illi, qui venerunt animo occidendi, ferendi aut capiendi illum Sanctum virum (scilicet Thomam Cantuariensem Archiepiscopum) citra manuum injectionem (quia id per socios est factum, Ioan. Andr. hic v. eod.) si ex captione illa mors ejus secuta fuit, pari poenitentia, seu poenâ, vel ferè pari, sunt puniendi cum occisoribus. Et ita voluntas, seu propositum ferendi, vel occidendi punitur, licet non processerit ad effectum, quia consenserunt cooperando, ideoque eandem, vel ferè pari poenâ puniendi sunt, c. Omnes. §. & ibi Gl. v. Consentiunt, caus. 17. q. 4. Gl. in cit. c. Sicut, §. Illi autem. v. Mors.

Ex quo inferunt DD. apud Farinac. in praxi crim. p. 5. q. 131. n. 67. quod si quis armatus propè assistat occisori, censetur causam, sive auxilium proximum homicidio præstare, quia in vasor redditur audacior, & invasus timidior, ideoque pari, vel poenâ pari poenâ puniendus est, modò scienter, & dolose assistat, animo præstandi auxilium: secus si casu, & ignoranter, Farin. c. l. n. 78.

XXXV. Secundò in §. Illi etiam, cit. c. Sicut dignum, dicitur, quod illi, qui non venerunt, ut ferirent, sed ut ferrent opem percussoribus, si fortè per aliorum violentiam impedirentur, paulò minore poenâ mulctari debent: quia cum scriptum sit (Proverb. 24. vers. 11. qui potuit hominem liberare à morte, & non liberavit, eum occidit) constat, ab homicidii reatu immunes non esse, qui venerunt, ut occisoribus opem con-

tra alios præstarent: nec caret scrupulo occultæ societatis, qui manifesto facinori deservit obviare. Ex quo inferitur, quod qui non impedit homicidium, vel aliud delictum, cum potest, præsumitur socius delinquentis, ut eadem pœnâ teneatur, quâ ipsemet homicida, vel alius delinquens, *Abb. in cit. c. Sicut, num. 5. Barb. ibid. num. 10. de quo infra.*

XXXVI. Tertiò in §. *Hi quoque, dicti c. Sicut*, dicitur, quod illi quoque non sunt à culpa liberi, nec à pœna debent esse immunes, qui licet fuerint homicidii ignari, tamen eis, quos sicarios esse sciunt, in facinis, sive rebus eorum custodiendis ministerium præbuerunt. Ex quo colligitur, quod præstans aliquod auxilium, quantumvis modicum, ad homicidium, vel aliud delictum committendum, ejusmodi est vestimenta occisoris custodire, non sit immunis à pœna homicidii, *Abb. hic n. 6.*

XXXVII. Quartò in §. *Eos insuper ejusd. c.* dicitur, quod illi, qui occupaverunt bona occisi, si nihil aliud commiserunt, à pœna mortis quidem sunt immunes: sed illa, quæ occupaverunt, tenentur integrè restituere illis, quorum fuerunt, si habent in facultatibus, unde reddere possint, & ipsis propter hoc moderata pœnitentia est imponenda: & licet dicant, se quadam ex his, quæ occupaverunt, pauperibus erogasse: non tamen aliena debuerunt pauperibus erogare, si potuerunt illa eis, quorum fuerunt, restituere.

Hinc colligitur primò. Quod obligatus ad restitutionem liberatur, restituendo pauperibus, si illi, quibus res ablatae sunt, non sint superstites, vel inventi non possint, alioquin ipsis Dominis restituenda sunt: quia non remittitur debitum, si uni solvatur, quod alii ex debito est solvendum, *Gl. hic V. Non aliena, & Abb. n. 8.*

Colligitur secundò. Non sufficit, si occupans aliena ea restituit, sed insuper etiam pœnitentia, sive pœna ei imponenda est, propter peccatum, quod commisit, contrahendo res alienas, in vitis Dominis, *Gl. hic V. eod. in fine, & Abb. n. 7.*

XXXVIII. Quintò in §. *Illis præterea, cit. c. Sicut*, dicitur, quod illis, qui participaverunt occisoribus excommunicatis, pœnitentia sic indicenda, considerata morâ temporis (quia gravius sunt puniendi, qui longo tempore talibus participaverunt, *Gl. hic V. Temporis mora*) & utrum timore (tunc enim minus puniendi sunt, *Gl. hic V. eod.*) vel affectione (tunc enim magis puniendi sunt, *Gl. hic V. eod.*) excommunicatis communicaverint, & num scienter, an ignoranter. In hoc enim posteriore casu non tenentur ad pœnam aliquam, si ignorabant illos homicidium perpetrâsse, idèque excommunicatos esse, nisi fuerit ignorantia crassa, & supina, *Gl. hic V. Ignorantier.*

Hinc colligitur, quod participans scienter cum excommunicato, plus vel minus puniendus est, secundum tempus communicationis, & quod tantò major pœnitentia imponenda sit, quantò diutius quis perseverat in peccato, *Abb. hic n. 9.*

XXXIX. Sextò denique in §. *Clericos autem, ult. hujus c.* dicitur, quod Clerici, qui armati tantò facinori interfuerunt, & illi, qui consilium dederunt, ut sanctus vir (nempe Thomas Cantua-

rienfis) caperetur, perpetuò, non solum ab ministerio sunt deponendi: sed etiam in nullo unquam tempore lectiones legant, sponsoria in Choro separatim cantent: sed, mis apud Deum veniam impetrare satagent super in clauistro Monachorum, vel Canonicorum Regularium, si fieri potest, sunt recludendi usque ad septennium, vel quinquennium, utroque Ecclesiæ debeant arceri.

Hinc colligitur primò. Clericus, qui cum aliis, exivit ad occidendum, si postea accusatus fuerit, sit irregularis, etiam si per alium factum fuerit, & ipse solum præstet, seu assisterit, nec manum applicaverit, *n. 10. Barb. ibid. n. 36.*

Colligitur secundò. Clericus, propicius, non degradatur realiter, sed de officio Clericali, non solum si illud propriè committat: sed etiam si illud fieri mandet, vel etiam illi armatus assisterit: & ultra de nem, in Monasterium, vel carcerem deinde saltem ad quinquennium, quæ tanquam sententia amplectenda est, *Gl. fin. hic & ibid. n. 38.*

XL. Restat adhuc una quæstio citationem ad homicidium, quando plures interfecero, concurrunt ad occidendum aliqui, postea moritur, an omnes censendi sint, & teneantur pœnâ homicidii? Resp. Quam præmissis consilio, & ex proposito aggrediamur quem ad occidendum eum, tunc omnes irregulares, & plectendi sunt pœnâ homicidii, unico tantum vulnere mortuus fuerit, & quis illum vulneravit, sive ignoranter, ut docet in l. ult. n. 1. ff. ad leg. Corneli. de sicar. *Covarr. ment. unic. de homicid. p. 2. §. 2. n. 3. in prin. Silvest. V. Homicidium. l. 9. r. n. 1. dicitur p. 7. de cens. dist. 6. sec. 3. concl. 1. & alii DD. sumuntur ex cit. c. Sicut. §. 6. Illi autem, h. c. est, quia omnes isti sunt veluti causa una homicidii, & talis associatio auget animum occidendi. Si verò plures, non consulto, sive ex proposito in rixa ex repentina occasione contingente, vel jus cædem conveniant, & omnes vulnere, etsi non lethale singuli, ex quibus tamen periculiatur, certum est omnes fieri irregulares, omnia illa vulnera simul mortem inferunt, & illi ad mortem cooperantur, nec consilium prebent, potius, quàm ex alio vulnere obijisse, idèque pœnam ordinariam homicidii omnes incurrunt, directe voluntarii, si omnes illud intendebant casualis, si præter directam intentionem, occiderit. Idque constat ex c. ult. caus. 23. q. 2. dicitur, si plures contra unum hominem interfecerint, & ab his vulneratus mortuus fuerit, quicunque eorum plagam ei imposuit, secundum Statutum, homicida judicetur: ubi *Gl. V. Quicunque* ait, hoc esse propter incertitudinem, quæ fertur, cujus ictu perierit, *Suar. dist. 45. de cens. n. 9. Covarr. in cit. Clement. p. 2. §. 2. n. 4. in casu.**

XLI. Extenditur autem primò. Quod unus tantum lethale vulnus inflixerit, reliqua vulnera solum non lethalia, nesciantur

quo vulnus inflictum fuerit, omnes erunt irregulares, quia textus in *c. ult.* indistinctè loquitur de omnibus simul rixantibus contra eundem, & tantum à pœna irregularitatis excipit eos, qui nec impugnant, nec vulnerant, nec consilio, vel auxilio cooperatores fuerunt, sed tantum adfuerunt; hi enim extra noxam sunt, *Covarr. c. l. n. 5. §. Quid ad irregularitatem. Suar. c. l. n. 9. & 10. Avila c. l. dub. 3. concl. 4.* Ratio est, quia talia vulnera, etiam non lethalia, juvant ad mortem, & hominem reddunt debiliorem ad resistendum vulnere lethali, & ut minimùm accelerant mortem, tanquam una causa totalis. Et hinc etiam Jure Civili tales vulnerantes non lethaliter puniuntur, non quidem, ut homicidæ pœnâ ordinariâ, sed tanquam præstantes auxilium homicidæ, pœnâ saltem extraordinariâ, & arbitrariâ, *Covarr. c. l. n. 5. in quinto casu.*

Extenditur secundò, quòd etiam illi fiant irregulares, qui nullam vulnus occiso inflixerunt, pro ut sumitur ex *c. ult. caus. 23. q. 8.* ubi de his, qui impugnant, volentes eum interficere, non tamen vulnerabant, dicitur: *Similiter puniantur*; scilicet tanquam cooperantes homicidio, licet non plene ut homicidæ; nam comitari homicidam ad eadem patranda, & eique assistere sufficit ad cooperationem, adeoque etiam ad irregularitatem contrahendam, quia in hac pœna non est inæqualitas; sicut etiam de Jure Civili talis punitur, non ut homicidæ, sed ut cooperans ad homicidium. Nec obstat, quòd irregularitas factum requirat, *c. ult. caus. 15. q. 1.* nam hic jam intervenit factum, videlicet homicidium, cui præbatur auxilium, *Suar. c. l. n. 10.*

Extenditur tertio, etiam si unum tantum vulnus lethale inflictum sit occiso, omnes tamen impugnantès sunt irregulares, non solum quando non inventus est auctor lethalis vulneris, quia tunc omnes tenentur, quasi occiderint, ne scelus maneat impunitum, *l. Item Mela 11. §. Sed si plures ff. ad leg. Aquil.* sed etiam si certus sit auctor cædis; quia alij, qui non vulnerarunt lethaliter, sed solum armati assisterunt, sunt irregulares, non propter incertitudinem cædis, sed propter cooperationem, *Suar. c. l. n. 11.* Aliud est, si v. g. in domo aliqua, in qua quatuor homines erant, lapidibus projectis, uno tantum ictu lapidis aliquis occidatur, & ignoretur, à quo illorum projectus fuerit; tunc enim in foro externo nullus irregularis censetur, quia nullus in particulari præsumitur deliquisse, nisi probetur, & melius est unum nocentem absolvere, quam tres innocentes damnare, ideòque unusquisque relinquendus est suæ conscientie, *Suar. c. l. Avila cit. dub. 3. concl. 3.*

§. VIII.

An non impediens homicidium, cum possit, ac debeat, fiat irregularis?

XLII. ASSERTIO I. Qui non impedit homicidium, si ad id teneatur solum ex charitate, non fit irregularis, etiam si omittat impedire, ex odio interno, & desiderio mortis proximi, *Navarr. in Man. c. 27. n. 31. & c. 24. n. 21. Suar. cit. dis. 45. sec. 4. n. 3. Avila cit. dis. 6. sec. 2. dub. 7. concl. 1.* Probat, quia

homicidium est delictum contra justitiam, per quod ad illud quis cooperatur, vel physice, vel moraliter: sed talis non peccat contra justitiam, sed solum contra charitatem, ergò non potest dici cooperari ad homicidium, & consequenter nec irregularis fieri. Unde cum Canones dicunt, homicidam esse eum, qui non subvenit proximo in periculo mortis constituto, vel qui non præbet cibum fame morienti, latè loquuntur de homicidio, & hoc vocant omnem culpam, per quam non conservatur vita proximi contra legem charitatis. Nec obstat, quòd in *c. Quantæ 47. de sent. excomm.* excommunicatio fertur in eum, qui facinori percussione Clerici, cum possit, desinit obviare, ergò multò magis irregularis fiet, quæ minor est pœna. Nam in primis argumentum à majore ad minus non procedit in pœnis: deinde non contrahitur irregularitas, nisi in casibus jure expressis, *Suar. c. l. n. 5.* Neque etiam obstat textus in *c. Sicut 6. §. Illi etiam h. t.* ubi dicitur, qui potuit hominem liberare à morte, & non liberat, eum occidit, ideòque est irregularis: nam ibi non est sermo de non impediens, sed de auxiliantibus, ut patet ex illis verbis: *Sed ut percussoribus opem ferrent.* Vel non impediens in foro externo reputatur irregularis, quia præsumitur cum occisore occultam societatem habere, ut colligitur ex fine *c. §. Illi etiam, & c. Facienti 3. dist. 86.* Veruntamen in foro conscientie, si revera tantum intercessit omisso contra charitatem, non contrahitur ulla irregularitas, ut colligitur ex *c. ult. caus. 23. q. 8.* ubi in fine dicitur: *Qui tantum adfuerunt homicidio, extra noxam sunt.* Ubi quamvis *Gl. fin.* id exponat de illis, qui occiso subvenire non poterant, quod est verum de noxa apud DEUM: tamen etiam rectè intelligitur generaliter, & absolute, quòd qui tantum adfuerunt, sint etiam extra noxam Canonicam, quæ per irregularitatem punitur, *Suar. cit. dis. 45. sec. 4. n. 4.* quin etiam Jure Civili non impediens, cum posset, non tenetur de homicidio, ut docet *Bart. in l. 1. §. Sed in eo n. 2. ff. de S. Silaniano.*

XLIII. ASSERTIO 2. Qui tenetur ex justitia impedire homicidium, si possit impedire, sine gravi suo damno, & non impediat, incurrit irregularitatem: cujusmodi obligationem justitiæ habet Dominus ad servum, pater ad filium, Judex erga subditum, & è contrario, liberandi eos à morte, si possint, *Navarr. cit. c. 27. n. 232. & c. 24. n. 22. Suar. cit. sec. 4. n. 5. Avila cit. dis. 6. sec. 2. dub. 7. concl. 2.* Ratio est, quia sic omittens, sive non impediens peccat contra justitiam, ideòque etiam ad restitutionem damni dati obligatur, & est causa moralis homicidij, & moraliter habetur pro faciente, sive committente homicidium; sicut etiam Jure Civili ita punitur, & consequenter etiam de Jure Canonico fit irregularis. Nec obstat, quòd ista irregularitas non sit in Jure expressa, cum Jus requirat factum, omittens autem non faciat. Nam licet propriè non faciat, interpretativè tamen, & moraliter facere videtur; Jura autem, quæ loquuntur de irregularitate, moraliter intelligenda sunt, *Suar. c. l. n. 6. & 7.* requiritur tamen, ut hæc ommissio defensionis sit voluntaria, quia alias non est culpabilis, & effectus, sive mors secuta non poterit imputari omittenti, *Suar. c. l. n. 8.*

XLIV. Hinc infertur primò, eum, qui alicui mandat, ut alium non defendat à cæde, ad quod ipse

mandatarius non tenetur ex iustitia, fieri irregularem, quia mandans injuriam facit occiso, & contra iustitiam peccat, & positivè concurrat ad mortem ipsius: quamvis mandatarius tantum peccet contra charitatem, & ideo irregularis non fiat, *Suar. c. l. n. 3.* ubi ait, idem esse de consulente dicendum: sed de hoc probabilius tenet contrarium *Avila cit. sec. 2. dub. 7. §.* Ex dictis sequitur primò, nempe quòd si quis volenti ex charitate alium defendere, persuaserit, ne defendat, & alter indefensus moriatur, non fiat irregularis, quia talis consulens non peccat contra iustitiam, sed solum contra charitatem: nisi tamen per vim, fraudem, aliamque injuriam retrahat alterum à defensione, tunc enim ageret contra iustitiam, respectu occisi, & fieret irregularis: nam licet volens defendere ad id teneatur solum ex charitate: tamen proximus habet ius, ne defensio ista ab alio impediatur per injuriam, prout idem docetur de elemosyna.

Infertur secundò, si Medicus, ratione stipendij, quod accipit à Civitate, teneatur curare aegrotos, & aliquis non omittat curare, isque moriatur, fit irregularis: sed si nullum stipendium accipiat, *Avila c. l. §.* Sequitur 4.

Infertur tertio, si quis sciat homicidium occultè tractari, & non revelet, non fit irregularis, nisi ex iustitia teneatur revelare, *Avila c. l. §.* Sequitur 2.

SECTIO II.

DE HOMICIDIO CASUALI, & de omnino involuntario.

§. I.

An ex homicidio casuali, quod ex opere licito secutum est, contrahatur irregularitas?

XL V. Præmittendum primò, agitur hic non de homicidio, quod nullo modo est voluntarium, nec directè, nec indirectè, nec in se, nec in causa, adeoque omnino inculpabile est, ut si fiat ab amente: sed de eo, quod est indirectè voluntarium, & per accidens intentum, sive volitum, non in se, sed in causa, adeoque mixtum ex voluntario, & casuali, & culpabile: ut si quis percutiat foeminam prægnantem, sine animo caufandi abortum, si ille sequatur, & foetus fuerit animatus, committit homicidium, non directè voluntarium, sed indirectè, sive in causa, scilicet in percussione, quæ fuit per se intenta: abortus verò solum indirectè, quod est homicidium casuale, & punibile, ut docet *S. Thom. 2. 2. q. 64. art. ult. in corp. & ad secundum.* Nam casus ex aliquo opere, præter intentionem operantis, contingentes, & ab eo non prævisi, nec directè, ac per se intenti, imputantur ipsi ad culpam, si ex opere illo per se, & necessitatè sequantur, vel saltem ut plurimum evenire soleant, quia sunt indirectè voluntarij, *Co. varr. in Clement. 4. n. 10. de homicid. p. 2. §. 4. n. 9. in fine, & n. 10.*

Præmittendum secundò, ex duplici capite contingere potest, ut alicui homicidium casuale imputetur ad culpam, & fiat mixtum. Primò, quia non adhibuit sufficientem diligentiam ad cavendum homi-

cidium, etiamsi dederit operam rei licite, quia dabat operam rei illicitæ.

XL VI. ASSERTIO I. Qui dabat operam rei licitæ, si debitam adhibuit diligentiam ad vitandum periculum mortis, etiamsi ex tali opere hominem postea sequatur, non contrahit irregularitatem: aliam poenam homicidij incurrat. Est sententia Theologorum, & Canonistarum, *Thom. cit. art. ult.* Probat, quia si sufficienter diligentia adhibita sit ad vitandum periculum mortis inde secutum, nec directè, nec indirectè voluntarium, ideoque non potest operanti imputari ad culpam, & opus secundum se fuit licitum, supponitur, ergò non potest contrahi irregularitas ex homicidio, quippe quæ non incurratur propter culpam. Si autem negligentia aliquem incurrat vitandi periculum mortis, tunc contrahit irregularitatem, quia homicidium est aliquo modo voluntarium, & licet opus, secundum se, & ex objecto sit licitum, tamen non licet sit propter periculum homicidij, quia non debita diligentia vitatum, *Suar. dis. 45. de censur. sec. 5. n. 1.*

XL VII. Probat, etiam eadem aliam pluribus Capitulis hujus Tit. primò ex *c. Dilecti h. t.* ubi quidam Capellanus infirmus, ut mori appetitum excitaret, equum allectum cum habenis non parens, fracto freno, lapsus & præter voluntatem sessoris, festinaverat, & ret, obvium, cum muliere infantem, procul ab eo sessore, obtrivit. Consultus Pontifex, centius III. mandavit Episcopo Diocesano impediri, quominus dictus Capellanus divina officia celebrare possit, cum nec voluntate, nec homicidium perpetravit, nec operam rei licitæ dederit.

Hinc colligitur primò, quòd mors ex ferocitate equi, præter voluntatem, & sessoris, non imputatur ipsi ad irregularitatem, *h. c. n. 2.* Secus est, si equitans sit in culpa aliquo modo, quod sit effrenatus, vel esse nimis tenue, & non sufficiens ad retinendum à cursu, & non antea providit, *Extr. de crim. p. 5. q. 126. n. 25.* Colligitur secundò, Clericus in prædicto casu, non incurrit per irregularitatem, etiamsi equo iterit ad fornicandum vel furandum, quia quamvis id sit illicitum, per se non tamen fornicatio, vel furtum, quod lo intenditur, parat viam ad homicidium, & periculosum, ratione homicidij, *Mol. n. 3. dis. 77. n. 7.* ubi ait, idem esse, si Franciscanus trans contra Regulam sui Ordinis, putaretur, caret. Colligitur tertio, homicidium ad culpam mixtum, sed sine voluntate, & culpa committitur, non tantum illi non imputatur, quoad Ordinem acceptos, sed nec quoad Ordines suscipiendos, *tra Gl. hic V. Nec actu.* docet *Ab. n. 3. Clement. unic. p. 2. §. 4. n. ult.* nam ex homicidio contingente, absque voluntate, & culpa, nulla contrahitur irregularitas, *c. Hic qui 49. & c. Si duo 51. de homicid. verò, quod à Jure sit, voluntarium, tamen si culpa caret.*

XL VIII. Secundò in *c. Ex litteris 14. de clerico* idem Pontifex, quòd Clericus quidam per irregularitatem non incurrit, qui cum suum de-

ru deponeret, facta prius diligenti circumspeditione, ne quem laderet, projecit in terram perticam, quâ solum colligabatur, casuque puerum quendam iuxta currum existentem percussit in fronte, qui inde mortuus est. Consultus Papa mandat Episcopo Diocesano, ut si res ita se habeat, dictum Clericum liberè permittat exequi officium Sacerdotis: nisi contra eundem grave scandalum sit exitum, vel tantâ labore infamia, ut deficiente accusatore, oporteat eidem Canonicam purgationem indicere. Ratio est: quia cum iste Clericus, adhibita diligentia, non peccaverit contra quintum præceptum Decalogi, dum illum puerum ita interfecit, neque dederit operam rei illicitæ, irregularitatem non incurrit, *Molin. cit. dis. 77. n. 7.*

Hinc colligitur, quod propter grave scandalum fiat quis irregularis, & puniatur etiam innocens, ita ut cessare debeat à Divinis, quia nihil agendum est cum scandalo, c. 2. de præf. per purgationem non tollitur scandalum. Tollatur infamia: nisi purgatio faceret cessare scandalum; tunc enim sufficeret sola purgatio, *Joan. Andr. hic in fine. Abb. not. 2.*

XLIX. Tertiò similis casus habetur in c. Ex litteris, 15. h. t. Nam cum quidam Monachus de campanili campanam deponeret, lignum decidit, & quendam puerum oppressit, & interfecit. Quare mandat Pontifex, si Monachus rem necessariam, vel utilem agebat, & in loco, per quem non crederetur aliquem transire, vel ibidem existere, vel etiam illuc de consuetudine venire, quando lignum motum vel etiam si crederetur aliquem ibi transire, vel esse, ante casum clamavit, ut caveret, *Gl. hic V. Transire* bene poterit ad altiores Ordines, præsertim in Monasterio, promoveri. Ratio est: quia cum Monachus ille in eo homicidio non peccaverit contra quintum præceptum Decalogi; quia ignorantia eum à culpa excusavit, neque operam dedit rei illicitæ, ideo irregularitatem non incurrit, *Molin. cit. l. n. 7. in fine.*

Hinc infertur primò. Quod Monachus etsi contra prohibitionem Prælati campanam deposuisset, vel tempore sibi prohibito pulsasset, si adhibita per eum debita diligentia decidit, & ex ejus casu aliquis fuerit occisus, non est irregularis, licet campanam pulsando peccet, tempore prohibito, *Barb. in cit. c. n. 2.*

Infertur secundò. Quando quis projicit rem aliquam ad locum devium, per quem nemo solet transire, non tenetur prius clamare; ideoque etiam si aliquis casu occidatur, non tenetur de homicidio, l. Si putatur, 31. ff. ad leg. Aquil. Abb. in cit. c. Ex litteris. not. 2.

L. Quartò similiter in c. Significasti, 16. h. t. cum quidam Clericus equitaret, equus, cui insidebat, tam se, quam ipsum projecit in aquam, quem Clericus ille calcaribus stimulavit: equus verò, qui erat durus buccâ, præter voluntatem Sessoris, cursum arripuit, & mulierem, quam ex improvviso obviam habuit, conculcavit, & interfecit. Papa super hoc consultus, fecit inquiri ab illo Clerico, utrum equi vitium prius scivisset, qui asseruit, se illud ignorasse (nam si scivisset, non fuisset sine culpa, cum sciret, se non esse sufficientem ad retinendum equum: non enim affectare quisque

debet, in quo intelligit, vel intelligere debet, infirmitatē suā alijs periculosam futurā, *Idem juris. 8. §. 1. ff. ad leg. Aquil. Gl. hic V. Prius scivisset*) Quocirca mandat Papa Episcopo Paduano: ut si ita est, ad cautelam injungat ei poenitentiam competentem (arbitrio Superioris, & levem, *Gl. fin. hic*) & non impediat ipsum, quominus in susceptis Ordinibus ministret, & ad majores possit promoveri.

Hinc infertur primò. Quod propter ferociam equi sessor non incurrit irregularitatem, si ignoravit vitium equi, sive fuerit proprius, sive alienus; nam de alieno in dubio non debuit præsumere, illum esse vitiosum; si tamen alienus equus, contra naturam, & morem aliorum equorum, in cursum fuit effusus, potest agi contra Dominum, ut vel illum det, vel damnum illatum resarciat, l. 1. ff. Si quadrupes pauper. C. Abb. hic not. 2.

Infertur secundò. Qui allegat suam ignorantiam, illam probare debet per juramentum proprium in defectum alterius probationis, quia forte solus erat, *Gl. hic in not. C. V. Si ita est.*

Infertur tertio. Quandoque imponitur poena, seu poenitentia ad cautelam, sicut quandoque etiam aliquis ad cautelam absolvitur, *Gl. hic V. Ad cautelam.*

LI. Quintò in c. Lator, 9. h. t. alius casus similis proponitur; nam cum quidam Clericus Petrum cum alio Clerico luderet, contigit, ut ille Clericus Petrum projiceret in terram, cujus cultellus, quem ad latus habebat, incidit in illum Clericum projicientem, & fortuito casu vulneratus occubuit. Ideo mandat Papa Alexander III. Episcopo Diocesano, ut si ita res se habuit, & alia justa causa non impediat, prædictum Petrum liberè permittat ad sacros Ordines promoveri. Ratio est: quia in hoc casu nulla culpa contra quintum præceptum Decalogi, ex parte projecti in terram, commissa fuit; nam passus est tantum, & nihil alteri fecit, neque operam dedit rei illicitæ, quia ludus ille inter Clericos fuit licitus, & ab illo cultello non timebatur aliquod periculum vulnerationis; ideoque nihil est Petro ad irregularitatem imputandum, *Gl. hic V. Luderet. C. V. Projicit. Molin. cit. l. & ideo etiam Petrus dispensatione Papæ non indigebat, ut promoveretur ad Ordines, ut colligitur ex V. Liberè. Abb. hic n. 4. contra Gl. fin. hic.*

Ubi præterea notandum, quod ludus alius est noxius, seu periculosus, v. g. hastiludium, jactus lapidum, ludus, qui calcibus, vel pugnis exercetur, & si ex tali ludo sequatur homicidium, sine dubio, irregularitas incurritur. Alius verò est ludus non noxius, sive periculosus, prout est ludus pilæ, saltationis, luctæ sine armis, & solis brachijs; & ex hujusmodi ludis non contrahitur irregularitas, dummodo ludens debitam diligentiam adhibeat, ne sequatur homicidium, *Barbos. hic n. 3.* quamvis Abb. hic n. 3. putet, quod iste ludus non fuit deliberatus, alias potuisset imputari Clerico Petro non removensito à se cultellum, dum luderet: sed forte alter ex improvviso insiluit in Petrum, eumque projecit in terram, & sic in nulla culpa fuit prostratus.

LII. Sextò in c. Exhibita, 22. h. t. habetur, quod quidam Clericus, Joannes nomine, in puerili ætate constitutus, cum quibusdam alijs pueris ludens, & insequens unum ex illis, lapidem post illum, non

» non animo lædendi, sed terrorem incutiendi pro-
 » jecit, qui licet lapide projecto non fuerit percuf-
 » sus, nec tactus: fugiendo tamen eum lapidem, ca-
 » su in alium lapidem impingens, & cadens caput
 » læsit, ac tandem tum propter imperitiam Medici,
 » tum propter incuriam patris, qui laboribus, & su-
 » doribus illum exposuit, mortuus est. Postea ve-
 » rò dictus Clericus veniam petijt à patre defuncti,
 » ut mitigaretur dolor ipsius, sed Episcopus Diœce-
 » sanus ipsum à susceptione sacrorum Ordinum re-
 » pulit: quamvis pater defuncti in extremis positus
 » confessus fuerit Episcopo, addito juramento, quòd
 » dictus Clericus non fuerit reus mortis filij sui.
 » Quare Clericus ille petijt ab Honorio III. ut cum
 » læsam conscientiam, ob mortem ipsius, non ha-
 » beret, secum misericorditer agere dignaretur. Papa
 » igitur mandavit Episcopo, ut si constiterit ita esse,
 » ipsum propter hoc à susceptione SS. Ordinum non
 » repellat. Ratio decisionis est: quia cum is, qui la-
 » pidem projecit, non peccaverit, eò quòd nullum
 » esset periculum eum tangendi, qui illo fuit deterri-
 » tus, neque operam dederit rei illicitæ, non est cen-
 » sendus irregularitatem incurrisse, *Molin. cit. dis. 77.*
num. 8.

Notandum hic primò. Qui lapidem in Titium
 projicit, sit irregularis, si lapis, Titio ictum decli-
 nante, cadat in Cajum, eumque occidat; quia cen-
 setur actionem conjunctam cum periculo homicidij
 exercuisse, quod verum est, si debitam diligentiam
 non adhibuit, ne lapis in Cajum caderet, ut plures
 docent apud *Barbof. in cit. c. Exhibita. n. 2.* Verum-
 tamen in casu dicti cap. declaratur, puerum illum
 projicientem lapidem in alium non incurrisse irre-
 gularitatem, quia mors accidit, tum propter impe-
 ritiam Medici, & incuriam Patris: tum etiam propter
 ætatem puerilem potuit excusari ab irregularitate,
 & quia projectio illa fuit causa mortis valde remota,
Gl. hic V. In puerili. Abb. ibid. num. 3. ubi ait, quòd si
 mors contingat ex ludo, seu projectione lapidum,
 inter majores, imputatur ipsis projicientibus, quia
 est ludus noxius, & culpabilis; non item inter pue-
 ros, nisi magnos lapides projicerent, *Molin. cit. l. n. 9.*
§. De pueris. Unde etiam *Molin.* putat, quòd etiam
 inter pueros projectione lapidum certantes non sit
 ludus licitus, sed noxius, si fiat animo percutiendi
 lapide, & non terrefaciendi tantum: ideòque si unus
 ex proposito fundà percuteret alium, & vulneraret,
 vel interficeret, non posset excusari ab irregularita-
 te, non ex homicidio voluntario, sed casuali prove-
 niente.

Notandum secundò. Qui petit veniam culpæ
 solùm ex benignitate, & humilitate, non per hoc fa-
 tetur, se culpam commisisse, sicut qui perit absolu-
 tionem ab excommunicatione ad cautelam, non fa-
 tetur se esse excommunicatum, *Gl. hic V. Postulavit.*
et Abbas n. 6.

LIII. Septimò alius similis casus proponitur
 » in c. Joannes. 23. h. t. quòd dum Sacerdos sic voca-
 » tus pulsaret campanam, ut populus ad divina offi-
 » cia conveniret, tintinnabulum decidit, & lethali-
 » ter vulneravit quendam puerum, & occidit coram
 » ipso, qui ex eo vulnere decessit. Re delatà ad Pa-
 » pam, is considerans, quòd cum dictus Sacerdos
 » dederit operam rei licitæ, non potest, nec debet

ipsi imputari, si omnes casus fortuitos non
 dit: ideòque mandavit Papa, ut si ita esse
 rit, dictus Sacerdos liberè suum officium
 permittatur. Ratio patet ex dictis, & quia
 nullam culpam commiserit in eo homici-
 mnes casus fortuiti prævideri non possunt, &
 gularitatem non incurrit.

Notandum hic primò. Etsi pulsare
 non spectet ad officium Sacerdotis, quia
 tur illud officium exequi; si tamen vulgè
 per susceptionem majoris non perdat quon-
 nem minoris. Et licet pulsare campanam
 muni pertineat ad officium Custodis, c. 1. q.
 3. tamen permittente consuetudine, etiam
 sive Clericus, sive laicus, id licitè facere po-
 test, *hic n. 3. et 4.*

Notandum secundò. Etsi Sacerdos qui
 pore Interdicti Ecclesiastici contra prohibi-
 Ecclesiæ campanam pulsaret, & decidens tin-
 bulum aliquem occideret; non tamen here-
 ticus, quia licet daret operam rei illicitæ, non
 caret contra præceptum Ecclesiæ, non tamen
 operam actui periculoso, qui velut via est ad
 cidium, quòd ad irregularitatem incurrit
 quitur, *Covarr. in cit. Clement. p. 2. §. 4. n. 1.*
Molin. cit. dis. 77. n. 8.

LIV. Octavò denique in c. Quidam
 h. t. aliud casuale homicidium ponitur, nam
 dam Presbyter evocavit aliquem in adjutorium
 ædificationem Ecclesiæ, qui ruens in terram
 laqueari, quòd idem Presbyter solvere voluit
 mortuus fuit. Significatum hoc fuit Papa
 IX. qui considerans, quòd Sacerdos ille dedit
 ram rei licitæ, & diligentia etiam adhibuit,
 debuit adhibere: circumstantibus quibus
 lum imminere, ita tempestivè, & alia voce
 monitis, ut intelligere, & fugere potuerit
 respondet Papa, quòd ob hanc causam, vel
 omnes casus fortuitos non prævidet, qui præ-
 ri non possunt, non debeat idem, quòd alius
 vel beneficium impediri.

Hinc colligitur primò. Quòd ille sit
 qui reficiens rectum projicit tegulam, vel
 per quem præteriens viator occiditur, nullum
 præmonuerit, vel signum de more posuerit,
 aliàs non censetur adhibuisse debitam diligen-
 opere periculoso ad cavendam alterius mor-
 cùs verò dicendum, si signum posuit, vel
 præmonuit prætereuntes, ut sibi caverent, non
 non sit irregularis, si ex projectione ex alio
 sit occisus, *Farinac. in praxi crimin. p. 1. §. 124.*
et 23. ut in casu hujus cap.

Colligitur secundò. Casus fortuiti
 lio humano prævideri possunt; ideòque non
 imputandi, nisi quis culpā suā incidat in al-
 sum, vel ex præcedente pacto, aut ob mor-
 ad casum fortuitum teneatur, *Gl. hic V. Pre-
 Abb. ibid. nor. ult.* ubi ait, id intelligendum
 casu fortuito, quem etiam diligentissimus
 prævidere non posset.

LV. ASSERTIO 2. Qui dat operam
 actui etiam secundum se licito, & bonè in-
 facto: si tamen intervenit culpa, seu negligen-
 tandi periculum homicidij, eo secuto, incurrit

gularitatem. *S. Thom. cit. l. & alij DD. communiter.*
 Probatur primò ex *c. Presbyterum. 7. h. t.* ubi re-
 fertur, quòd quidam Presbyter, causà disciplinæ,
 seu correctionis, percussit quendam puerum in ca-
 pite, qui post paucos dies mortuus est. Papa Ale-
 xander III. super hoc consultus respondit, quòd
 iste ab omni Altaris Ministerio perpetuò remove-
 ri debet, & ab officio sacerdotali deponi, si ex illa
 percussione puer interijt, vel in aliam infirmita-
 tem incidit, ex qua deinde mortuus est. Ratio
 est: quia licet illa percussio bonà intentione sit facta,
 scilicet castigandi causà, tamen quia percussio in
 illa debuit modum, & moderationem excessit; a-
 deoque culpabilis fuit, & imprudens, ac illicita per-
 cussio, idcirco mors inde secuta illi fuit imputata,
 quoad pœnam irregularitatis: neque enim censeri
 potuit hic casus omnino fortuitus; quia percussio in
 tali parte corporis non fit, sine aliquo periculo, nec
 cum sufficiente diligentia ad vitandum illud, & ideo
 licet opus sit licitum, non tamen licitè fit, *Suar. dif. 45. de censur. sec. 5. n. 2.*

Hinc colligitur primò. Quòd animus occiden-
 di præsumitur ex percussione, & vulnere inflicto in
 capite, si mors sequatur, etiamsi percussio solum bac-
 culo facta sit, quia percussio in capite magis pericu-
 losa est, quàm in alia parte corporis, *Farin. cit. q. 126. n. 196. Barbos. in Collect. hic n. 3.*

Colligitur secundò. Magister nimium excedens
 modum in corrigendo discipulum, in culpa est, &
 consequenter irregularis, si mors inde sequatur, vel
 mutilatio; levis enim castigatio duntaxat Magistris
 permittitur. *Sed etsi. 5. S. ult. & l. seq. ff. ad leg. Aquil.*
 Secus est, si leviter solum excedat in castigando; tunc
 enim non fit irregularis, *Gl. in cit. c. Presbyterum. V. Exspirasset. Covarr. in cit. Clement. un. p. 2. §. 4. n. 5.*

Colligitur tertio. Vulneratus præsumitur mor-
 tuus ex vulnere, si obijt post paucos dies, v. g. post
 octo, vel etiam post longius tempus, dummodo con-
 fites, vel ex re ipsa, vel Medicorum iudicio, mortem
 evenisse ex præcedente vulnere, *Abb. hic n. 3. Farinac. p. 5. q. 127. n. 50. Clar. §. Homicidium. n. 44. ubi ait,*
quòd secundum sententiam Medicorum, nullus le-
thaliter vulneratus potest vivere ultra 40. dies. Quòd
si lethaliter vulneratus reconvalescit, & paulò post re-
cidivus fiat, & moriatur, præsumitur obisse ex pri-
mo vulnere, nisi probetur ex alia causa recidivum
esse factum, v. g. ex postea supervenientibus malis,
& corruptis humoribus, vel ex negligentia Medico-
rum, Abb. hic n. 5. Farinac. cit. q. 127. n. 77.

LVI. Idem probatur secundò ex *c. Continebatur.*
8. h. t. ubi refertur, quòd cum quidam Diaconus,
 & alij Clerici à vineis suis redeuntes, laboris alle-
 viandi causà, luderent, proijciendo baculos per
 viam, eà lege, ac conditione, ut qui baculo suo al-
 terius baculum percuteret, quasi victor pro equo
 alio uteretur: sed Clerici illi tunc eà lege, & con-
 ditione ludendi, nempe licentià equitandi, non
 utebantur: sed solà iactatione baculorum erant
 contenti, & glorià victoriæ. Cum autem quidam
 laicus, qui cum ipsi veniebat, eo modo ludendi,
 baculum prædicti Diaconi percussisset, ipse laicus
 in dorsum ejusdem Diaconi super eo equitaturus
 incaute insilijt, & à falce, quâ erat Diaconus ac-
 cinctus, lethale vulnus accepit, ex quo post octo
 dies exspiravit. Quare Papa Alexander III. super
 hoc consultus mandavit Episcopo Conventino, ut
 si res ita se habuit eundem Diaconum, sine li-
 centia Romani Pontificis, ad superiorem Ordinem
 ascendere non permittat, nec in officio Diaconatus
 ullo unquam tempore ministrare: sed eum dispensatè
 in officio Subdiaconatus ministrare patiatur. Ratio
 decisionis est: quia cum iuxta legem, & conditionem ludi
 illius, victores insidere in victos solerent, Diaconus ille
 in culpa fuit, ac deliquit contra quintum Decalogi præceptum,
 quòd non removerit falcem, præsertim cum illam
 absconditam à tergo deferret, ut colligitur ex verbis
 textus, *Incautus in eum insilijt: & sic debitam diligen-*
tiam ad vitandum periculum homicidij non adhibuit;
ideoque Papa declaravit, illum irregularitatem incur-
risse, Molin. tract. 3. de justit. dif. 77. n. 6.

LVII. Ubi notandum primò. Disparem esse
 rationem inter casum hujus c. & casum *c. Lator. seq.*
 Nam in priore casu, etsi Diaconus ludens operam
 dederit rei licitæ Clericis, ut postea dicitur, tamen
 debitam diligentiam non adhibuit, quia cum sciverit
 ludi consuetudinem, falcem debuisset amovere.
 At verò in posteriore casu, Clericus ille ludens in
 nulla culpa fuit, neque enim ipse fecit quippiam: sed
 passus est tantum: nec potuit prævidere, quòd al-
 ter illum in terram projecturus sit; ideoque irregu-
 laritatem non incurrit, ut supra dictum, *n. 51. Co-*
varr. cit. l. n. 8. Silvest. V. Homicidium. 2. q. 3. & 4. num. 5. & 6.

Notandum secundò. Diaconus ille in casu
 cit. *c. Continebatur.* non fuit declaratus irregularis,
 eò quòd ludus fuerit illicitus, quia ludus ille ex ob-
 jecto suo non fuit malus, & finis erat honestus, nempe
 laboris alleviandi causà, ut in textu exprimitur.
 Neque etiam factus fuit irregularis, eò quòd Dia-
 conus ille luserit cum Laico, ut putat *Gl. hic V. Lu-*
dum. & V. Eiusdem Diaconi: quia nec id etiam est per
 se malum, vel Jure positivo prohibitum, si ludus
 aliàs non est indecens. Neque etiam ludus ille fuit
 illicitus, propter conditionem ludi, quia eà Clerici
 non sunt usi, sed solà iactatione baculorum erant
 contenti, ut dicitur in textu. Itaque mors illa fuit imputata
 Diacono, ob negligentiam aliquam in cavendo omni
 periculo homicidij, quia dictus Diaconus time-
 re debuit, ne laicus ille modum in ludendo excede-
 ret, & ideo non debuit ludere falce armatus, maxi-
 mè si illam gestabat latentem, *Suar. cit. dif. 45. sec. 5. n. 3.*
 Atque hæc quidem procedunt, secundum præ-
 sumptionem Juris Canonici, & fori externi, quia si
 constaret, prædictum Diaconum omnino non ad-
 vertisse, quòd falce esset armatus; adeoque in invin-
 cibili ignorantia facti fuisse, is in foro interno con-
 scientiæ irregularitatem non incurrit, *Suar. cit. l. imò*
nec in foro externo, si spectatis circumstantijs,
juxta prudentis arbitrium, in nulla tunc culpa fuit,
seu culpabili negligentia amovendi falcem, Molin. cit. l.

Notandum tertio. Solus Papa cum homicida,
 etiam casuali, dispensat in sacris Ordinibus, si culpa
 præcessit homicidium, *Abb. hic n. 2. de quo infra.*
 Quia tamen in hoc casu non fuit reperta magna culpa;
 ideo Papa concessit Episcopo Diaconi, ut cum
 illo dispensaret, tanquam Commissarius Papæ, ut
 in officio

§. III.

*Qualis culpa, siue negligentia prae-
dere debeat ad incurrendam irregu-
laritatem, quae oritur ex homicidio
casuali, facto ab eo, qui dedit
operam rei licitae?*

actor non probante, reus absolvendus est, etiam si nihil praestiterit, cap. un. Ut Eccles. benef. sine dim. conf. At quando factum est dubium, delictum non est probatum, ideoque reus absolvendus est, quamvis altera pars sit aequè dubia. Et cum hæc materia irregularitatis sit odiosa, & valde onerosa, ultra casus jure expressos non est extendenda, sine evidente necessitate, nec quidem ob similitudinem rationis, cum lex quoad poenam, non tam à ratione pendeat, quam voluntate illam statuentis.

Est autem hic sermo, non de dubio practico, quo stante, eligendum est id, in quo nullum timetur peccatum: sed de dubio speculativo, quod excludit omnem assensum, quo stante, potest quis valde probabiliter judicare, ob rationes probabiles, se non esse irregularem, illudque dubium deponere, ac proinde nullum incurritur animæ periculum. Sed neque Papa in Capitulis supra citatis, nititur illā regulā, quod in dubij tantior pars sit eligenda, tanquam principio, seu ratione universalī necessariō obligante in omnibus materijs: sed utitur illā solum in casu speciali homicidij injusti, propter specialem indecentiam, quam ad Ordines habet, Sanch. c. l. Suar. c. l. n. 9.

Notandum secundò, quamvis in dubio facti homicidij, debeat quis censeri irregularis, quoad inhabilitatem suscipiendi Ordines, & in illis ministrandi, non tamen quoad alias poenas censendus est irregularis, v. g. ut privetur beneficio, vel aliā poenā ordinariā homicidij puniatur, quia poena ordinariā imposita certo delicto, non debet imponi propter delictum dubium, sed solum extraordinariā, pro dubij qualitate, Sayrus cit. c. 13. n. 25. Sanch. cit. c. 10. n. 45.

Notandum terciò, qui dubitat, an aliquem mutilaverit membro, etiam in dubio facti non est censendus irregularis, quia quamvis alias quoad irregularitatem æquiparentur homicidium, & mutilatio, quippe quæ est partialis quædam occisio, nempe membri: tamen cum in solo dubio facti homicidij hæc irregularitas jure statuta, & expressa sit, non debet poena tam rigidi extendi ad dubium facti de mutilatione, quia hæc propriè non est homicidium, sed solum improprie, & secundum quid, Sanch. c. l. n. 49.

LXI. Ex dictis inferitur primò, is, qui foeminae gravidæ præbuit pharmacum, vel aliam causam dedit ad abortum, sed dubitat, an foetus esset animatus, irregularis censendus est, quia est dubium facti, Sanch. cit. c. 10. n. 43. Inferitur secundò, is, qui consilium homicidij, si adhibita sufficiente diligentia ad investigandam veritatem, adhuc dubitat, an suo consilio induxerit ad patrandum homicidium eum, cui consilium dedit, tenetur se gerere tanquam irregularem, cum & hoc sit dubium facti, quia solum dubitatur, an consilium datum concurrerit ad homicidium? Neque in hoc dubio est possessio pro consiliente, quia contra illum stat præsumptio juris, quod præsumit, quod alter non patrasset homicidium, eo consilio non adhibito, quia in dubio nullus præsumitur delictum commissurus, l. Merito § 1. ff.

pro socio. Sanch. c. l. n. 44.

LXII. Ad hanc quæstionem respondetur, in hac re certum est primò, latam culpam, seu crassam negligentiam sufficere ad incurrendam irregularitatem, quia tunc homicidium est satis voluntarium in causa, quando scilicet omittitur illa diligentia in cavendo homicidio, quam homines mediocriter prudentes communiter adhibere solent. Deinde levis quoque culpâ commissum homicidium irregularitatem inducere, videtur colligi ex c. Continebatur 8. h. t. Nam culpa, vel negligentia, quæ in eo casu intervenit, non nisi levis fuisse videtur, Suar. dif. 45. de cens. sec. 5. n. 4. At verò ob culpam levissimam ejus, qui dabat operam rei licitæ, non incurritur irregularitas, quia nulla lex divina, vel humana obligat ad exactissimam diligentiam, quam homines diligentissimi adhibere solent, Suar. cit. sec. 5. n. 6. Avila p. 7. de censur. dif. 6. sec. 1. dub. 11. concl. 2. Alij verò distinguunt, & dicunt, non contrahi irregularitatem ob culpam levissimam, si talis culpa sit in omittendo, seu non impediendo homicidium: secus verò si in committendo, dum non adhibetur debita diligentia in cavendo periculo homicidij proveniente ex propria, & positiva actione, Abb. in c. Quæsitum 7. n. 3. de penit. & remiss. Covarr. in cit. Clem. un. p. 2. §. 4. n. 9. Verum ex juribus, quæ allegantur, non potest probari in illis esse sermonem de culpa levissima, sed de culpa levi, ut in c. Presbyterum 7. & c. seq. & c. Ad audientiam 12. h. t. idque probari potest ex c. Lator 9. eod. ubi Pontifex declarat, non esse irregularem eum Clericum, cujus luctantis cum alio ad latus appendente cultello, alter vulneratus, & mortuus est: nam ille Clericus non potest excusari à culpa levissima, quia ad luctandum cum altero debuisset cultellum deponere, cum res per se spectata non careat periculo, Suar. c. l. n. 6. Alij denique putant, non sufficere culpam levem, sed requiri latam, quando quis dedit operam rei per se licitæ, sed debitam non adhibuit diligentiam, ne mors accideret, Laym. l. 3. tract. 3. p. 3. c. 10. n. 9. & alij apud Avilam c. l. quia in cit. c. Quæsitum de penit. Papa consultus de Sacerdotibus Græcis, qui filios in lecto oppræsserunt, respondet, si ipsi procurantibus, vel studiosè negligentibus, filij oppressi reperiantur in lectis, ab Officio Altaris debeant abstinere: ubi Gl. 7. Negligentibus. ait, quod studiosa, seu dissoluta negligentia prope dolum est, adeoque culpa lata, & juxta hoc c. explicandus est textus in c. Consulisti 20. caus. 2. q. 5. ibi: Ne negligentia quâlibet proveniente suffocentur, vel opprimantur: nam quod ibi in consilio dixit Pontifex, id distinctè expressit in cit. c. Quæsitum. Avila c. l. dub. 11. in fine.

LXIII. Cæterum quicquid sit de præsumptione fori externi, in foro conscientie, non incurritur hæc irregularitas ob solam culpam juridicam, sed necesse est, ut interveniat vera culpa Theologica, cum sit poena

fit pœna spiritualis, adeoque verum peccatum, saltem veniale: nam quamvis irregularitas ex homicidio publicâ auctoritate factô incurri possit sine peccato: non tamen ex homicidio factô à privato: quia hoc debet esse aliquo modo voluntarium, saltem indirectè, & in causa, ut inducat irregularitatem: alioquin esset homicidium omninò involuntarium, & inculpabile, quod irregularem non reddit, *Co-
varr. c. l. n. 9. §. Ex his. Molin. cit. dis. 77. n. 6. Suar. c. l. n. 7.* Quin imò probabilius est, non sufficere culpam venialem, sed requiri, ut ex culpa, seu negligentia mortali, & plenè deliberata fiat tale homicidium casuale, ut incuratur irregularitas, quæ cum imponatur propter culpam, & fit pœna valde gravis, non est verisimile illam imponi propter culpam tantum venialem, *Suar. c. l. n. 3.* ubi ex *Henriq.* notat, aliquando contingere, ut id quod est ex se tantum veniale, peccatum fiat mortale, quia est causa homicidij, attentis circumstantijs.

§. IV.

An, & in quibus casibus is, qui dat operam rei illicitæ, sive prohibita, ex qua re ipsa sequitur homicidium, fiat irregularis, quamvis omnem diligentiam adhibuerit, ad illud vitandum, vel non fiat?

LXIV. Tres sunt sententiæ, prima universaliter tenet, hunc esse irregularem, ut docet *S. Thomas 2. 2. q. 64. art. 8. & ibi Cajetan. Silvest. V. Homicidium 2. in princ. reg. 3. Navarr. in man. c. 27. n. 220. & seq. & alij plures Canonistæ, quamvis aliqui intelligant *S. Thom.* loqui, de dante operam rei illicitæ, & periculosa. Idque probant ex pluribus capp. suprâ allatis, in quibus deciditur, omnes illos non esse irregulares, quia dabant operam rei licitæ, adhibita sufficiente diligentia ad vitandum homicidium, etiam si illud postea sit secutum: ergo argumento à contrario sensu ducto, omnes illi, qui dant operam rei illicitæ, sunt irregulares, etiam si debitam diligentiam adhibuerint ad vitandum homicidium. Sententiâ secundâ oppositum dicit, quod dans operam rei illicitæ, nunquam sit irregularis, si adhibuit debitam diligentiam, ut docent *Henriq. & alij apud Suar. dis. 45. de censur. sec. 6. n. 4.* Ratio est, quia irregularitas non incurritur propter opus præcedens homicidium, sed propter ipsum homicidium, dummodo sit voluntarium: sed ei, qui adhibet debitam diligentiam, ad vitandum homicidium, hoc nullo modo est voluntarium, ergo non fit irregularis. Tertiâ sententiâ est media, & probabilior, ut ex dicendis patebit.*

LXV. ASSERTIO I. Vel dat quis operam rei, sive actioni illicitæ, quæ tamen ex se non inducit propinquum periculum homicidij, vel mortis: & tunc talis non fit irregularis, si debitam diligentiam adhibuit ad vitandum homicidium, etiam si mors postea sequatur. Vel dat quis operam rei, sive actioni illicitæ, quæ suapte naturâ apta est, & ordinata ad inferendam mortem, adeoque specialiter prohibita est propter periculum homicidij: & tunc fit

irregularis, etiam si debitam diligentiam adhibuit ad vitandum homicidium. Ita ferè *Co-
varr. un. de homicid. p. 2. §. 4. n. 10. Suar. cit. dis. 77. n. 9. & seqq. Molin. tr. 3. de justit. dis. 77. n. 1. la cit. p. 7. sec. 1. dub. 1.* Prima pars hujus asserti-
onis est contra primam sententiam, probata, quia tale homicidium nullo modo est voluntarium, merè casuale, ergo non potest inducere irregularitatem. Antecedens patet, quia non est voluntarium in se, ac directè, ut supponitur: nec voluntarium indirectè, & in causa, seu ipso opere, ratione negligentia, quia omnis diligentia debita adhibita, ut etiam supponitur, ac proinde homicidium illo opere secutum invincibiliter ignoratur, quæ est omnino involuntarium, quia ignoratio vincibilis tollit voluntarium. Secunda pars est contra secundam sententiam, probata, quando opus, sive actio aliqua specialiter prohibita est, quia inducit propinquum periculum homicidij, quod ex illa necessariò, vel saltem frequenter sequitur, tunc homicidium inde secutum est voluntarium in causa: quia qui vult tale opus specialiter prohibitum, propter periculum homicidij juris interpretatione censetur velle ipsum homicidium inde consequens, & Jus præsumit, talem quam adhibere debitam diligentiam in evitanda mortem, nisi desistat à tali opere periculoso. *cit. l.*

Porro, quamvis propter homicidium inde secutum ex opere illicito secutum non contrahatur irregularitas, nisi in casibus jure expressis: tamen quæ actio specialiter est prohibita propter periculum homicidij, censetur talis casus sufficienter expressus jure, & poterit Jus punire tale factum tali pena simpliciter, & absolute: sed si ex illo sequatur homicidium: vel quia ex Juris interpretatione censetur esse voluntarium propter solum opus, quod de diligentia adhibita, *Suar. cit. dis. 6. n. 3. & 4.*

LXVI. Ad fundamentum primæ sententiæ oppositæ respondetur in primis, quod argumentum à contrario sensu non procedat in materia periculosa: at materia hæc est penalis: deinde, firmiter, quando contrarium in ipso jure non est expressum: at expressi juris est, irregularitatem incurri, nisi in casibus jure expressis. Quod argumentum à contrario sensu ex jure tantum ducitur, non potest dici in jure expressum, *sec. 6. n. 6.* Nec refert, quod Canones generaliter dicant, homicidas esse irregulares, à qua regula excipiuntur, nisi qui dant operam rei licitæ, & omnes, qui dant operam rei illicitæ, compelluntur sub generali illa regula, & sunt irregulares, nullibi excipiuntur. Sed respondetur, Canonem qui loquitur de homicidio inducente irregularitatem, solum loquitur de homicidio, quod est voluntarium, saltem indirectè, & non de casu, ut patet ex *Clem. un. h. t.* Ex qua constat, quod homicidia omninò involuntaria, non inducunt irregularitatem, de quo infra. At quando confectum homicidium ex opere illicito, sed carente periculo propinquo homicidij, & debita diligentia est adhibita, tale homicidium nullo modo est voluntarium, merè casuale, ut jam probatum: ergo non contrahitur sub illa regula generali, ac proinde non

irrecessarium, ut de illo fieret expressa, & specialis exceptio, *Suar. c. l. n. 3. Avila cit. sec. 1. dub. 1.*

Ad argumentum secundæ sententiæ respondetur, qui dat operam rei, seu actioni illicitæ, & specialiter prohibitæ propter periculum homicidij (cujusmodi opera sunt pugnare in bello, explodere bombardam, vel tormentum, exercere chirurgiam per aduersionem, vel incisionem, ideoque prohibita sunt Clericis) ille vult homicidium indirecte, & in causa: quia tenebatur eam vitare propter vitandum homicidium, quamdiu ergo non abstinere tali opere illicito, & periculoso, non censetur sufficientem diligentiam adhibere ad cavendum homicidium. Aliud est, si quis det operam rei, sive actioni prohibita Clericis, sed quæ non est proxima occasio mortis, ex qua ratio mors contingit, ut est venatio aprorum, & urforum, nam talis non fit irregularis, saltem in foro conscientie, *Avila c. l. §. Hinc sequitur.*

LXVII. ASSECTIO 2. Plures sunt casus speciales, sive particulares, in quibus ob homicidium ex opere illicito, & periculoso secutum, etiam si adhibita sit debita diligentia, incurritur irregularitas. Et in primis præcipuus casus proponitur in *c. Tua nos* 19. in *prin. h. t.* ubi quidam Monachus Chirurgiæ peritus volens quandam mulierem à gutturi tu more curare, ferro tumorem illum aperuit, præcipiens ipsi mulieri, ut se vento nullo modo exponeret, ne si forte ventus vulnus apertum subintraret, causam mortis sibi inferret. Sed mulier, contempto ejus mandato, incaute se vento exposuit; & sic aperto vulnere multus sanguis effluxit, ipsa que mortua est. Quæsitum igitur fuit, an cum prædictus Monachus sit Sacerdos, liceat ei Officium Sacerdotale exercere? Respondet Papa Innocentius III. quod licet ipse Monachus multum deliquerit, usurpando alienum officium, quod ipsi minime conveniebat: si tamen pietatis, & non questus causâ, id fecit, & peritus erat in arte Chirurgiæ, & omnem, quam debuit diligentiam, adhibere studuit, non est ex eo, quod per culpam mulieris contra ipsius consilium accidit, repellendus ab Officio Sacerdotali, quin post conditionem satisfactionem, cum eo misericorditer agi possit, ac dispensari, ut divina valeat celebrare: alioquin (si non erat peritus, & si non adhibuit debitam diligentiam, vel ex cupiditate id fecit) de rigore juris interdicenda est illi Ordinis Sacerdotalis executio: quia non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet, *reg. jur. 19. in 6.*

LXVIII. Pro explicatione hujus c. notandum primò. Monachus iste, qui actum Chirurgiæ exercuit secundo, censetur irregularis, quamvis sine omni ejus culpa contra quintum Decalogi præceptum, inde secutum fuerit homicidium, sed solum culpâ mulieris, quam secundo curaverat, quia nimirum Monachus operam dedit rei illicitæ, sibi que specialiter prohibita propter periculum homicidij; ideoque homicidium inde secutum ipsi imputatum fuit ad irregularitatem, quamvis sufficientem, & debitam diligentiam adhibuerit in eo cavendo. Et quidem quod in casu dicti c. Monachus operam dedit rei illicitæ patet ex illis verbis: *Licet ipse Monachus multum deliquerit, alienum officium usurpando: quod autem irregularitatem incurrerit; patet ex illis ver-*

bis: *Potest cum eo misericorditer agi, ut divina valeat celebrare: ac proinde dispensatio in eo casu fuit necessaria, licet facilius cum eo fuerit dispensatum, quia non questus causâ: sed pietatis id fecit, & peritus erat artis, ac debitam diligentiam adhibuit; alioquin non fuisset cum eo dispensatum, vel non ita facile, Covarr. in cit. Clem. un. de homicid. p. 2. §. 4. coroll. 1. & 2. Molin. cit. dis. 77. n. 9. Suar. cit. dis. 45. sec. 16. n. 10. Avila cit. dis. 6. sec. 1. dub. 1. quia qui dat operam rei illicitæ, seu periculosa, quæ est proxima occasio mortis, ille vult homicidium indirecte, & in causa, quia tenebatur ab ea abstinere ad vitandum homicidium, quomodocunque illud sequatur, etiam sine alia culpa ipsius operantis, quia debitam diligentiam adhibuit; Jus enim vult punire penâ irregularitatis tale factum propter periculum homicidij, si ex illo reipsâ mors sequatur.*

Notandum secundò. Quamvis in casu cit. c. *Tua nos*, tantum sermo sit de Monacho, quia factum narratur, tamen idem dicendum est de quolibet alio Clerico seculari in Sacris constituto, cui similiter interdictum est exercitium Chirurgiæ, quæ sit per aduersionem, vel incisionem, c. *pen. Ne Clerici, vel Monachi &c. Abb. in cit. c. Tua nos, n. 2.* adeoque si ex ejus curatione mors, vel mutilatio secuta sit, quamvis casu, & omni diligentia adhibita, irregularis sit, quia dedit operam rei sibi prohibita, & periculosa. Excipitur tamen casus necessitatis. Alius Chirurgus, præter Clericum, non aditus possit, & velit hominem periclitantem curare; tunc enim ipsum jus naturale charitatis id exigit, & licitum facit, quod jure solum humano prohibitum est: ideoque si adhibuit debitam diligentiam, & mors sequatur, sine alia culpa sua, non incurrit irregularitatem, *Molin. tr. 3. de just. dis. 75. n. 3. & 4.* Verum Clerici in minoribus Ordinibus constituti, etsi Beneficiarii sint, si ex exercitio Chirurgiæ mors sequatur non incurunt irregularitatem, modò debitam diligentiam adhibuerint, quia Canones non exprimunt tales irregulares fieri, *Molin. c. l. n. 2. in fine. Laym. l. 3. tr. 3. p. 3. c. 10. n. 3.* In casu verò cit. c. *Tua nos*, Monachus ille, qui erat etiam Sacerdos, aperuit apostema, sine urgente necessitate, quia mulier habere potuit alios Chirurgos Laicos, *Molin. c. l. n. 3. in fine.* Non obstat c. *Ad aures 7. de arat. & qual. &c.* ex quo colligitur, quod etiam Clericus in minoribus Ordinibus constitutus, siat irregularis, si cum periculo mortis curet ægros, eaque sequatur. Sed respondetur, quod in casu illius cap. Canonico illi asserenti, quod sit artis Chirurgiæ peritus, & adhibita debita diligentia, sit operatus, fides non sit habita, quia nudè, & sine probatione id asseruit, præsertim cum falsus sit, quod ex medicinis suis aliqui periculum mortis incurerint, ideò contra ipsum præsumptio fuit, in ejus curationibus culpam aliquam, seu negligentiam intervenisse, *Laym. ibid. n. 1. videri potest, quæ de hac re dicta sunt l. 1. tit. 14. §. 7. n. 55.*

LXIX. Notandum tertio. Si Chirurgus, vel Medicus sit Laicus, quamvis ipsi prohibitum sit exercere artem in penam alicujus criminis, vel ob aliam extrinsecam causam, non fit tamen irregularis, si peritus sit, & debitam diligentiam in curando adhibuit, etiam si mors sequatur, quia exercitium Chirurgiæ non est Laicis prohibitum, ratione periculi homi-

homicidij, sed Clericis tantum, Covarr. c. l. §. Tertiò subsequitur. *Suar. cit. sec. 6. n. 12. Avila cit. sec. 1. dub. 2. infine.* Quod si verò per imperitiam, vel negligentiam culpabilem Medici, vel Chirurgi mors eveniat, id eis imputari debet, l. *Illicitas 6. §. Sicut ff. de Offic. Præsid.* & consequenter irregulares fiunt, nam imperitia culpæ annumeratur in ijs, qui ut periti operam suam promittunt, l. *Si domus 9. §. Celsus ff. Locati.* Hæc tamen irregularitas non contrahitur ex defectu lenitatis, sed ex delicto, ac pertinet potius ad homicidium casuale, quàm voluntarium, *Suar. dis. 47. de cens. sec. 7. n. 2.* Similiter Infirmarij, sive Laici, sive Clerici, qui curam ægrotum gerunt, nunquam irregularitatem incurrunt, si sufficientem diligentiam adhibeant; nisi ob culpabilem negligentiam mortem notabiliter accelerent, idque periculum fuerit prævisum, vel prævideri potuerit, *Suar. cit. dis. 47. sec. 7. n. 3. & 4.* unde si is, qui infirmo inservit, & illum in lecto movet, charitatis causâ, ut commodius cubet, non fit irregularis, etsi mortem paululum accelerasse videatur, nisi culpa lata intervenerit, *Silvest. V. Homicidium 2. q. 15. Avila p. 7. dis. 6. sec. 3. dub. 8.*

Porro præter casum jam allatum de Medicis, & Chirurgis, sunt & alij, quibus irregularitas ob mortem secutam ex opere illicito, & periculoso incurritur. De quibus videri possunt Auctores citati.

§ V.

De homicidio omnino involuntario, & inculpabili.

LXX. Quæritur 1. An homicidium factum in furore, vel in infantia, aut in somno iudicatur irregularitatem? De hoc in *Clem. Si furiosus unic. h. r. ita statutum est à Clemente V. in Concilio Viennensi:*
 „ Si furiosus, aut infans, vel dormiens hominem
 „ mutiler, vel occidat; nullam ex hoc irregularitatem incurrit: ita quidem ut tales neque quoad
 „ Ordines jam susceptos, neque etiam quoad suscipiendos sint irregulares, *Gl. hic V. Nullam.*

LXXI. Circa quam Constitutionem notandū primo. Si furiosus, durante furore, occidat hominē, cum tunc usum rationis non habeat, immunis est ab omni culpa, & consequenter etiam ab omni pœna, l. *Sed et si §. 2. ff. ad Leg. Aquil.* & pati potest injuriam, sed non facere, l. *Illud 3. in princ. ff. de injurijs. Gl. hic V. Furiosus.* Secus est, si dilucida intervalla habeat, & hominem occidat, dum sanæ mentis est, tunc enim fit irregularis, nam & in foro civili tunc punitur, l. *Marcus 15. §. Si verò ff. de offic. Præsid. Covarr. in cit. Clem. unic. p. 3. in initio n. 1. & 2.* Non est autem irregularis, etsi gravi culpâ suâ in furorem, vel amentiam inciderit, *Navarr. in man. c. 27. n. 230. Avila p. 7. de censur. dis. 6. sec. 1. dub. 12.* quia licet prius peccaverit, superveniente tamen postea furore, amplius peccare non potest. Porro si dubitetur, quo tempore furiosus habens dilucida intervalla occiderit, vel aliàs deliquerit, num scilicet tempore furoris, an verò tempore, quo sanæ mentis erat, in hoc dubio præsumendum est potius, quodd occiderit, vel aliter deliquerit, dum furiosus erat, quàm dum sanæ mentis: idque ut excludatur delictum, & ejus pœna, nisi

contrarium probetur, *Menoch. l. 6. de præsumpt. 45. n. 63.*

LXXII. Notandum secundò, Si infans est minor septennio hominem occidat, irregularis, *Gl. hic V. Infans.* quia perfectum ultionis non habet ad discernendum id, quod eque neque pœnâ legali homicidij teneatur, ubi idem dicitur de furioso ff. *ad Leg. Cornelia. riu.* Sed etsi puer infra tempus infantie, pœnâ te septennium completum, plenum usum rationis habeat, & occidat aliquem, probabilis est, currere irregularitatem. Ratio est: tum quia irregularitas non incurritur, nisi in calidissimis pressis: sed non est in Jure expressum, infans, etsi doli capax sit, & plenum rationis habeat, si occidat hominem, factis, Tum quia generaliter, & absque limitatione, seu exceptione in *Clem. an. infansem si mutiler, vel occidat hominem, riu irregularem, ergò cum sit beneficii concessum, ex causa miserationis, & non est restringendum, sed amplè intelligendum, Avila c. l. dub. 13. concl. 1. post Henr. contra c. l. n. 5.* Nec refert, quod in infante potestum rationis habente cesset ratio, ob quod tum fuit, non fieri irregularem, quia scilicet ratio non est voluntaria in infante: nam assat ratio concessionis adæquata, & totalis non cessat tenera ætas, in cujus favore pœnitas ab irregularitate ei concessa est, Quin imò etsi major sit septennio, si tantum plenum usum rationis habeat, non fit irregularis homicidium irregularis, quia cunctum ad culpâ, ob defectum sufficientis usum rationis peccandum mortaliter, excusari etiam te pœna irregularitatis, *Avila c. l. concl. 2.* Notandum, si major sit septennio, & dubitetur, si in hoc dubio non est censendus irregularis, in dubio favendum est pupillari ætati: & si dubium an actus, sive delictum sit factum, tempore infancie, præsumi debet esse factum tempore infancie, excusetur delictum, & qui acculat, tenebare esse factum tempore illicito, juxta doctrinam Bartoli in l. *Non solum 8. §. Sed ut probet n. 1. novi op. nunt. Avila cit. l. concl. 3.* Idem obstat etiam Jure Civili: nam impuberes non puniuntur pœnâ ordinariâ delicti, nisi sint doli capaces, & bertati proximi: imò nec tunc ultimo supplicio fiuntur, sed mitiore pœnâ, puta exilio, vel in one, l. *1. C. de falsa moneta, nam in supplicio quam impubes habetur pro doli capace, ff. de paratit. ff. ad leg. Cornelia. de Siciariis n. 24. ubi n. 1. dicit, quodd etiam puberibus, sed minoribus pœnâ mitigentur ratione ætatis, quia non nocet doli in illis, quantum in majoribus.*

LXXIII. Notandum tertio. Si quis dormit, hominem occidat, non fit irregularis, & is iudicio rationis, & libero arbitrio caret, quæ extra culpam est: nisi tamen homicidium prævisum, & indirectè volitum, seu intentum sit, quia nimirum vigilans advertit, quod in somno solet surgere, arma arripere, & obvios perire, & tamen non adhibet debitam diligentiam ad

modi periculum præcavendum, nempe arma removendo, vel se includendo in cubiculo obseato, vel altius arbitrio boni viri providendo: alioquin si sufficientem diligentiam adhibuit, homicidium subsecutum, nec in se, nec in causa est voluntarium, *Covarr.* cit. p. 3. in princ. n. 6. Quod si verò quis vigilans ad eò irascatur contra alium, ut eum desideret occidere, & hoc desiderio flagrans eat dormitum, & de ijs, quæ in vigilia acciderunt, somnians sumat gladium, & accedens ad lectum inimici illum occidat, nec tunc erit irregularis, quia tale homicidium est etiam involuntarium, nisi prævideret, se solitum in somno arma capere, & percutere, ut supra dictum, *Covarr.* c. l. Avila c. l. dub. 14.

LXXIV. Quaritur secundò. An sicut furiosus, vel dormiens occidens hominem non incurrit irregularitatem, ita nec ebrius? Ratio dubitandi est, quia in cit. *Clem. un.* de ebrio nulla fit expressa mentio. Verùm respondetur, illum non fieri irregularem, etiam si culpà suà sit inebriatus, quia ebrius, durante ebrietate, etiam caret usu rationis, & ideo eadem in illo subest ratio excusandi ab irregularitate, quæ in furioso, vel dormiente: neque etiam homicidium factum in ebrietate est in se, vel in causa voluntum, & intentum, cum ebrietas per se proximè non sit ordinata ad homicidium, nec ordinariè conjuncta cum periculo homicidij, ideoque est causa solùm remota, & per-accidens, si quandoque ex illa homicidium sequitur: dummodo tamen quis non dedit operà, & eo sine se inebriarit, ut liberius posset occidere: vel nisi aliàs esset solitus in ebrietate arma sumere, & homines obvios ferire, adeoque sciat se ebrium, ad pugnas esse pronum: tunc enim homicidium secutum esset indirectè voluntarium in causa, si non adhibuit debitam diligentiam ad periculum illa cavenda, & irregularis fieret, *Covarr.* c. l. n. 3. & 4. *Navarr. cit.* c. 27. n. 230. *Avila cit. sec. 1. dub. 15.* Nec refert, quòd in cit. *Clem. un.* ab irregularitate non excipitur ebrius, quia ob rationis identitatem, facile sub furioso comprehenditur etiam ebrius, eique in Jure æquiparatur: nam ubi ebrietas, ibi & libido dominatur, & furor, c. *Venter* 5. *dis. 35.*

Atque hæc quidem procedunt de Jure Canonico, & in foro Ecclesiastico: in foro verò civili, & seculari ebrietas, etiam si mentem auferat, non excusat, quia opera datur rei illicitæ: quamvis ob illam capitalis pœna non infligatur, sed pœna mitigetur, l. *Omne delictum* 6. §. *Vivum*, ff. de re militari. non item, si parva ebrietas sit, quæ usum rationis non tollat, *Wesemb. in Paratir. ff. ad leg. Cornel. de Sicar. n. 24.*

LXXV. Porro ad homicidium omninò involuntarium pertinet, quando ad vindicandum aliquem ob injuriam ei illatam, ejusdem amici, consanguinei, vel famuli Titium v. g. occidunt, eo tamen, cujus causa sit homicidium, id prohibente, & causam non dante: nam tale homicidium respectu ejus, qui id prohibuit, nec ei causam dedit, est omninò involuntarium, ideoque ipse nec homicida est, nec irregularis, prout deciditur in c. *Petrus* 17. h. r. Nam Petrus, Diaconus, & Monachus, cum olim esset Clericus secularis, beneficium obtinuit in quadam Ecclesia, cujus Abbas ipsum eodem spo-

liavit, idcirco amici, & cognati dicti Diaconi, in domo ejusdem concurrerunt, & dixerunt, quòd vindictam velint sumere de Abbate: sed Diaconus ille expressè inhibuit, ne Abbatem occiderent, aut aliquid facerent, unde posset periculum sui Ordinis incurre: sed ipsi nihilominus irruerunt in eum, & plagis impositis abierunt, semivivo relicto, qui post aliquot dies exspiravit. Quocirca mandat Papa Innocentius III. Episcopo Diaconiano, ut si præmissa vera sunt, prædicto Diacono non solum in Diaconatus officio ministrandi, sed etiam ad Presbyteratus Ordinem ascendendi (si aliud Canonicum impedimentum non obstitit) auctoritate Apostolicà, liberam facultatem concedat: præsertim si super hoc non fuerit infamatus, alioquin se purgare deberet, *Gl. hic v. Præsertim*. Ratio decisionis est, quia non debet alicui imputari, quod contra expressam illius prohibitionem, eo causam, vel occasionem non dante, ab ipsius consanguineis fuit attentatum, alioquin enim dolus alterius ei obesset, qui culpabilis non fuit, *Gl. hic in notatis*.

LXXVI. Hinc colligitur primò. Si quis causam dedit rixæ, non sine sua culpa, & illicitè, & amicis, consanguineis, vel famuli illius cum eo rixantè, & pugnantem occidunt, licet præter ejus voluntatem, & prohibitionem, tamen sit irregularis, quia dedit causam rixæ, & quidem culpabiliter, ut à contrario sensu colligi videtur ex cit. c. *Petrus*, & tradit *Abb. ibid. n. 1. Covarr. in Clem. unic. de homic. p. 2. §. 2. n. 8. in 1. casu. Barb. hic n. 3.* quamvis *Avila cit. dis. 6. sec. 3. dub. 3. concl. 1. cum Henric. probabiliter putet, talem non esse irregularem, quia per prohibitionem impedivit, quantum in se erat, mortem alterius, ideoque non est causa illius.*

Colligitur secundò. Si quis fuit præsens tractatui super occidendo inimico suo, à suis servis, vel amicis habito, & tacuit, sit irregularis, secuto homicidio, prout sumitur ex hoc c. ubi Diaconus ille ideo excusatur ab irregularitate, quia quantum potuit, suos à cæde prohibuit: nam taciturnitas præsentis habetur pro consensu, quando tractatur de causa illius, ut in proposito de homicidio patrandò in gratiam Petri, *Covarr. c. l. n. 8. in quarto casu. Avila c. l. concl. 2. Barb. hic n. 5.*

Colligitur terciò. Si Petrus v. g. dedit causam rixæ, etsi illicitè, & culpabiliter, ac quamvis Clericus sit, & inimici illius, qui cum Petro rixatur, superveniant, eumque occidant, non intuitu Petri, sed ratione propriæ inimicitie contra occisum, Petrus non sit irregularis, quia homicidium non fuit factum propter Petrum, adeoque ipse non fuit causa illius, *Abb. in cit. c. Petrus. not. ult. Covarr. c. l. in 3. casu. Avila c. l. concl. 3.*

SECTIO III.

DE HOMICIDIO NECESSARIO, sive ob defensionem facto, & irregularitate ex eo contracta.

A 2

§. I. An

§. I.

An qui ob defensionem sua propria persona, ac vita, alium occidit, vel ob defensionem proprii honoris, ac fama, fiat irregularis?

Homicidium necessarium hic vocatur, non pro ut opponitur libero, fit enim voluntariè, ac liberè, sed quia fit coactè, & non spontè, nec per se intenditur, sed ex necessitate iustæ defensionis, contra iniustum aggressorem.

LXXVII. ASSERTIO 1. Qui occidit, vel mutilat alium, ob necessariam corporis sui, seu vitæ defensionem, servato moderamine inculpatae tutelæ, non fit irregularis: secus, si in modo defensionis culpabiliter excedat; tunc enim fit irregularis, *S. Thom. 2. 2. q. 64. art. 7. in corp. Covarr. in Clement. unic. de homicid. p. 3. §. unic. n. 1. Suar. dis. 46. de censur. sec. 1. num. 4. & alij DD. communiter. Idque constat ex Clem. Si furiosus. unic. h. t. in fine. ubi dicitur, quod irregularitatem non incurrit, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit, vel mutilat occisorem. Ratio est: quia iure naturali permissum est, vim atque injuriam propulsare, & corporis sui tutelam suscipere contra iniustum invasorem, *l. Vi vim 3. ff. de iustit. & iure. cum ergo tale homicidium sit licitum, & inculpabile, non contrahitur irregularitas ob illud in pœnam, cum nulla addit culpa, & alioquin puniretur, quod iure permissum est, contra *l. Gracchus. 4. C. ad l. Jul. de adultis. Neque etiam ob defectum lenitatis incurritur irregularitas, quia hic non intervenit, ubi homicidium fit propter necessitatem defensionis, *Suar. cit. dis. n. 1. Idque procedit, non tantum iure novo, sed etiam secundum Jus antiquum, quod nimirum etiam olim, qui se defendendo alium occidit, irregularitatem non incurrit, sive laicus fuerit, sive Clericus; nisi tunc quando homicidium vitari potuit; adeoque ad defensionem necessarium non fuit: quo sensu intelligi debet textus in *c. De his, 6. & c. Si quis. 8. ibi: aut defensione, dis. 50. ubi Gl. id explicat de defensione evitabili; adeoque non necessariâ, & Gl. fin. in cit. c. De his. cum textum exponit de defensione facta incaute, & sine moderamine; nam cuilibet licitum est se defendere, & vim vi repellere cum moderamine, *c. Jus naturale. 7. dist. 1. & l. 1. C. Unde vi: & confirmatur ex eo, quia cit. Clem. un. non continet verba, quæ inducunt novum Jus, sed quæ declarant, & exponunt Jus antiquum, ibi: Et idem de illo censemus, & ibi Gl. IV. Eodem. *Suar. cit. sec. 1. n. 2. & 3. quamvis de eo olim dubitatum fuerit. Unde S. Thom. cit. art. 7. ad 3. ait, quod Clericus, etiam si se defendendo interficiat aliquem, est irregularis. Similiter quando Concilium Trident. Sess. 14. c. 7. de reform. loquens de homicidio, quod vim vi repellendo, ut quis se à morte defenderet, commissum fuit, ejus dispensationem committit loci Ordinario, intelligi debet de eo casu, quo quis excessit moderamen inculpatae tutelæ, quia se aliter poterat defendere, juxta declarat. Cardin. Concil. apud Jo. Gallemart. ibid. n. 3. Neque etiam Concilium ibid. inducit novam irregularitatem, neque revocavit declarationem cit. Clem.*******

unic. h. t. Suar. cit. l. num. 3. Navarr. consil.

LXXVIII. Porro quod dictum est, irregularem, qui necessariâ defensionis causa alium occidit, extenditur primò. Ut non solum, ne alicui aggredi volentem præveniat, occidat, quia non tenetur expectare, donec præveniatur, modò aliud medium evadendi non adit, *Navarr. in Man. c. 15. n. 2. in fine. plus tenetur quis providere vitæ suæ, quia vitæ ut ait S. Thom. cit. art. 7. in corp.*

Extenditur secundo. Non esse irregularem, qui alium occidit, etiam ad declinandam mortem, ne alicui membrum aliquod v.g. manum, datur, si aliâ integritas membrorum propinquat, *Suar. cit. dis. 46. sec. 2. n. 6. quia homicidio alteri facta iniuste, æquiparatur homicidio ad irregularitatem contrahendam; ita defensionem alteri facta iniuste, æquiparatur defensionem ad mortem, quoad excusandam irregularitatem, fertim quia contingere potest, ut ex alio membro, vel vulnere lethali mors sequatur.*

Extenditur tertio. Non esse irregularem, qui ob sui necessariam defensionem occidit, centem invasorem, ut furiosum, vel amensum, ter se salvare non possit, *Barb. in cit. Clem. un. & alij apud ipsum, quia tunc cades innocens per accidens contingit, utpote non intendit se, sed secuta ex opere licito, & necessario defendere vitam propriam.*

Extenditur quarto. Non esse irregularem, qui cum non possit se ipsum defendere, ab alio, ut ipsum defendat ab iniusto invasore, occidat, quia quod licet alicui facere per se, ne irregularitate, potest etiam per alium, ut facere per se ipsum, *Navarr. in Man. c. 15. Avila cit. l.*

Extenditur 5. Non fieri irregularem, pro forem suum ad se defendendum occidit, vel interno odio, & appetitu vindictæ, quia actus, sine actu externo, non sufficit ad irregularitatem inducendam, si revera quis occidit, ut ad defendendam vitam suam, *Avila dis. 5. §. 1. Barbos. in cit. Clem. unic. n. 16.*

LXXIX. ASSERTIO 2. Qui occidit, vel mutilat iniustum invasorem, ob defensionem proprii honoris, aut fama, fit irregularis, ut docet *l. Homicidium 3. q. 4. dicto 1. Navarr. l. 1. consil. 1. Avila p. 3. dis. 5. sec. 3. dub. 2. §. Ex his sequitur, l. 1. tr. 3. p. 3. c. 9. n. 3. & alij. Idque colligi videtur ex *unic. h. t. ubi dicitur: qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit, vel mutilat invasorem, non fit irregularis, ergo à sensu contrario, si mortem evadere potuit, occidit, vel mutilat, fit irregularis, Gl. ibid. V. N. Ratio est: quia qui alium occidit, ob defensionem honoris, non tam ob necessariam sui defensionem, quam vindictæ causâ, occidere censetur, cuius læsus possit alijs competentibus medijs reparari, quo sequitur, quod qui iniuste invasus ab alio est mortem evadere fugiendo, circa viam periculum, incurrat irregularitatem, si non fugiat, quamvis regulariter non teneatur quis fugere aggressorem occidat; adeoque non peccet, si non fugiat, ut patet in viro nobili, vel militari, probrum esset, si invasus fugeretur, & non**

defenderet: & consequenter talis, etsi non fugiat, non incurrit irregularitatem ex delicto: neque etiam ob tale homicidium in foro seculari plectetur poenâ homicidii, saltem ordinariâ: incurrit tamen irregularitatem ex defectu perfectæ lenitatis, si non fugiat, cum posset, quia Christiana Charitati, & mansuetudini magis conformis est, tolerare & sustinere injuriam, quam ob defensionem sui honoris alium occidere, si non agatur simul de vitæ periculo, *Navarr. in Man. c. 27. n. 211. Laym. c. l. Excipi debet, nisi quis fugiendo periculo se exponeret, quia dubitabat, ne forte cadat, vel aggressor velociori cursu ipsum assequatur: vel quia aggressor ex fuga in vasi audacior factus, facillè fugientem occidere, vel mutilare posset, tunc enim non tenetur quis tali periculo se exponere, idèque etsi non fugiat, sed occidat aggressorem, non incurrit irregularitatem ullam, etsi Clericus sit, neque enim qualitas loci, & temporis patitur plenus deliberandi consilium, *Silvest. c. l. dicto 2.**

LXXX. Contrarium tamen, non incurrit irregularitatem ullam ex homicidio facto ad defendendum proprium honorem, si is salvare se non possit, tenet *Suar. dis. 46. de cens. sec. 1. n. 5. & 6.* Ubi ait, distinguendum esse, nam qui non tantum, sine periculo vitæ, sed etiam sine dedecore, & infamia fugere potest, qualis est Clericus, vel Religiosus, vel homo vilis conditionis, aut in eo loco ignotus: & talis fit irregularis, si non fugiat, sed resistat, & occidat in sui defensionem, quia sine morali necessitate occidit proximum, imò nec potest excusari à culpa coram Deo. Vel non potest quis in tali casu fugere, sine gravi ignominia, & jactura honoris: & tunc etiam non tenetur fugere, nec irregularis fiet, si se defendendo alium occidat: tum quia quod non potest vitari, sine magna infamia, & jacturâ honoris, moraliter est inevitabile, idèque meritò censeri debet hic casus comprehensus sub verbis *cit. Clement. unic. h. t.* tam quia hujusmodi homicidium, non tantum est inculpabile, tali casu, sed neque spontaneum, & absolute voluntarium, sed moraliter necessarium ad sui defensionem, quid enim magis moraliter necessarium est ad sui defensionem, quam vitare gravem infamiam, vel jacturam honoris, cum honor, sive fama boni nominis, & vita æquiparentur, & viro bono metus amittendi honoris major sit, quam mortis, *l. Isti. 8. §. pen. ff. quod met. caus.* Quare hæc sententia est valde probabilis, imò vix differt à priore sententia cum adjuncta exceptione, ut ex infra dicendis magis patebit.

LXXXI. Ceterum quod dictum est non contrahi irregularitatem ex homicidio facto ad necessitatem sui ipsius defensionem, id extenditur etiam ad homicidium factum ob licitam, & necessariam defensionem alterius hominis innocentis: nam qui injustum invasorem patris, matris, vel alterius cognati, imò etiam cujusvis extranei innocentis, mutilat, vel occidit, non fit irregularis, ut docet *Covarr. in cit. Clem. un. p. 3. §. un. n. 5. Molin. tr. 2. dis. 109. concl. 3. Clar. §. Homicidium. n. 27. & 28. Suar. cit. dis. 46. sec. 3. n. 2. & 3. Avila p. 7. dis. 5. sec. 3. dub. 5. Laym. cit. c. 9. n. 2.* Probat *1.* Quia tale homicidium, non tantum fit licitè, sed etiam interdum ex obligatione legis naturalis, & Divinæ, vi cujus tenetur quis

defendere proximum, quia irregulariter non incurrit, nisi homicidium sit voluntarium, & culpabile; ac tale homicidium est inculpabile, nec moraliter voluntarium ac spontaneum, sed quasi coactum, cum ad id cogat tum ipse aggressor, tum ipsa lex naturalis, & Divina, quæ defensionem proximi præcipit, si sine gravi suo incommodo possit, idèque non potest eam omittere sine peccato. Probat *2.* Irregularitas ex homicidio licito contrahitur ex defectu perfectæ lenitatis, & mansuetudinis: qualis defectus esse, vel dici non potest, quando quis occidit hominem, ad quod ex Christiana pietate, vel etiam ex justitia obligatur, quia una virtus non contradicit alteri, nec pugnat cum altera; neque etiam est credibile, quodd Ecclesia voluerit aliquem inhabilem reddere ad Ordines suscipiendos, vel exercendos, propterea quia legem naturalem servavit, & mortem spirituales animæ incurrere noluit, nam alioquin abstraherentur fideles ab observatione præcepti Dei, metu irregularitatis. Non obstat, quodd in *cit. Clem. un. h. t.* ab irregularitate excipitur tantum is, qui occidit alium ad defendendam vitam propriam: nam ibi non excluditur necessaria defensio proximi, quia in illa non condidit Pontifex novum jus, sed declaravit antiquum, quoad casum particularem defensionis propriæ vitæ, quæ est gravissimum, & non raro contingit: reliquos vero, qui rariùs accidunt, reliquit opinionioni Doctorum, *Avila cit. dis. 5. sec. 3. dub. 5.* Neque etiam obstat, quodd Judex, etiam licitè, & sine culpa, imò etiam ex justitia occidit malefactores, & tamen fit irregularis: nam homicidium in Judice est voluntarium in causa, quia spontè suscepit, vel saltem non ita coactè officium, ut non posset, sine peccato, illud reculare, *Avila c. l.*

§. II.

An is, qui ob defensionem bonorum temporalium, quæ possidet, occidit, vel mutilat aliquem, fiat irregularis?

LXXXII. Affirmant *Gl. fin. in c. 2. h. t. & ibid. Abb. n. 2. Silvest. V. Homicidium. 2. q. 16. n. 11. Navarr. in Man. c. 15. n. 4.* Ubi addit, id ipsum observare stylum Curie Romanæ, qui jus facit, *c. Quam gravi. 6. de crim. falsi, Molin. tr. 3. de justit. dis. 72. n. 3. Avila cit. dis. 5. sec. 3. dub. 4. Laym. cit. c. 9. n. 3.* Idque probatur *1.* ex *cit. Clem. un. h. t.* Ubi solum eximitur ab irregularitate, qui mortem aliter vitare non valens suum occidit, vel mutilat invasorem: ergo per sensum contrarium, si quis aliter mortem vitare possit, etsi cum jactura bonorum externorum, si occidat, vel mutilat, irregularitatem contrahit, ut supra jam dictum. Nam quia Jus Canonicum excipit solum defensionem propriæ vitæ, propter summam necessitatem naturalem, censendum est, minorem necessitatem non sufficere ad excusandum ab irregularitate, quia quamvis necessitas defendendi bona temporalia excuset à culpa, non tamen à defectu lenitatis, qui vel maxime ex eo apparet, quodd homo velit potius occidere proximum, quam res temporales amittere.

LXXXIII. Deinde idem probatur ex Jure Canonico antiquo, nam in *c. Interfecisti. 2. h. t.* (quod est desumptum ex Pœnitentiali Romano c. 4.) dicitur: si quis interfecit furem, vel latronem (nam hic sumuntur pro synonymis, *Abb. hic not. 1.* modè non sit publicus depopulator agrorum, quem interficere licitum est, *l. 1. c. 2. C. Quando licet uni fidei. c. c.* sed non Clericis, *Gl. hic V. Latronem.*) quem capere poterat sine occisione, per XL. dies non intret Ecclesiam: & laneâ veste (id est, cilicio, *Gl. hic V. eod.*) indutus, abstineat ab escis & potibus (præter panem, & aquam) & âtoro, (conjugalî scilicet, nisi alter conjux debitum exigit, *Gl. hic V. A toro*, vel secundum alios DD. à lecto materiali, ac dormiat, non in lecto, sed in scamno, tempore pœnitentiæ, *Abb. hic n. 3.* & à gladio, hoc est, à militia, *Gl. hic V. eod.*) feriâ III. autem & V. feriâ, ac Sabbato aliquo genere leguminum, vel oleribus, pomis, & parvis pisciculis, eum modica cervisia, temperatè vescatur. Si verò sine odio, liberando se suâque, hujusmodi hominem (id est, latronem seu furem) occidit, (secundum indulgentiam dicit, quia ad imaginem Dei factus erat) si quis jejunare voluerit, bonum erit, & elemosynam faciet. Si autem Presbyter hæc eadem fecerit, non deponatur (quia non censetur directè homicidium fecisse, *Gl. hic V. eod.*) tamen quamdiu vivit, pœnitentiam agat.

Quæ juxta hanc sententiam sequitur 1. Si fur vel latro capi possit citra occisionem, impunè interfici non potest, *Abb. hic not. 2.* 2. Si quis occidit furem, ut se suaque liberaret ac defenderet, excusatur ab omni culpa, & pœna, nisi quam ultro assumere voluerit : at verò pro suis rebus tantum liberandis, seu defendendis, non est licitum occidere furem, quia utrumque copulativè requiritur ad licitam cædem, defensionis causâ factam, & ut & persona, & res occidentis periclitentur, & aliter salvari non possit, ut patet ex illis verbis, *te tuaque liberando.* Quare non est licitum hominem occidere ad rerum suarum tutelam, nisi necessaria propriæ vitæ defensio accedat, *Abb. hic n. 2.* & consequenter talis etiam irregularis fiet, quia debuit potius dimittere res suas, quam interficere furem, *Gl. fin. hic.* 3. Si Sacerdos, vel alius Clericus interficiat furem ad salvandas res suas, non esse ita gravior puniendum, atque si, citra necessitatem defensionis, homicidium commississet : fieri tamen irregularem, sed cum eo dispensari posse, ut beneficium retineat, *Gl. fin. & Abb. in cit. c. 2. §. fin. n. 4.* Ubi tamen addunt, si Sacerdos, vel Clericus furem occidat, quia aliter non potuit evitare mortem, tunc non ex necessitate agere debet penitentiam : sed solum ad cautelam, quia sic interficiendo nullum peccatum commisit, adeoque nec ullam irregularitatem incurrit. Verùm quis sit verus intellectus hujus c. infra dicitur.

LXXXIV. Secundò in c. Si Perfoiens. 3.
b. 1. quod est desumptum ex c. 22. Exodi dicitur:
» Si perfoiens domum inventus fuerit fur, & per-
» cussus mortuus fuerit, non imputabitur illi homi-
» cidium: si autem oriatur super eum sol, reus erit,
» hoc est, ei, qui occidit furem nocturnum, non
» est imputandum homicidium: scòs, si diurnum

occidat, quia poterat discernere, siue cogitare
quoddam furandum, non ad occidendum vel
& ideo non debet occidi. Unde etiam in
quis legibus secularibus, (*l. Inq. 4. ff. de
Aquil. l. Erem. 9. ff. ad leg. Corn. de sic. c.*)
tum reperitur, impunè occidi nocturnum
rem, quoquo modo, non autem diurnum
telo, id est, si se defendit, tum enim
est, quàm fur. Ratio disparitatis inter
diurnum, & nocturnum est, quia si fur
aufugiat, cum rebus ablati, non potest cogno-
scere postea conveniri possit coram Iudice, nec po-
cerni periculum mortis aut moris, quo vi-
re tentat, & ideo potuit impunè occidi, et
mis non se defendat, si non possit comprehen-
de occisione, *Abb. hic in fine.* At vero tum
potest cognosci, adeoque postea etiam accu-
sari; & tunc etiam constare potest de ma-
riti, & periculo, quod esse possit in resisten-
tibus, adeoque occidi non potest, nisi armis resisten-
tibus, *in cir. l. Erem. V. Periculo. ff. ad leg. Corn. de
sic. c.* Hinc autem ulterius inferri videtur, si non
tum occidere eum, qui non ad occidendum
furandum tantùm venire cognoscitur, jura
3. h. c. consequenter neque licitum est, de-
fensionem rerum (suarum tantùm fuerit occi-
sione) proinde sic occidens irregularis fiet.

LXXXV. Tertiò in *c. Suscepimus*. *U*bi
refertur, quòd cum duo Monachi, et unus
Abbas sui, domum quamdam custodientes,
dam latrones, seu fures de nocte ingrederentur
eos, cœperunt illos in personis affligere, et me-
mentis etiam suis denudare: in quos Mono-
achi, resumptis viribus, insurgentes, eos lega-
runt, & detinere voluerunt, quousque illi
vel Capitulo id nunciarent. Cùm autem unus
illis ad noticiam Abbatis rem perferret, dimisit
eos ligatos in custodia alterius Monachi, ut
illi se vinculis solvere niterentur, alter Monachus
timens, ne ab illis interficeretur, eosdem oc-
cidit. Re delatâ ad Alexandrum III. is respo-
ndit quòd potius expediebat, relinquere tumul-
tuum, & rerum sustinere jacturam, quàm
conservandis vilibus, & transitoris rebus,
acriter in alios excandescere: adeo etiam illi
nuncium pertulit ad Abbatem, ut Altius
monasterio abstinere: & uterque peccatum suum
arbitrium Abbatis (quia penitentia sunt aucto-
ritas, *c. Tempora. 2. caus. 26. q. 7. Gl. h. v. au-
rium*) studeat expiare, quia conlat, eos
mansuetudinem Ecclesiasticam, utroque
esse interemptos, quia scilicet unus facinus
eos occidit, alter opem tulit, eos ligando,
fin. hic.

Hinc colligi videtur primò. Quod non
tum, ſaltem Clerico aut Religioſo, proprietas
poralis conſervandas, occidere latrone, ſeu
quaſi res aliter conſervari non poſſint, ſed
oporteat omnium rerum jacturam ſuſtinere,
quin irregularitas incurritur, ut habetur in hoc
Abb. hic not. 3. ſed de vero intellectu hujus, diſci
infra.

Colligitur secundò. Quòd ita puni-
sam præbet delicto, sicut ipse faciens, Gl. f. 10.

in casu proposito, imputatum fuit homicidium non solum ei, qui interfecit, sed etiam illi, qui causam dedit, sive operam præstitit in ligando fures, arg. l. Item Mela. 11. §. Si alius. ff. ad leg. Aquil. Ubi dicitur, si alius tenuit, & alius interemit, is qui tenuit de damno tenetur, sicut is qui interemit, quia causam morti præbuit. Abb. hic not. 4. Atque ex his iuribus hæcenus allatis probatur sententia communior DD. eadem factam, ob defensionem rerum temporalium, inducere irregularitatem.

LXXXVI. Contraria tamen sententia est etiam probabilis, in quam inclinat Covarr. in cit. Clem. un. p. 3. §. un. n. 6. in fine, & tenet Suar. dis. 46. de cens. sec. 2. n. 10. Ubi ait, illam prædictam causam esse, & in rigore juris veram. Cujus fundamentum est, quia tale homicidium est licitum, & inculpabile, nec omnino voluntarium, ac per se intentum, cum sola defensio rerum suarum intendatur; cædes verò non nisi per accidens sequi censeatur, quippe ad quam occisor moraliter cogitur, ob injuriam ab altero in rebus suis sibi illatam, adeoque non tam voluntaria sit occisio, quam necessaria defensio. Aliud est in homicidio facto in bello iusto à milite, vel à iudice, quia hoc non est omnino involuntarium, cum hi se sponte ingerant illi muneri, & vindictam, seu punitionem incendunt, in quo maxime consistit indecentia, & defectus lenitatis, Suar. c. l. n. 4. 2. Probatur ex eo, quia bona temporalia, quodammodo vitæ comparantur, cum ad vitam conservandam sint necessaria, l. Advocati. 14. in fine. C. de Advocat. divers. Indic. Si ergo licitum est occidere invasorem injuriam, in defensionem vitæ, licitum id esse etiam debet in defensionem bonorum temporalium, per quorum amissionem quis constituitur, vel in extrema, vel saltem in gravi necessitate, si amittantur ad statum suum necessaria. Accedit, quòd aliàs daretur occasio, & licentia spoliandi alios bonis suis, si non liceret Dominis bona sua contra fures, & raptores etiam usque ad necem defendere, Suar. c. l. num. 7. 3. Quia hæc irregularitas non est in jure expressa, vel comprehensa.

LXXXVII. Non obstat primò. Quòd in cit. Clem. un. h. t. tantum ab irregularitate excipitur defensio propriæ vitæ, sive occisio facta mortis vitandæ causâ: unde à contrario sensu videtur inferri posse, irregularem fore, qui occidit ob defensionem bonorum, quippe quæ non est tam necessaria. Nam in primis argumentum à contrario sensu non procedit in materia penali, præsertim in irregularitate, nec est sufficiens, ut censeatur irregularitas satis expressa in tali jure, Suar. c. l. n. 5. Deinde sicut in cit. Clem. in priore ejus parte, etsi solum exprimitur furiosus, infans & dormiens, tamen etiam comprehenditur ebrius, & ad illum fit extensio, juxta sententiam magis receptam: & in posteriore ejus parte, licet solum vitatio mortis nominetur: tamen idem est de vitatio mutilationis, quòd non incurritur irregularitas, si quis occidat volentem mutilare tantum, supra dictum: ita similiter licet Clementina illa tantum loquatur de defensione vitæ propriæ, non tamen excluditur defensio bonorum temporalium, sed ibi quoque comprehenditur, quippe quæ ad vitam conservandam, etiam suo modo, sunt necessaria, Suar. c. l. n. 6. & 7.

LXXXVIII. Non obstat secundò. cap. 2. h. t. ibi: te tuæque liberando, nam inde non recte colligitur, quòd ad vitandam irregularitatem necessario requiratur, ut unâ cum bonis etiam vita periclitetur, ita ut & vitam, & bona simul defendere sit necesse. Nam aliàs sequeretur absurdum, quòd ob vitâ solam defendendam, non liceret aliquem occidere, absque irregularitate. Itaque verè te tuæque, non copulativè, sive conjunctivè, sed disjunctivè accipienda sunt, ita ut sensus sit, si te defendendo, vel si tuam defendendo, alium occidisti, non eris irregularis, ita ut alterutra solum defensio, sive vitæ, sive rerum sufficiat ad licitam occisionem, & vitandam irregularitatem, nam in materia favorabili, qualis est ista, ampla interpretatio facienda est, Felin. inc. 2. n. 5. h. t. Covarr. c. l. n. 6. vers. sed & text. Suar. cit. dis. 46. sec. 2. n. 8. Simile exemplum habetur in c. Verum. 15. de iurejur. Ubi à juramento dicuntur absolventi, vel liberi declarandi, qui illud inviti pro vita, & rebus servandis fecerunt; ubi particula Et disjunctivè etiam accipienda est, pro vel, quia absolventi sunt, sive incurerint pro vita, sive solum pro rebus servandis: & aliàs sæpe in jure Et pro vel, sive conjuncta pro disjunctis, si materia id exigat, accipiuntur, l. Sæpe. §. 3. ff. de V. S. Unde cit. c. 2. h. t. magis favet huic sententiæ: nam ibi imposita fuit pœna occidenti furem, quia aliter poterat res suas salvas retinere: ergo à contrario, si aliter servare non potuisset, licita fuisset defensio illarum etiam per occisionem furis, Zaf. in comment. ff. ad leg. Cornel. de Sicar. num. 50.

LXXXIX. Neque tertio. In contrarium facit cap. Si perfodiens. 3. h. t. quòd qui furem nocturnum occidit, non sit reus homicidii, sit autem, qui diurnum occidit, quia in hoc poterat discerni, quòd non ad occidendum, sed ad furandum venerit, nisi armis se defendat, adeoque adit etiam periculum personæ: nam id ita intelligendum est, quòd in nocturno fure discerni non possit, an veniat ad furandum, vel occidendum, adeoque an subsit periculum mortis, necne, & hinc ille potest impunè occidi, modo occidens prius clamet, prout habetur in cit. l. Itaque. ff. ad leg. Aquil. si id sine periculo propriæ vitæ fieri possit: nam alioquin si clamare non sufficit, vel præmitti non potest, sine morali periculo, licitum est furem prævenire, quia non adest aliud medium, ad se vel sua bona tuendum. Aliud est de fure diurno, qui salvis rebus fugari potest, cum dignoscatur, quòd citra eadem ipsius res ab eo ablata, aliâ viâ, recuperari possint; idèoque non potest impunè occidi, nisi armis se defenderet, quia per vim vult aliena bona rapere, & se armis defendit, ne à furto faciendò, vel exequendo impediatur, tunc enim ad defendenda bona sua licitum est talem furem occidere: nec de hoc casu sermo est in cit. c. 3. quin imò excipitur per illa verba, nisi se telo defenderit: ubi non potest esse sermo de defensione propriæ vitæ tantum, si se fur defendat contra eum tantum, qui illum aggreditur, & vult occidere; nam hoc licitè facit: sed quia vult defendere illas res, quas fur auferre molitur, & tunc impunè ac licitè occidi potest, Covarr. cit. §. unic. n. 6. vers. Quarto ex his, Suar. cit. sec. 2. n. 9.

Non obstat quartò. cap. Suscepimus. 10. h. t. Nam Monachi illi excesserunt limites, & modum

licitate defensionis, ideoque merito illis homicidium commissum imputatum fuit ad culpam, & irregularitatem: nam in primis ligaverunt latrones, seu fures, qui ad furandum venerunt: ex quo apparet, quod multo facilius potuissent illos liberos dimittere, sine ullo periculo, vel personis, vel rebus earum imminente. Deinde Monachus, qui occidit illos, poterat fugere, priusquam fures vinculis se exolverunt, & res suas secum deferre: ac proinde eadem illa non fuit facta per modum justæ, & moderatæ defensionis, sed fuit illicita aggressio, & punitio, propriâ auctoritate, facta, ideoque dixit Papa, melius fuisse tunicam, & pallium relinquere, quam pro rebus vilibus conservandis taliter occidere: non etiam quod simpliciter defensio rerum propriarum, etiam cum occisione aggressoris, si ille aliter servari non possint, sit illicita, Covarr. c. l. vers. undecimò, Suar. cit. sec. 2. n. 10.

XC. Denique etiam non obstat cap. Significasti. 18. h. t. Ubi quidam Presbyter, qui latronem ornamenta Ecclesiæ asportantem, ligone arrepto, percussit, declaratur irregularis, si percussio illa lethalis fuit, tamen ad defendenda bona Ecclesiæ ipsius curæ commissæ id fecerit. Nam responderetur, non constare ex illo c. quod percussio illa necessaria fuerit ad defendenda bona Ecclesiæ, quia probabiliter sufficisset, si Presbyter ille clamasset, & opem aliorum implorasset: siquidem parochiani statim ad fuerunt, & succurrerunt. Idque significatur in fine illius cap. quasi in prædicto casu non fuerit servatum moderamen inculpatæ tutelæ ad vim vi repellendam.

Hinc patet, quod sententia opposita, etsi communis, non potest sufficienter probari ex Jure Canonico: sed neque probat quidpiam ratio desumpta ex lege charitatis, secundum quam tenemur præferre vitam proximi bonis temporalibus propriis, cum vita hominis sit longè pretiosior, ergo non est licitum occidere proximum, ob defensionem rerum temporalium. Sed responderetur, id quidem verum esse, quando proximus in extrema, vel valde gravi necessitate constitutus, tunc enim si aliâ viâ juvari non possit, tenemur ei ex propriis bonis succurrere, ut vita ejus conservetur. Secus est, si quis in nulla gravi necessitate constitutus voluntariè, & ex malitia alienas res invadat: tunc enim non tenemur proprias res dimittere, sed possumus eas defendere contra injustum invasorem, etiam occidendo illum, si alio modo eas servare non possumus, quia bona temporalia sunt etiam necessaria ad vitam propriam sustentandam, quæ est præferenda vitæ proximi, Silvest. V. Excommunicatio. 6. q. 9. Covarr. in cit. §. unic. n. 6. vers. præterea.

XCI. Cæterum tradita doctrina extenditur etiam ad Clericos, qui non minùs vitam, & bona temporalia ad vitam necessaria impunè ac licitè, etiam vi & armis, defendere possunt contra injustos invasores, quam laici, quia hoc jus est naturale à natura insitum, ut patet ex c. Olim. 12. de ressit. spol. Ubi habetur, quod Clericus violentum invasorem possessionis incontinenti vi potest repellere, & ex c. Dilecto. 6. de sent. excomm. in 6. Ubi dicitur, licuisse Decano cuidam contra illum, qui injuriosè ipsum spoliavit bonis suis temporalibus, vel ea violentè occu-

pare præsumpsit, se tueri, quia vim vi repellere jura permittunt, neque id Clericis esse prohibendum colligi potest ex cit. c. Suscepimus. notat Suar. c. l. n. 10. contra Gl. in cit. c. Suscepimus. Ligaverunt. & Abbas. ibid. n. 3. & 4. & alii dicunt, irregularem fieri Clericum, si mortis periculum effugere potuit, & alium occidit, ad se habendum. Illud hic addendum, ad licitæ defensionem rerum temporalium requiri, ut sit momenti, & vi, nam ob res modici valoris, nec ratio, nec æquitas id permittit, Covarr. vers. decimò, & alii communiter.

§. III.

Quæ requirantur ad licitam defensionem, cum moderamine inculpate tutelæ, & quomodo puniatur qui in defendendo, sine hoc moderamine?

Quamvis vim repellere cuilibet concedatur, & jura permittant, etiam usque ad occisionem inferentis, l. Vi vim. 3. ff. De justis. & juri. men id debet, cum moderamine inculpate tutelæ, non ad sumendam vindictam, sed ad injuriam pullandam, prout dicitur in c. Significasti. 18. h. t. quo hoc §. agemus.

XCII. ASSERTIO I. Requiritur, ut qui occidit, sit injurius ab alio, alioquin non esset defensio, sed punitio. Non est tamen necessarium semper eum prævenire, si mox & sine mora sit aggressus, ut quia timet se non posse resistere inimico præcedenti, tunc enim illa præventio non est punitio: sed pura defensio, quæ aliâ nimis lena esset, Navarr. l. 5. consil. 31. h. t. & in formam. num. 2. in fine, Suar. dif. 46. de censur. sec. 2. At verò si non in continenti: sed ex intervallo, quando rixantes jam ab invicem sunt separati, & est sedata, prius aggrediatur invasus inimicum, non servasse: sed excessisse moderamen inculpate tutelæ censetur, quia videtur id fecisse, ob defensionem: sed vindictæ causâ, quæ est punitio privatis, Gl. in cit. c. Significasti. V. Moderamen. t. & ibid. Abb. num. 9. Clarus §. Homicidium. 34. Aror p. 3. l. 2. c. 1. q. 2. Farinac. in practica. p. 5. q. 125. num. 338. & sumitur ex c. Si quis ibi: si incontinenti vim vi repellas, de sent. excomm. Dixi supra, injustè invasus, nam si quis justè invasus, occidat ministros justitiæ, quibus justè resistere non potest, est reus homicidii, Avila p. 3. de sent. dif. 5. sec. 3. dub. 2. concl. 1. & alii, quia non intendunt, ut occidant: sed ut mandatum judicis exequantur, quamvis inde possit subsequi mors, quod non intendunt.

Secundò requiritur, ut defensio non fiat cum minore læsione proximi, nam non debet vasa majore vi repellere injuriam, quam in se unde si sufficiat mutilare aggressorem, non debet eum occidere: nisi quis præter intentionem, alio-

diligentiā, occideret: item si potest se defendere vulnerando, sine abscissione membri, non potest mutilare, quia immoderata defensio foret, & irregularitas contraheretur, non enim foret sine gravi culpa, *Silvest. V. Homicidium 3. q. 4. dicto 1. Suar. cit. sec. 1. num. 8.*

Hinc inferitur, si quis pugnis cædatur, non debet se defendere armis, nisi pugni tam validi infligerentur, ut mortem inferre possent: si quis invadatur baculo, non debet se defendere gladio: nisi timeat se baculo occidendū, vel graviter vulnerandū, quia ad defensionem moderatam requiritur etiam æqualitas armorum, *Azor. cit. c. 1. q. 2. nisi quis contra aggredientem sine armis, aliter tute se defendere non posset, nisi armis, Farinac. c. l. num. 359.* Deinde vel maximè etiam in hac re spectanda est qualitas personarum: nam si aggressor sit fortior in valo, non excedit hic moderamen inculpatae tutelæ, etiam si armis se defendat contra infermem, vel in æqualibus armis se defendat, & excedat in qualitate defensionis, & armorum, *Farinac. c. l. n. 366.* Et è contra si aggressor esset puer, vel valde debilis, non liceret in valo ad se defendendum mutilare, vel occidere, *Farinac. c. l. n. 367.*

Tertiò ad defensionem, cum moderamine inculpatae tutelæ, requiritur, ut fiat sine gravi culpa, ratione cuius transiret in aggressionem. Ut si quis fugientem invasorem insequatur: vel jam desistentem à pugna ad illam excitet, etiam si ab illo vulneratus fuerit, quia postquam fugit, vel desistit à pugna, apparet, quòd non ad propulsandam injuriam, sed ad vindictam sumendam invasorem persequatur. *Suar. c. l. n. 9.* Idemque est, si quis aggressorem in tixa cadentem in terram occidat, excedit enim modum licitæ defensionis, nisi probabiliter timere posset, ne forè prostratus resurgat, & ipsum vulneret, vel ne amici ipsius accurrant ad opem ipsi ferendam, *Farinac. c. l. q. 125. n. 378.*

Denique generatim loquendo, ille dicitur occidere injustum invasorem, cum moderamine inculpatae tutelæ, qui nec fugat, nec clamore, nec alio modo potest se defendere, nisi occidat, vel mutilet, *Farinac. cit. q. n. 370.* Atque in particulari, an, & quando servatum sit moderamen inculpatae tutelæ, nec nò, & qualis quantusque sit excessus, prudentis viri, seu Judicis arbitrio definiendum relinquitur, quia de factis particularibus, cum ob circumstantias nimis variæ sint, certa regula tradi non potest, *Farinac. c. l. n. 395. Suar. c. l. n. 7.*

XCIII. ASSERTIO 2. Qui ob sui defensionem occidit, vel mutilat aliquem, & excedit modum inculpatae tutelæ, irregularitatem incurrit, prout colligitur ex c. *Significasti 18. h. t.* siquidem satis est ad contrahendam irregularitatem homicidium esse commissum, citra necessarium occidentis defensionem, *Covarr. in Clement. Si furiosus p. 3. §. unic. n. 3. versè. Tertiò apparet. h. t. ubi ait, id omnes fateri: quamvis talis excessus non puniatur pœnâ homicidij ordinariâ, sed aliâ mitiore, arbitrio Judicis, Covarr. c. l. & alij DD. communiter apud Farinac. cit. q. 125. n. 396.* Ratio est, quia quando quis licitæ defensionis modum excedit, dicitur tantum esse in culpa, & non in dolo, ideòque non puniatur pœnâ ordinariâ homicidij, quæ dolum requirit, nec sufficit

culpa etiam lata, l. in lege 7. ff. ad leg. Cornel. de Sicar. Gl. in c. *Suscepimus 10. in casu h. t.* Illud hic addendum, quamvis ad moderamen inculpatae tutelæ, ut sit licita defensio, requiratur etiam, ut quis non animo se vindicandi, sed defendendi, sive injuriam propulsandi, resistat aggressori, ut patet ex cit. c. *Significasti, & l. Scientiam 45. §. Qui cum aliter ff. ad legem Aquil.* tamen pœnæ Juris non incurruntur, si reipla, sive ipso facto non excedatur in defendendo moderamen inculpatae tutelæ, quia pœnæ non incurruntur, nisi delictum exterius sit consummatum, & in his non tam considerandus est animus, quàm factum, nam defensio plus facti habet, quàm juris, *Farinac. c. l. n. 383.*

SECTIO IV.

DE HOMICIDIO PVBLICA auctoritate facto à Judice, & ejus Ministris, & irregularitate ex eo contracta.

Hactenus egimus de homicidio privato, eòque tam illicito, quàm licito, nunc agendum est de homicidio justo, ac licito, quod fit publica auctoritate Judicis, seu Magistratus: idque fit vel in judicio criminali, vel in bello, de illo prius agemus, de altero postea.

§. I.

Utrum omnes, qui iustè, ac licitè cooperantur ad prolationem sententia sanguinis, sive mortis, aut mutilationis, vel ad executionem eisdem, sint irregulares?

XCIV. Præmittendum primò. Non ad omnem irregularitatem ex mutilatione, vel homicidio incurrendam necessariò requiritur delictum, nec culpa, sed quædam etiam contrahitur ex mutilatione, vel homicidio justo, ob defectum perfectæ lenitatis, quia visum est Ecclesiæ eum, qui voluntariè, & citra omnem necessitatem cogentem, alium, etsi iustè, & sine culpa, mutilat, vel occidit, non satis repræsentare posse lenitatem, & mansuetudinem Christi, quem in Altari offert DEO Patri: ideòque arceatur ab omnibus Ordinibus suscipiendis, vel susceptis exercendis, quia omnes referuntur ad Sacramentum Eucharistiæ, seu Sacrificium Altaris, in quo immolatur mitissimus Agnus Christus, qui pro nobis suum proprium sanguinem fudit in Ara Crucis: adeòque hæc irregularitas, non tam est pœna, quàm moralis macula, sive inhabilitas ad ministerium Altaris, ob defectum mansuetudinis, ut constat ex c. *Suscepimus 10. in fine h. t. S. Thom. 2. 2. q. 40. art. 2. in corp. Navarr. in man. c. 27. n. 205. in fine.*

Præmittendum secundò. Ad incurrendam hanc irregularitatem non requiritur, ut quis propriâ manu occiderit aliquem, etsi iustè, sed sufficit, quòd habuerit voluntatem actualem, vel virtuales occidendi, in se, vel in sua causa, sive quòd causam propinquam homicidio dederit, dummodo effectus, sive mors

mors sit secuta, & sine cogente necessitate id fecerit, censetur autem causa propinqua, quoad hoc, omne dictum, vel factum, quod sufficienter dirigitur, siue ordinatur ad homicidium inde secutum, *Navarr. cit. c. 27. n. 211. Avila p. 7. de censur. sec. 1. not. 2.*

Præmittendum tertio. Si non baptizatus voluntariè, & iuste occidat, vel mutilet hominem, siue infidelem, siue fidelem, non fit irregularis, quia cum nondum sit membrum Christi effectus, non consideratur in eo defectus lenitatis, *Suar. dis. 47. n. 1. Avila p. 7. de censur. sec. 1. not. 1.*

XC V. ASSERTIO I. Inprimis Judex, siue Clericus, siue Laicus, si ferat sententiam mortis, vel mutilationis, effectu secuto, fit irregularis, ut colligitur ex c. 1. dis. 51. & ibi Gl. V. *Ad Sacerdotium, c. Saepè 29. & seq. caus. 23. q. 8. c. Ex litteris 10. de Exceptis. Præl. idque prohibetur Clericis, in c. Clericis 5. & c. Sententiam 9. Ne Clerici, vel Monachi &c. & in c. In Archiepiscopatu 4. de raptorib. & quamvis plerique text. loquantur de Clericis; tamen etiam in Laico Judice reperitur defectus lenitatis, ut colligitur ex cit. c. 1. dis. 51. *Suar. cit. sec. 1. n. 1.**

XC VI. Notandum hic primò. Non solum omnis Judex S. Pontifice inferior (nam hic non est capax irregularitatis, quæ jure humano solum est introducta) sed etiam Assessores, Consultores, exhortatores, & omnes alij, qui cum Judice ad sententiam ferendam concurrunt, vel ad ejus executionem, fiunt irregulares, *Suar. cit. dis. 47. sec. 1. n. 4.* Et hinc etiam Tabellio, siue Notarius, qui dictat, vel scribit sententiam sanguinis, & qui ab alio scriptam signat, & suo sigillo reddit authenticam, vel qui illam legit, aut publicat: Item qui torquet reum, indeque fiat, ut fateatur crimen, propter quod postea condemnatur ad mortem: & multò magis executor sententiæ, seu carnifex, & ministri justitiæ, ac satellites, qui comitantur reum ad supplicium, custodiæ causâ, pedestres vel equestres: hi omnes, morte secuta, fiunt irregulares, ut colligitur ex c. 1. 2. & 3. dis. 51. *Silv. st. V. Homicidium 3. q. 2. n. 3. dicto 2. Navarr. cit. c. 27. n. 217. Suar. cit. dis. 47. sec. 4. n. 1. Avila cit. dis. 5. sec. 2. dub. 1.*

Notandum secundo. Si Judex non ferat sententiam mortis, vel mutilationis, sed solum ut reus flagellis cædatur, vel aliter verberetur, citra abscissionem tamen alicujus membri, etsi illud per tormenta debilitetur, non incurrit irregularitatem, quia effusio sanguinis, sine mutilatione, vel morte, non sufficit ad hanc irregularitatem contrahendam, neque etiam necessariò requiritur, ut si quis strangulatur, vel suffocatur, *Suar. cit. sec. 1. n. 2.* Nomine autem sententiæ hic comprehenditur etiam quodvis præceptum Judicis, ut si mandet, ut reo alimenta denegentur, vel ut in arctum, ac rigidum carcerem detrudatur, in quo intra paucos menses moriturum verisimile sit, eo mortuo, irregularis fiet, *Covarr. in Clement. unic. p. 2. §. 5. n. 7. h. t. Avila cit. dis. 5. sec. 2. dub. 3.*

Notandum tertio. Etiam si Judex sententiam mortis, vel mutilationis in reum protulerit, si tamen ea executioni non sit mandata, quia v.g. reo jam condemnato vita condonatur, non contrahit irregularitatem, *Navarr. cit. c. 27. n. 211. Suar. cit. sec. 1. n. 3.* Ratio est: tum quia nulla irregularitas jure statuta est in occidentes, vel mutilantes, nisi effectu secuto; tum

quia per mandatum injustum non incurrit irregularitas, nisi effectu secuto, ergo nec per effectum justum.

XC VII. Notandum quarto. Quamvis condemnando per sententiam reum, fiat in reum dictum, potest tamen Episcopus, vel alius Ecclesiasticus, cui temporalis jurisdictio attribuitur, citra periculum incurrendæ irregularitatis, vel delegare jurisdictionem criminalem generaliter ad cognoscendas omnes causas, vel in particulari ad cognoscendum quodlibet homicidium, modò non determinatè committat illam ad inferendam alicui pœnam mortis, vel mutilationis, mandando, ut reus pœnâ mortis ab eo sed præcipiendo, ut circa talem causam parti inquirat, & cognoscat, ac decernat, quod justum erit, c. ult. *Ne Clerici, vel Monachi &c. in 6. de test. suprà l. 3. tit. ult. n. 14. & seq. ubi licet delegatio in particulari casu, tamen magis procedit in delegatione generali: nam quod commissio generalior est, tantò magis est remota fluxu in pœnam mortis, ideòque etiam jurisdictione ordinaria ad cognoscenda, & puniendâ committi potest, dando illi officium aliquod jurisdictionis ordinariæ criminalis est annexa. Et magis etiam talis commissio potest fieri à temporalem jurisdictionem habentibus, quam à non fit irregularis Laicus ob homicidium secutum, propter quod non etiam fiat irregularis Clericus non vice versâ. Non obstat, quòd delegatio jurisdictionem criminalem videatur esse causa pœnâ homicidij à delegato postea facti, quod si delegatione illa à tali factum non fuisset, nam voluntas delegantis non tendit ad homicidium, sed ad gubernationem, siue ad exercendam jurisdictionem ordinariam, unde non incurritur homicidium inde per accidens solum, sed etiam morte sublequi censetur, *Covarr. in cit. Clement. §. 5. n. 8. Suar. cit. sec. 1. n. 5. 6. & 7. de deleg. de justit. dis. 74. n. 9. Avila cit. dis. 5. sec. 2. dub. 1.* Et licet delegatus per injustam sententiam condemnatus ad mortem: delegans tamen non incurrit ab irregularitate, quia delegatio fuit iusta, & legitima, contra voluntatem delegantis, eaque abstinuit, c. l. Porro si Episcopus, vel alius Prælati, temporalis jurisdictionem obtinet, sententiam tamen ab inferiore Judice ordinario, vel delegato mitigaret, & moderaretur, v.g. ut reus pœnâ mortis ad rotam, vel lignem, capite plectatur, vel alio modo pœnâ, probabiliter irregularis non fiet, si non est causa mortis, vel supplicij, sed pœnâ, quæ non est causa mortis, qui est actus non severitatis, sed clemenciæ, *Laym. l. 3. tr. 3. p. 3. c. 7. n. 4.**

Notandum quinto. Potest Princeps, vel Dominus temporalis, siue Clericus, siue Laicus, concedere, vel Statuta, in quibus pœna mortis, vel mutilationis propter crimina imponitur, citra contrahendam irregularitatem: etiam si inferiores Judices, secundum tales leges judicent, & capitales pœnas infligant, talis impositio pœnarum per se non ordinatur ad homicidium, sed ad bonam gubernationem, ut cernitur, non in certam personam; ideòque non

secut mors, nisi per-accidens, & valde remotè subse-
qui, quod ad incurrendam irregularitatem non suf-
ficit, *Silvest. V. Homicidium. 3. q. 7. n. 10. dicto 9. Suar.*
cit. dif. 47. sec. 1. n. 7. Avila cit. sec. 2. dub. 5. Sic etiam
Professor docens in scholis leges pœnales in genere,
& theoricè, seu speculativè, ac velut in abstracto,
non fit irregularis: nec Concionator, si publicè è Ca-
thedra moneat Judices, ut servant Leges, & Reipubl.
à malis & noxijs hominibus purgent, quia nimis re-
motè concurrunt ad eadem. Secus est, si quis pra-
cticè, & in particulari de certa persona diceret, eam
puniendam esse morte, secundum leges; tunc enim
moraliter censetur concurrere ad eadem, non sine
irregularitate, *Suar. cit. l. n. 8. Avila cit. l. dub. 6.*

Notandum sextò. Univerſaliter loquendo, ad in-
currendam irregularitatem ex defectu lenitatis re-
quiritur, ut quis notabiliter, & non valde remotè,
aut per-accidens cooperetur ad mortem, vel mutila-
tionem alterius, ut tradit *Gl. in c. De cetero. II. V.*
Causam. h. t. & alij DD. communiter.

XCIII. Hinc sequitur primò. Non esse ir-
regulares opifices, qui fecerunt gladium, quo Carni-
fex Reum occidit, vel qui furcam fabricant, vel
funes, aut scalam ad furcam fecerunt: quamvis ir-
regulares fiant, qui laqueum adferunt, aut scalam ap-
plicat ad suspendendum furem, vel ligna appor-
tant, quibus postea Reus comburitur, quia hi sunt
causa propinqua homicidij, illi verò solum remota,
Molin. tr. 3. de justit. dif. 74. n. 1. & 2. Laym. cit. c. 7.
num. 2.

Sequitur secundò. Non esse irregularem eum,
qui præter intentionem, est in causa, ut jumentum,
quo Reus vehitur, celerius ambulet, illud pungen-
do, vel verberando; vel qui hortatur Reum, ut in via
procedat, & per-accidens contingat mortem Rei ac-
celerari, quia parum pro nihilo reputatur, & non
est censendum, Ecclesiæ mentem esse in his casibus
irregularitatem inducere, quod irrationabile foret.
Secus est, si quis hortetur Reum, ut scalas ad fur-
cam ascendat, vel manum porrigat, ut amputetur,
vel adhortetur Ministrum justitiæ, ut citò id faciat;
is enim irregularis fit, si ob id in causa reipsâ fuerit,
ut mors, vel mutilatio citius sequeretur.

Sequitur tertio. Si Clericus, vel laicus Juris-
peritus consultatur, & interrogetur de aliquo Reo, etiam
in particulari, an licetè possit ob tale delictum con-
demnari ad mortem, isque solum generatim respon-
deat, & explicet, quid juris sit, & quid leges de hac re
statuant, nihil in particulari circa Reum suadendo,
vel præscribendo, is non fit irregularis, etiam si præ-
videat mortis pœnam ipsi infligendam, quia talis non
incitat, vel monet Judicem ad inferendam pœnam
mortis, sed solum aperit rei veritatem; quid justum
sit, ac licitum, quo cognito, Judex per se ipsum mo-
vetur ad infligendam pœnam, *Molin. cit. l. n. 6. Laym.*
cit. l. n. 4. assert. 4. contra Silvest. & Avil.

Sequitur quartò. Non fit irregularis Confessa-
rius, si absolutionem Sacramentalem denegat Judi-
ci non volenti Reum ad mortem condemnare, quem
ex officio tenetur: neque etiam, si cogat, sive obliget
Reum pœnitentem ad confitendum in judicio deli-
ctum dignum morte, quod juridicè interrogatus fa-
teri tenetur, vel ne à sententia justa appellet. Ra-
tio est: quia Confessarius per se, ac directè tantum in-

tendit mederi animæ pœnitentis, & mors est secuta
per-accidens, & præter ejus intentionem; præsertim
quia ipse tantum concurrat, ex parte patientis mor-
tem, non ex parte eam inferentis: neque verisimile
est, Ecclesiæ voluisse impedimentum irregularita-
tis ponere, quominus Confessarij ritè, & liberè mu-
nere suo fungi possent, id enim cederet in detrimen-
tum salutis animarum, *Suar. cit. sec. 1. n. 8. Molin.*
tr. 3. dif. 8. n. 8. Avila cit. l. dub. 7. Laym. cit. l.

XCIX. **ASSERTIO 2.** Inquisitores hære-
ticæ pravitatis, vel alij Judices Ecclesiastici tradentes
reos Clericos de crimine convictos Curie seculari,
qui postea mortis supplicio, vel pœnâ mutilationis
afficiuntur, non incurrunt irregularitatem, idque
sive laici, sive Clerici Rei tradantur Magistratui se-
culari: nam Ecclesia, sive Judex Ecclesiasticus, tra-
dendo Clericum Reum Potestati seculari, directè
non causat, seu influit in pœnam mortis, quia non
dat Judici seculari jurisdictionem in illum, nec di-
cat sententiam sanguinis, vel mortis, neque ad illam
inducit, sed per se solum declarat delictum, & degra-
dando privat illum privilegio Clericali, & excludit
ur à foro, sive jurisdictione sua: quo facto, per con-
sequentiam tantum Clericus traditur, sive subijcitur
Curie seculari, ut ab ipsa capi, judicari, & conde-
mnari possit; adeoque non concurrat Judex Eccle-
siasticus per se ad mortem Rei, sed non nisi per acci-
dens, & tanquam removens prohibens, tollendo ni-
mirum privilegium ab illo Clericale, quod impedi-
bat, quominus potestati seculari in Clericum com-
peteret jurisdictio, ut colligitur ex *c. Novimus. 27. de*
V. S. ubi dicitur, ut Clericus, qui fuerat degradatus,
tanquam exutus privilegio Clericali, seculari foro
per consequens applicetur: & in *c. Ad abolendam. 9.*
§. Presenti de hæretic. de Clerico in hæresi deprehē-
so dicitur, ut torius Ecclesiastici Ordinis prærogati-
vâ nudetur, & sic officio, & beneficio Ecclesiastico
spoliatus, secularis relinquatur arbitrio Potestatis,
animadversione debitâ puniendus, *Covarr. in cit. Cle-*
ment. un. p. 2. §. 5. n. 6. Suar. cit. sec. 1. n. 11.

C. Porro ad evitandam irregularitatem, debet
Ecclesia, seu Judex Ecclesiasticus (sive laicus, sive
Clericus Reus tradatur, seu relinquatur Potestati se-
culari) pro eo efficaciter intercedere, ut citra mortis
periculum, circa eum sententia moderetur: quia e-
nim ratione Ecclesiastici Judicij, & sententiæ degra-
dationis, talis Reus in evidenti periculo mortis con-
stituitur, ut habetur in *cit. c. Novimus.* ideo fit talis
protestatio, tum ad ostendendam mansuetudinem
Ecclesiæ, ne videatur perire supplicium mortis à
Potestate seculari, nec desiderare illud: sed quòd Ec-
clesiasticus Judex potius habeat animum absolven-
di, quàm damnandi, quod pietatem præferat; ideo-
que talis intercessio non est prætermittenda, propter
majorem etiam securitatem, ut tollatur omnis scrup-
ulus, sive periculum incurrendæ irregularitatis,
quia tantò minùs censebitur concurrere ad mortem
Rei: & quia Jus commune id præscribit, & consue-
tudo approbat: quamvis fortè aliàs in rigore non
foret absolute necessaria hujusmodi intercessio, quia
sine illa etiam non incurreretur irregularitas, ob ra-
tiones suprà allatas, *Suar. cit. l. n. 12. & 13.* Neque
verò intercessio in tali casu est ficta, vel iniqua, quia
efficaciter intercedere est absolute petere, ut Reus

bus apud Judices seculares, timore irregularitatis, interficere eos audent: bonaque eorum diripere, qui est casus *cit. c. 2. h. t. in 6. juxta Gl. ibid. in figurat. casus*. Ratio est: quia præmissa protestatione, talis accusatio non censetur cooperatio ad homicidium, sed potius quædam justa defensio, & excitatio tantum ad satisfactionem, ex qua non nisi per accidens, & præter intentionem, sequitur mors accusati, *Suar. cit. c. 2. n. 2.* At verò protestatione illâ omisâ, qui denunciat, vel accusat de crimine, quod erat dignum morte, vel mutilatione, indirectè censetur esse causa illius mortis, vel mutilationis: cum Judex ad illam decernendam moveri soleat, occasione hujusmodi denuntiationis, vel accusationis, quæ tamen indirecta voluntas retrahat censetur per illam protestationem, secundum dispositionem SS. Canonum, *Suar. cit. l. Laym. l. 3. tr. 3. p. 3. c. 7. n. 5.*

CIV. Pro declaratione hujus, notandum primum. Non solum si Clerici denunciant, vel querelam deponant de crimine, sed etiam si accusent, præmissa protestatione, non fiunt irregulares, *In Andr. hic v. Querelam, Diaz in pract. crimin. c. 1. 8. Avila cit. dis. 5. sec. 2. dub. 9. concl. 1.* Requiritur autem expressa protestatio, nec sufficit tacita ad vitandam irregularitatem in proponenda accusatione, *cit. c. ibi: protestando expressè. h. t. in 6.* ubi autem expressum requiritur, non sufficit tacitum, *Gl. ibid. v. Expressè protestando: Diaz. cit. l. n. 9.* ubi addit, quòd caute faceret Clericus, si de hac protestatione faceret confici publicum instrumentum.

Notandum secundò. Quamvis consultum sit, hanc protestationem statim ab initio, simul cum ipsa accusatione fieri, idque in praxi, usque receptum est, teste *Diaz. cit. l. tamen si hoc omittatur, non est defectus substantialis, modò fiat postea coram Judice, ante latam sententiam, quia nihilominus effectum suum habere potest: Ratio enim cur Clericis prohibita sit accusatio, in causa sanguinis, sine protestatione, est: quia per accusationem, sine protestatione, tantum censetur velle, & desiderare mortem accusati: atqui per protestationem postea factam revocatur voluntas, sive intentio mortis; ergo etiam cessat irregularitas: sicut irregularis non est, qui revocavit mandatum homicidij, ante executionem mortis, neque etiam aliud in *cit. c. 2. requiritur, Suar. cit. sec. 2. n. 2. Avila cit. l. Debet tamen accusatio esse justa; nam si sit injusta, incurrit accusans irregularitatem, non ex defectu lenitatis, sed ex delicto; quia causam dedit morti injustè inde secuta, neque excusatur ob protestationem vanè, & inutiliter propositam, Suar. cit. l. n. 1.**

Notandum tertio. Protestatione factâ, immunis est accusator ab irregularitate, etiam si non ex animo, sed sicut protestetur, quia interius vult, & operatur, ut accusatus occidatur, *Covarr. cit. §. 5. n. 2. v. 2. Avila cit. l. dub. 9. Laym. cit. c. 7. in fine, contra Navarr. & Diaz. cit. l. n. 15.* Ratio est: quia cum irregularitas solum inducitur sit Jure Ecclesiastico, non incurritur per solam voluntatem internam, sine actu exteriore, cum lex humana actus internos non præcipiat, vel puniat, nisi ratione actus externi, cui sunt conjuncti: quare si accusator protestatus sit exterius, fecit, quod jus requirit ad vitandam irregularitatem, etiam si contrariam protestationi internam intentionem habuerit, quia hæc non influit in homicidium externum: neque enim per illam Judex movetur ad ferendam sententiam sanguinis, cum illi omnino incognita sit; ideòque non potest censeri accusator ad eadem subsequendam concurrere. At verò vice versâ, si accusator non protestetur exterius, se vindictam sanguinis non petere, etsi interius habeat voluntatem, ut Reus non occidatur, erit irregularis, quia Canones externam protestationem requirunt, & voluntas mente retenta nihil exterius operari potest; adeòque neque excusare ab irregularitate actum externum directè contrarium interno: idque procedit etiam in foro conscientie, *Diaz. cit. l. n. 16.*

CV. Notandum quarto. Protestatio illa excusat ab irregularitate, etiam si non solum verisimile, sed moraliter certum sit, Judicem penam mortis, vel mutilationis Reo illaturum, *Covarr. cit. §. 5. not. 4. Diaz. cit. c. 102. n. 11. Suar. cit. sec. 2. n. 8.* modò tamen non inducat Judicem ad iniquam sententiam ferendam; nam tunc fieret irregularis, non obstante protestatione, quia non esset extra culpam: idque sumitur ex *cit. c. 2. h. t. in 6. ibi: justitiâ exigente, nempe ut non solum accusator petat rem justam, sed etiam per justas, & legitimas probationes: nam si quis proponeret verum delictum in accusatione, sed quia erat occultum, & probari non poterat, induceret falsos testes, & per eos convinceret Reum, non vitaret irregularitatem, secuta morte, vel mutilatione, Suar. cit. sec. 2. n. 8.*

Notandum quinto. Potest Clericus accusare, sive agere civiliter, cum prædicta protestatione, etiam si aliud remedium adit ad recuperandum damnum, quia textus in *cit. c. 2.* absolute loquitur, & non solum concedit accusationem, propter satisfactionem damni, sed etiam ne in futurum tale damnum inferatur, ut patet ex illis verbis, *et provideri, ne contra eos talia de cetero presumantur: id quod moraliter præcaveri non potest, nisi per Judicem, seu Superiorem, Suar. cit. l. n. 7.*

Notandum sexto. Excusantur Clerici ab irregularitate, si accusent, non solum pro injuria, seu damno illato suis personis, sed etiam suis rebus, pro ut sumitur ex *cit. c. 2. in fine*, ubi dicitur: aliàs daretur materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona liberè depraedandi, *Navarr. in Man. c. 27. n. 226. Avila cit. dub. 9. Laym. cit. c. 7. n. 5.*

CVI. Notandum septimo. Sed neque irregularis fit Clericus accusator, ob mortem Reo per Judicem illatam, etiam si ipse Reum capiat, detineat, & Judici tradat ad puniendum, præviâ tamen protestatione, *Covarr. in cit. Clement. unic. p. 2. §. 5. n. 3. in fine, Diaz. cit. l. n. 17. Laym. cit. l. Unde & citra irregularitatem etiam locus ab accusatore indicari potest, ubi Reus v. g. furlatear, ut comprehendî possit, si id fiat ad resarciendum damnum illatum, Navarr. l. 5. consil. 9. h. t. quia cum accusatio sit licita ad resarciendum damnum, consequenter etiam licita erunt media, quæ ad hunc finem tendunt: modò tamen talis captura, vel detentio non ordinetur ad criminalem executionem, sed ad civilem, id est, ad restitutionem damni illati, *Suar. cit. sec. 2. num. 20.* Idque procedit, sive reus, sive fur sit fugitivus, ut limitat *Navarr. cit. l.* eò quòd tunc sit medium necessarium capere, vel indicare furem ad satisfactionem*

nem damni, quæ aliter obtineri non potest: siue etiam non sit fugitivus: tum quia vix potest esse reus, de quo non semper sit periculum majus, vel minus, ne fortè capi non possit: tum quia licitum est, accusatori detinere furem fugientem, vel eum indicare Judici, ut comprehendatur, si non sit fugitivus: tum quia non requiritur, ut captura, vel detentio furis sit medium simpliciter necessarium: sed satis est, quòd sit medium utile ad reparandum damnum illatum, *Suar. cit. l.*

CVII. Idem colligitur ex c. *Tu nos. 19. §. Ad ultimum. h. t.* ubi habetur, quòd ille, qui Judici seculari dedit signa, ex quibus fur cognoscitur, non sit irregularis, licet fur postmodum à Judice occidatur. Nam quidam scholaris timens, ne latrones, siue fures in hospitio suo essent, surrexit à lecto, & invenit ibi furem, qui ipsum scholarem graviter vulneravit. Mane factò, scholares enndem furem quæsi verunt, quem invenerunt vulneratum (nempe à scholari, qui à fure priùs prostratus est, & qui se contra eundem defendit, ipsūque vulneravit, prout habetur in integra lectione hujus c.) & Potestati seculari tradiderunt, qui coram Judice constanter negavit, quòd talia perpetràrit. Potestas ad prædictum scholarem nuntios misit, ut diceret, quicquid de fure illo sciret, vel traderet inter signa: Potestas igitur, receptis istis inter signis, ipsum latronem, seu furem suis apparitoribus tradidit puniendum, qui ipsi virilia amputarunt, & oculos eruerunt: latro verò irà, & dolore commotus, nec cibum sumpsit, nec potum, & sic mortuus est: unde quæsitum fuit, utrū scholaris ille ad sacros Ordines possit promoveri? Respondet Papa Innocentius III. quòd si dictus scholaris aliàs dignus est, propter hujusmodi eventum à suspensione SS. Ordinum non sit prohibendus.

Hinc patet, quòd scholaris iste, indicia dando ad cognoscendum furem, non fuerit factus irregularis, etiamsi postea secuta sit mors furis. Ratio est: tum quia id fecit, ut recuperarentur res injustè à fure ablata; adeoque civili modo tantum, vel ut sibi de injuria, & vulnere illato à fure satisficeret. Tum quia non accusavit reum, nec contra eum testimonium tulit, sed tantum signa dedit, quæ nullum genus probationis induxerunt, sed leve solum indicium: adeoque causa remota fuit mortis postea secuta, quæ non sufficit ad irregularitatem, *Abb. in cit. §. Ad ultimum. n. 8. Covarr. cit. §. 5. num. 1. not. 1.* ubi tamen addit, aliud esse, si scholaris ille sciens furem ad mortem quæri, eum indicasset; tunc enim irregularitatem contraxisset, si eo animo id fecit, vel sine protestatione. Similiter si quis clamer adversus furem res suas auferentem, ut comprehendatur, non sit irregularis, etiamsi postea à Judice ultimo supplicio afficiatur: nam si licet capere, ac detinere furem, sine irregularitate, multò magis licebit clamare, ut ab alijs capiatur, & Judici tradatur, præmissa protestatione. Secus est, si fur ad clamorem, vel vocationem alicujus, in ipsa fuga, vel captura à privatis hominibus accurrentibus occidatur; tunc enim irregularitas incurritur, ut docet *Abb. in c. Significavit. 18. n. 12. h. t. Covarr. cit. §. 5. n. 3. not. 8. Suar. cit. dis. 47. sec. 2. not. 21.* quod tamen ita intelligendum est, si periculum cædis sit prævisum; alioquin enim, si cla-

mavit, non ut fur occidatur, sed ut capiatur, tunc cædes ab alijs illata censetur legitime, imò & contra intentionem clamantis reputari debet, quia sic clamans dat operam nimirum defensionis rerum suarum, *Suar. cit. la. cit. dis. 5. sec. 2. dub. 15. Laym. cit. c. 7. n. 6.*

CVIII. Notandum octavò. Licet laici santes de crimine digno morte, prosecutionem suam in judicio, non peccent, incurrun tamen ipsi irregularitatem, si acculent, sine præstatione, ut docet *Navarr. cit. c. 27. n. 11. Covarr. cit. §. 5. n. 1. Suar. cit. sec. 2. n. 6. dis. sec. 2. dub. 9. §. Sextò.* Nam quamvis in c. 2. nulla fiat mentio de laicis, sed solum de Clericis, men ratio, cur in Clericis necessaria sit præstatione, etiam in laicis locum habet, quia tantum eis tanquam novum gravamen, sed potius quam remedium à jure inventum ad vitandam irregularitatem: nam cum talis accusatio ex se illis occasio mortis subsequatur, ideo ad impediendam moralem influxum illius in homicidium, Judicium statuit, ut accusatio fieret, cum præstatione, per quam se declararet accusator, non intendat mortem accusati: cum ergo hoc obtrineat etiam in laicis, dicendum est, quòd dispositio cit. c. in illis locum habeat. Hanc discrimen est inter Clericos, & laicos, quòd ei omittant protestationem, sicut irregularitatem in laicis, quia ipsis prohibitum est, ut in causa sanguinis, sine protestatione, ut patet *Postulasti. 21. & ibi Gl. in fine. h. t. juncto c. 2. At verò si laici omittant, quibus id non est prout prohibitum, sunt irregulares ex defectu c. 2. & lenitatis, Navarr. cit. n. 213. in fine, dicitur.*

CIX. Notandum nonò. Si quis apud laicum secularem denunciaret, vel accuset aliquem de crimine, vel damno non sibi, sed alteri illato, sit irregularis à Judice postea pena mortis reo insignitum, vis protestetur accusator, se criminalem reum non intendere, ut colligitur per sensum communem ex cit. c. 2. h. t. in 6. ibi: *qui de laicis suis reos accusaverit, & non ergo de alienis, & infra: pœnam sibi fieri, & provideri &c. & ex communi sententia Navarr. cit. c. 27. n. 204. Covarr. cit. §. 5. n. 4. dis. cit. sec. 2. n. 11.* Ratio est: quia defensio proprij est maximè naturalis, & ideo specialiter cessum est à Jure, ut quis injuriam ad se pertinetem in judicio prosequi possit, etsi per id Judicium præbeatur pœnam mortis, vel mutilationis, vel de accusato, quòd ad causam alienam ultra reus sibi conjunctis, ut injuria per consequens ipsam conquerentem redundare videatur, quia injuria, vel damnum talibus propinquis illatur, prium reputatur, *Covarr. cit. §. 5. n. 4. not. 1. la. cit. dub. 11. concl. 2. Laym. cit. c. 7. n. 5.* Quòd si tamen non de injuria jam illata, sed de injuria futura, vel de crimine pendente in futurum, quod ratione impediri non potest, quam per denunciationem, vel accusationem factam coram Judice, sine metu irregularitatis, etiam Clericus potest, tantum ad proprium, sed etiam ad alienum suum seu damnum, siue Reipublicæ, siue privatae pertineat.

etiam extraneæ imminens cavendum, vel avertendum denunciare, vel accusare, ut docet Covarr. c. l. 7. *Suar. n. 11*. Idque sumitur ex c. *Accusasti* 8. ibi: *Nisi propter hoc feceris, de accus.* Ratio est, quia SS. Canones non imponunt irregularitatis notam propter opus, ad quod aliquis ex lege naturali, vel præcepto divino charitatis, vel alterius virtutis, obligatur, cuiusmodi opus charitatis est accusare malefactorem, si ita necessarium sit ad defendendum, vel avertendum grave damnum Reipubl. vel proximi innocentis. Et hinc tali casu nec requiritur, ut præcedat protestatio, quia opus absolutè, & secundum se, ab irregularitate est exemptum; *Molin. tr. de iustit. dif. 8. n. 9. Avila cit. dif. 5. sec. 2. dub. 11. concl. 3.* Protestatio enim solum est necessaria, quando sine illa incurreretur irregularitas, & nullo Jure statutum est, protestationem in hoc casu fieri debere ad vitandam irregularitatem, ergo non est necessaria.

CX. Notandum decimò. Sunt præterea plures casus, in quibus non est necessaria protestatio. Velut primò, si quis accuset aliquem de crimine levi, quod pœnam mortis, vel mutilationis non meretur, quæ excedens limites iustitiæ, illum ad mortem condemnet, vel ut manus ei abscindatur, non fit irregularis accusator, etsi non protestetur, quia malitia Judicis non debet nocere accusatori, *Covarr. cit. §. 5. n. 3. not. 9. Diaz. cit. c. 102. n. 13. Avila sec. 2. dub. 9.* Secundò, si quis accuset de crimine levi, sed Judex reum in carcere detentum, ob alia delicta aliunde ad eum delata, occidat, vel mutilet, non fit irregularis accusator, etsi non protestetur, *Navarr. c. l. Tertiò, si Clericus in causa civili accuset aliquem apud Judicem sæcularem, sine protestatione, licet ex accidenti contingat, quòd Judex, vel ejus Ministri accusatum contumacem, & resistentem occidant, id non debet imputari Clerico iusta petenti, & qui hoc futurum prævidere non potuit. Covarr. c. l. n. 1. not. 5. n. 11. Avila c. l. Arg. c. Postulasti 21. h. r.* Quartò, non est præmittenda ea protestatio, si accusatio instituat in Tribunali Inquisitionis, vel coram alio Judice Ecclesiastico, quia hic non potest procedere ad sententiam mortis, vel mutilationis, *Suar. cit. dif. 47. sec. 2. n. 18.* Idque procedit, etiam si delictum valde enorme, ita ut ob illud Clericus accusatus nã realis degradationis sit puniendus, *Diaz. c. l. n. 14. & alij DD. communiter.* Quia talis accusator non censetur magis concurrere ad mortem accusati, quàm ipse Judex Ecclesiasticus, qui degradando reum, & tradendo Curie sæculari, non concurrat ad mortem, ut supra dictum, ergo nec accusator, *Avila cit. dub. 9. in fine*, ubi addit, quòd prædicta protestatio sit necessaria, si Prælatus invocet brachium sæculare, ad defensionem Ecclesiæ suæ.

§. III.

Quam persona, præter Judicem & accusatorem, fiant irregulares, ratione homicidii, vel mutilationis?

CXI. Quaritur primò. An testis in causa sanguinis fiat irregularis? Resp. Si quis sive Clericus, sive

Laicus in causa criminali, in qua agitur de pœna mortis, vel mutilationis inferenda, testimonium ferat, etiam si protestetur, se non ad condemnandum reum dare testimonium, sit irregularis, si mors, vel mutilatio inde postea sit secuta, *Navarr. cit. c. 27. n. 212. Covarr. c. l. n. 5. in fine. Diaz. c. l. n. 21. Suar. cit. dif. 47. sec. 3. n. 2. & alij communiter.* Idque probatur ex illis Juribus, quæ eos faciunt irregulares, qui verbo, vel facto ad homicidium cooperantur, ut c. *De his 6. c. Si quis 8. dif. 50.* cum alijs similibus: & testis nullo Jure excipitur, etiam facta protestatione, sicut accusator excipitur. Ratio est, quia testis, deponendo de crimine, movet Judicem ad ferendam sententiam mortis, adeoque est causa moraliter influens in homicidium, imò nemo est, qui tantum cooperetur in iudicio sanguinis, quàm testis, per quem elicitur veritas criminis: & super cujus attestazione firmatur sententia Judicis, *Diaz. c. l. n. 21.* Neque ab irregularitate excusatur ob factam protestationem, quia cum testis non propriam, sed alienam causam prosequatur, nihil prodest ea protestatio; non enim idcirco desinit testimonio suo influere in sententiam mortis, quæ ex allegatis, & probatis per testes fertur.

Non obstat c. *Tuanos* 19. §. *fin. h. r.* ubi illa manifestatio, sive traditio signorum videtur fuisse quædam attestatio furti, & tamen ibi declarat Pontifex, nullum ob illam impedimentum irregularitatis fuisse contractum, nam scholaris ille non erat propriè testis, sed solum miserat Judici quædam indicia, sive signa valde remota furis, ob quæ censeri non potuit incurrisse irregularitatem, sed potius quòd homicidium illud solum casu, & per-accidens, ac præter intentionem secutum fuerit, *Suar. cit. dif. 47. sec. 3. n. 8.*

Non obstat etiam c. *Qui cum fure 4. de furtis*, ubi dicitur, reum esse furti, qui furti conscium, quærente possessore, non indicat; nam ibi agitur non de indicando ipso fure, sed de manifestando ipso furto, sive re furto ablato, ut recuperari possit, *Suar. c. l.* Porto prædicta assertio procedit solum, si quis ferat testimonium in causa, in qua directè agitur criminaliter ad pœnam mortis, vel mutilationis: secus si agatur de crimine civiliter ad interesse alicujus, tunc enim testis non fit irregularis, præsertim si ex præcepto Superioris, vel coactione Judicis ferat testimonium; nam etsi tunc per-accidens sequatur condemnatio ad pœnam mortis, vel mutilationis, tamen id non imputatur testi ad ullam culpam, cum dederit operam rei licitæ, & per se non sit cooperatus ad illum effectum, *Suar. c. l.* Deinde quòd dictum est, procedit, si quis Clericus ferat testimonium pro accusatore contra reum, secus si producatur in testem, in favorem Rei, ad probandam ejus innocentiam, tunc enim, etsi Clericus sit, nullam pœnam incurrit, quia id illi non est prohibitum, *Diaz. cit. c. 102. n. 22.* apud quem plura de hoc videri possunt.

CXII. Quaritur secundò. An Advocatus in causa sanguinis fiat irregularis? Resp. Primò, si patrociniū præster accusatori contra reum, & hic ad mortem, vel membri mutilationem condemnetur, sit irregularis, etiam si protestatus fuerit, quia valde efficaciter influit Advocatus, docendo, & movendo Judicem suis argumentis ad sententiam ferendam, & protestatio est facta contraria, adeoque sit particeps homicidii inde secuti, *Covarr. cit. §. 5. n. 5.*

Diaz. c. l. n. 18. Suar. cit. dif. 47. sec. 4. n. 3. & alij communiter: idque etiam sumitur ex c. 2. h. t. in 6. ubi tantum excipitur accusator, in propria causa: ergo hæc Constitutio non habet locum in Advocato, qui non habet propriam causam: quod si pœna mortis, vel mutilationis actu non sequatur, non fit irregularis, quia nec Judex fit, ergo multo minus Advocatus, nam irregularitas ex defectu lenitatis non incurritur, nisi ex actuali homicidio, vel mutilatione, Suar. cit. sec. 4. n. 4.

Secundò, si Advocatus stet pro Reo, eum defendendo, & Reus nihilominus condemnatur ad pœnam mortis, vel mutilationis, Advocatus est immunis ab irregularitate, si fuerit Laicus, si Clericus, quia ex ejus patrocinio non sequitur mors, imò citius secuta fuisset, sine ipsius defensione, ideòque nequaquam influit in pœnam illatam à Judice: nisi tamen Advocati culpa, imperitiâ, vel negligentia, reus condemnatus fuerit, tunc enim irregularitatem incurrit, *Diaz. c. l. n. 20. Suar. c. l. n. 6.*

Tertiò, si Actor injuste accusavit, ideòque Reus absolvatur, accusator verò pœnâ Talionis puniatur, quia probatum fuit, ipsum esse calumniatum, tunc Advocatus ipse fit irregularis, quia moraliter eum in tali periculo mortis constituit: si enim ipse causam ejus defendendam non suscepisset, alter non fuisset ausus accusare. Nisi tamen Advocatus, bonâ fide, existimaret, causam accusatoris esse justam, tunc enim non fieret irregularis, quia irregularitas, quæ oritur ex injusta accusatione, non contrahitur ex defectu lenitatis, sed ex delicto homicidij saltem indirectè voliti, ideòque si ob ignorantiam invincibilem excusetur quis à delicto, excusabitur etiam ab irregularitate, *Suar. cit. sec. 4. n. 6.*

Quartò, si Accusator succumbat, & quia est calumniatus, pœnâ Talionis puniatur, Advocatus Rei non fit irregularis, si tantum Reum defendit, ostendendo delictum ipsi objectum non esse probatum, quia tunc nullo modo concurrat ad pœnam, seu punitionem accusatoris, sed ad solam defensionem Rei innocentis, de quo plura videri possunt apud Covarr. in *Clement. unic. p. 2. §. 5. n. 5. Suar. cit. sec. 4. n. 7. & 8.*

CXIII. Queritur tertiò. An qui in loco supplicij assistunt executioni sententiæ capitalis, fiant irregulares? Resp. Si assistant Laici, vel etiam Clerici, tantum spectandi causâ, dum Reus ultimo supplicio afficitur, non incurrunt aliquam irregularitatem, modò assistant, sine ulla cooperatione, nec suâ præsentia auctoritatē præstent executioni supplicij, quia tunc nec remotè ad homicidium, vel mutilationem concurrunt, *Navarr. cit. c. 27. n. 214. Suar. cit. sec. 4. n. 10. & alij. Putat tamen Navarr. Clericos in Sacris constitutos, vel Beneficiatos peccare, si sine rationabili causa intersint, quia id ipsis prohibetur in c. pen. Ne Clerici, vel Monachi, &c. non tamen graviter, secluso scandalo, ob materiæ levitatem, Suar. c. l. n. ult. ubi in fine monet, ut Clerici, & Religiosi, qui pietatis causâ assistunt reis ad mortem damnatis, caveant, ne aliquid faciant, vel loquantur, quo supplicium notabiliter accelerare, vel quovis modo juvare videantur.*

§. IV.

De homicidio contingente in bello, & irregularitate ex eo proveniente.

Homicidium in bello committitur, si sit publicâ auctoritate Principis, vel Reipublice, justum est, vel injustum, & vel defensivum, vel offensivum, siue aggressivum.

CXIV. Queritur primò, An omnes, qui militant in bello injusto, fiant irregulares? Resp. In bello injusto pugnantibus cooperantur, si secumque auxilium ferunt, siue arma præbent, ipsos adhortando ad pugnam, vel sarcinas custodiendo, vel alio quovis modo adjuvant, iam si ipsi, proprijs manibus, neminem occidunt, vel mutilant, omnes irregularitatem incurrunt, si Clerici, si vel unus homo in illo bello interfuit, vel mutilatus, *Silvest. V. Homicidium q. 6. dicto 1. Navarr. cit. c. 27. n. 216. & 217. Covarr. in Clem. un. p. 2. §. 3. n. 2. in fine. Suar. 47. de censur. sec. 5. n. 1. Azila dif. 6. sec. 4. concl. 1. Idque sumitur ex c. Si quis 4. dif. 1. dignum 6. §. fin. h. t. & c. quod in dabis §. j. Incitant, de pen. Ratio est, quia quando plures muni consilio, vel auxilio concurrunt ad bellum, vel aliud delictum, censentur veluti unus moralis: quæ tamen irregularitas non ex defectu lenitatis, sed ex homicidio injusto contrahitur. Excipiuntur illi, qui in bello injusto assident, ad pacem componendam, vel ad juvandam in spiritualibus, *Silvest. c. l. & alij cit. Quædam in tali bello fiat occisio hominis, vel mutilatio, certum est, Laicos non contrahere irregularitatem, quia ad hanc sola intentio occidendi, vel mutilandi non sufficit, sine actu externo, Suar. cit. l. n. 1.**

De Clericis verò dubitatur magis, propositum in c. Clerici §. caus. 23. q. 8. quod est de lapsis Concilio Toletano 4. c. 54. ubi dicitur: Clerici in quacunque seditione (alias factione) armis utentes sumpserint, reperi, amisso Ordinis gradu, in nasterio penitentia tradantur. Verum penitentia imposita non est propriè dicta irregularitas, sed suspensio, non ipso jure lata, sed à Judice imponenda, ut colligitur ex verbo, Tradantur, qui per se non suspendere debet Clericum seditionis, sed ne Ordinis, ob grave scandalum datum, de quo sumpsit in publica seditione, etsi nullum homicidium sit secutum, *Suar. c. l. n. 4. In c. verò pen. 4. rici, vel Monachi &c. prohibetur, ne Clerici in bello, etiam in bello justo, ex quo non magis secutum lum esse irregularem in bello injusto, quam in bello imò ibi de irregularitate, ob transgressione legis, nulla fit mentio, siue homicidium etiam committitur, siue non sequatur, Suar. c. l. n. 5. Denique c. Si quis, dif. 5. 1. sermo est non de solis Clericis, de omnibus militantibus in bello, siue in bello justo, illos esse irregulares, si sava præcepta de homicidio, adeòque si secutum sit homicidium, vel mutilatio hominis, Suar. c. l. n. 6. Quare non improbitur, etiam Clericos in bello injusto militantibus, vel adhortantes, irregulares non fiant.*

nisi saltem per alios homicidium, vel mutilatio fiat.

CXV. Quæritur secundò. An qui militat, & pugnant in bello iusto, fiant irregulares? *3. 1. Si laici, vel etiam Clerici in bello iusto defensivo hominem occidunt, vel membro mutilant, etiam propria manu, ob necessariam defensionem propriæ vitæ, seu personæ, non fiunt irregulares, quia si id, sine nota irregularitatis, fieri potest in privata rixa, ut supra dictum, cur non etiam in quovis prælio defensivo, et si publico, Suar. cit. dif. 47. n. 1. & alij communiter: modò se conferant ad bellum iustum, non ad pugnandum, propriâ manu, sed ob aliam causam, v. g. ad exhortandos milites, vel ad obeunda ministeria spiritualia, Avila p. 7. dif. 6. sec. 3. n. 1. concl. 1.*

Similiter in bello necessario ad defensionem Ecclesiæ, vel patriæ, occidentes, vel mutilantes non fiunt irregulares, quia bonum commune, siue publicum præstantius est privato, & præferendum est conservationi propriæ vitæ, & quidem interdum etiam ex precepto, *Suar. cit. l. n. 2.* Idque procedit non tantum in laicis, sed etiam in Clericis, saltem in casu inevitabilis necessitatis, quia per solos laicos Ecclesiæ, vel patriæ defendi non potest, quo casu, etiam Clerici tenentur ad vigilias, & custodiam civitatis, *c. 2. de immunit. Eccles. Abb. in c. pen. h. t. n. 2. Suar. cit. l.* Aliàs verò irregulares fierent Clerici, prout *l. sumitur ex c. Petrio. 24. h. t.* Nam cum infideles invaderent quoddam castrum, in quo Pelagius Presbyter morabatur, Christiani incolæ contra illos exiverunt, tam laici, quam Clerici, ac dum invicem confugerent, hinc & inde plurimi occisi sunt: unde cum Sacerdos iste aliquos percussisset, timebat, ne fortè irregularitatem incurrisset: & exposuit hoc Papæ Honorio III. qui mandavit eadem, ut si de interfectione cuiusquam in illo conflictu, conscientia sua illum remordet, ab Altaris ministerio absterneat, cum in huiusmodi dubio consultius sit abstinere, quam temerè celebrare.

CXVI. Hinc colligitur primò. Quòd in casu huius c. agebatur de necessaria patriæ defensione, & quidem contra hostes infideles, qui castrum invadebant, & tamen deciditur, Presbyterum illum esse irregularem, si illum conscientia remordeat, quòd in illo conflictu aliquem interfecerit. Ratio est: quia quamvis Clerici possint alios hortari ad pugnam in bello iusto contra hostes, *c. Igitur. 7. c. Omni. 9. c. Honorat. 10. c. Ut prædam. 17. caus. 23. q. ult. c. Hadrianus. 22. dif. 63.* tamen in propria persona pugnare non possunt, *c. Clerici. 5. c. f. seg. cit. caus. 2. q. 1.* quia officium Clericatus eos reddit inhabiles ad pugnandum, *c. Ex multa. 9. §. fin. de voto, Gl. hic V. Remordet.* Excepta tamen necessitate omnino inevitabili, si desint laici, qui patriam contra hostes defendere, & vim illatam propulsare possint: tunc enim etiam Clerici pugnare possunt, sine metu irregularitatis, etiam proprijs manibus occidendo hostes, quia tunc id est necessarium ad defensionem propriarum personarum, *Abb. in cit. c. Petrio. n. 2. & plures DD. apud Egnan. ibid. n. 2. 3. & 4.*

Colligitur secundò. Si Clerici in bello iusto aliquem vulnerent, etiam cum sanguinis effusione, sed citra cædem, aut mutilationem hominis, peccant quidem, nisi gravis necessitas ad id cogat: non tamen

irregulares fiunt, etiam si alij occiderint, vel mutilarint: idque clarè deducitur ex *c. Petrio. h. t.* in quo Pelagius Sacerdos quærebat de percussione, & falsus est, se percussisse, & plures alios in illo conflictu occisos fuisse: & tamen Papa respondet tantum de interfectione, per hoc indicans, Clericum non esse irregularem ex eo, quòd aliquos percussisset, nisi ex percussione aliquis fuerit mortuus, *Innoc. hic in princ. & Abb. n. 3.* Non obstat *c. Sicut. 6. §. fin. h. t.* nam id loquitur de bello iniusto, in quo Clerici fiunt irregulares, etiam si solum consilium præstent, vel armati assistant, si exinde ab alijs plures, vel etiam unus tantum, sint occisi, vel mutilati, ut colligitur à sensu contrario ex *c. Quantum. 48. & seqq. dif. 50. Innoc. hic. & Abb. in fine.*

CXVII. Resp. secundò. Omnes, qui in bello iusto, sed offensivo, siue aggressivo, per se, siue proprio facto hominem occidunt, vel mutilant, fiunt irregulares: secus est, si proprijs manibus sanguinem non effundant, occidendo, vel mutilando, quamvis alij occidant, vel mutilent. Est communis DD. sententia, & quoad primam partem habetur in *c. 1. & c. Si quis. 4. junct. Gl. V. Militaverit, dif. 51.* & patet etiam ex *c. Petrio. h. t.* Oritur autem hæc irregularitas ex defectu perfectæ lenitatis, à qua iustitia non excusat, si cædes actus fuit secuta, *Navarr. cit. l. n. 213. §. 3. Suar. cit. sec. 6. n. 6.* Altera pars constat ex *c. Præsentium. 3. de Cleric. percuss. & c. pen. h. t.* ubi præcipitur solum, ut absterneat ab Altaris ministerio is, qui in publico conflictu aliquem occidit, vel de hoc conscientiam habet, & quamvis ille textus videatur loqui de bello defensivo, quòd ab initio etiam tale erat, quia hostes infideles cœperunt invadere castrum: tamen postea transiit in bellum offensivum ex parte fidelium, quia exeuntes è castris persecuti sunt hostes, *Suar. cit. sec. 6. n. 4.* Ratio est: quia in bello offensivo, si iustum sit, milites dant operam rei licitæ, & iustæ: si ergo per se non occidunt, vel mutilant, neque sunt causa proxima homicidiorum, vel mutilationum, quæ ab alijs fiunt, sed tantum adjuvant, vel excitant ad strenuè militandum, non censentur, nisi remotè, & per-accidens cooperari ad cædes ab alijs factas, ideòque id eis ad irregularitatem non imputatur, *Suar. cit. sec. 6. n. 5.* Prædictis non obstat, quòd quando plures simul concurrunt ad occidendum, licet unus tantum occidat, omnes fiant irregulares, ut supra dictum, quia omnes censentur esse una causa moralis, ergo omnes sunt irregulares, etiam illi, qui nullum occidunt. Respondent in primis aliqui apud Avilam *dif. 6. sec. 3. n. 2. respons. ad 1.* pugnantes in bello iusto ideo non fiunt irregulares, quia licet una sint velut causa moralis, tamen dant operam rei licitæ, quòd non est in ijs, qui pugnant in bello iniusto. Deinde Jus Canonicum noluit, ut pugnantes in bello iusto fierent irregulares, nisi propriâ manu occidant, quia aliàs nimis multi fierent inhabiles ad Ordines, & sic retraherentur à bellis iustis, *Avila cit. l.*

CXVIII. Hinc sequitur primò. Quòd non sit irregularis dux belli, qui milites suos incitat ad fortiter pugnandum, quia non provocat illos directè, & determinatè ad occidendum: nec qui arma dant militibus ad bellum iustum, fiunt irregulares, quia est actio iusta, & indifferens, nisi in actuali conflictu dentur ad occidendum, *Suar. cit. sec. 6. n. 6.* Sequitur.

imperfectum. Unde si quis percutiat, vel vulneret alique, animo mutilandi tantum, & non occidendi, irregularis fiet, non titulo homicidij, sed præcisè causâ mutilationis, si hæc actus sit secuta. *Suar. cit. dis. 44. sec. 2. n. 3.* Cum ergo sint duæ distinctæ irregularitates, sequitur, non omnia, quæ jure statuta sunt circa irregularitatem voluntarij homicidij, etiam extendi ad voluntariam mutilationem. Quâ in re hanc ait *Suar. cit. l. n. 4.* tenendam esse regulam, ut quæ jure statuta sunt circa irregularitatem homicidij, si pœnam diminuunt, extendenda sint ad irregularitatem mutilationis; non item si pœnam augeant. Contrâ verò, si Jus aliquid disponat circa irregularitatem mutilationis, quod rigorem contineat, extendi debet ad homicidium: non propter argumentum à simili, vel à minori ad majus, quocunque modo: sed propter argumentum à parte ad totum, quia in homicidio mutilatio continetur formaliter, vel eminenter, tanquam pars in toto. Si verò favorem contineat, non est extendendum, quia si pœna minuatur in delicto minore, seu partiali, non sequitur etiam dimini in majori, vel totali.

§. II.

An qui membrum debilitat, vel aridum, & inutile mutilat, vel abscindit, vel se ipsum mutilat, fiat irregularis?

CXXII. ASSERTIO 1. Qui membrum debilitat, id est, lædendo, vel vulnerando, aridum, & inutile reddit ad operandum, citra mutilationem tamen, si abscissionem, non fit irregularis, quia aliud est, propriè loquendo, mutilare, & detruncare, si membrum abscindere: aliud debilitare, si membrum illud reddere, & inutile ad operandum, ita tamen ut vivum maneat, nec abscindatur. Cum ergo Canones pœnam irregularitatis solum imponant homicidio, & mutilationi, sub ijs non comprehenditur sola debilitatio, neque ad illam extendi debet; nam irregularitas non incurritur, nisi jure sit expressa. Idque confirmatur ex c. *Sicut. 47. caus. 1. q. 1.* ubi dicitur: quod verum sit membrum, quamvis sine sanguine, & inefficax, & mortuum sit, scilicet quoad operationem. Nec obstat, quod paria sint non esse, & inutile esse: nam paria sunt, quoad operationem, quia quod inutile est, perinde non operatur, ac si non esset: non autem quoad effectum contrahendi irregularitatem, quia is, qui solum debilitat, non fit irregularis, ob causam jam allatam. Præterquam quod membrum aridum saltem valet ad decorem, si non deformat, et si operari non possit, sicut membrum omnino abscissum. *Navarr. cit. l. 26. Co. varr. in Clement. unic. p. 3. n. 9. Suar. cit. l. 44. sec. 2. n. 10.* Ex quo inferitur, quod Judex, qui torquendo reum, debilitat membrum, & inutile reddit, non fit irregularis.

CXXIII. ASSERTIO 2. Si quis membrum aridum, & inutile, si impediret ad officium suum exercendum detruncat, si abscindit, tunc distinguendum est: vel enim membrum, v. g. manus, est intactum, & debilitatum, ut sit omnino aridum redditum, id est, mortuum, nec animâ humanâ amplius informatum, quamvis id exterius non appareat

(quod tamen vix fieri potest) & tunc is, qui abscindit tale membrum, non fit irregularis per detruncationem, cum tale membrum sit quasi non membrum, quippe quod animâ hominis non amplius informatur: sicut is, qui truncat cadaver, abscindendo v. g. manum mortuam illius, non potest dici irregularis, cum non mutilet hominem. Veruntamen ille, qui tale membrum ita debilitavit, & læsit, ut omnino atresceret, & vitam perderet, etiam si à reliquo corpore non absciderit, censendus est irregularis, quia substantialiter mutat corpus humanum, privando illud suo membro principali, cum membrum mortuum non sit amplius membrum humanum propriè dictum. Et hoc casu, habet locum regula illa, *paria sunt non esse, aut inutile esse.* Vel abscindit quis membrum debilitatum quidem, vel inutile ad suam operationem, si munus exercendum, adhuc tamen vivum; adeoque verum membrum: & talis quoque fit irregularis, quia verè mutat corpus humanum, abscindendo vivum ejus membrum, & partem organicam principalem. Nec refert, quod sit membrum inutile ad exercitium sui muneris, quia hoc est per accidens, & eo non obstante, talis abscissio est gravis deformatio, quæ sufficit, suppositâ aliqujus membri, siue partis principalis truncatione, *Navarr. cit. c. 27. n. 219. Suar. cit. dis. 44. sec. 2. n. 11.* Porro si quis aliquem notabiliter deformat, ita ut ad Ordines promoveri non possit, v. g. faciem vulnerando, relicta deformi cicatrice, sed citra mutilationem, quia nullam partem, siue membrum corporis abscindit, non est irregularis, ut docet *Navarr. cit. l. 1. Suar. cit. l. n. 12.* & alij communiter contra *Silvest.* Ratio est: quia præter homicidium, & mutilationem, nulla alia irregularitas, quæ ex læsione, seu vulneratione corporis incurritur, est in Jure expressa: ergo cum deformatio per se sola non sit mutilatio, propter illam non contrahitur irregularitas: nec refert, quod sic deformatus irregularis fiat; nam non semper, qui alterum irregulare facit, ideo etiam ipse irregularis fit, sed eo solum casu, quando id in Jure expressum est, ut si aliquem deformat per eandem, vel mutilationem, *Suar. cit. l. 1.*

CXXIV. ASSERTIO 3. Quoties quis, mutilando alium, fit irregularis, fit etiam mutilando se ipsum, eodem modo, quamvis mutilatio sui ipsius sufficiat ad irregularitatem, quæ in alio facta non sufficeret, ut si quis partem digiti sibi ipsi volens, & illicitè abscindat, fit irregularis, quia in ea re major atrocitas apparet, c. *Qui pariem. 6. dis. 28.* nemo enim est dominus membrorum suorum, l. *Liber homo. 13. ff. ad leg. Aquil. Navarr. cit. c. 27. num. 217. & 219. Suar. cit. dis. 44. sec. 2. n. 10.* ubi ait, duplicem esse distinguendam mutilationem, unam activam, alteram passivam, per quam aliquis, ob defectum corporis, fit inhabilis ad congruum exercitium Ordinis, præsertim ad celebrationem Missæ, sine scandalo, siue a se, siue ab alio sit deformatus. Unde fit, ut quis interdum faciat, percutiendo, vel vulnerando alterum, irregulare, licet ipse non fiat, quia potest alterum reddere inhabilem ad Altaris ministerium, siue mutilatione: & vice versâ contingere potest, ut irregularis fiat mutilans, non autem mutilatus, ut si quis per injuriam, & invitus ab alio sit castratus, seu Eunuchus factus.

§. III.

De dispensatione in irregularitate contracta ex homicidio, & mutilatione.

Effectus hujus irregularitatis est, reddere inhabilem ad Ordines suscipiendos, & susceptos exequendos, sive exercendos, nisi dispensetur, ideoque de dispensatione hic agendum.

CXV. Quæritur primò. An & quis possit dispensare cum homicida injusto, & directè voluntario? Resp. certum est Papam dispensare posse; quia omnis irregularitas, saltem in nova lege Evangelica, Jure humano Ecclesiastico est inducta. Unde cum dicitur, hanc irregularitatem esse indispensabilem, id non ita intelligendum est, quòd absolute in illa dispensari non possit, sed quia non nisi raro, & difficulter etiam à Papa in illa dispensatur, ut ex communi docet *Abb. in c. Sicut. 6. n. 12. h. t. Silvest. V. Homicidium. 3. q. 8. dicto 2. Covarr. in Clement. unica. p. 2. §. 3. n. 3.* Solent autem Papa ferè tantum dispensare cum eo, qui Religiosus est, vel esse vult in Ordine aliquo Religiosorum Mendicantium, ut refert *Covarr. cit. l.* Porro solus Papa dispensare potest, tam in homicidio publico, quàm in occulto, ut pater ex Concilio Tridentino *Sess. 24. c. 6. de reform.* ubi Episcopis conceditur facultas dispensandi in omni irregularitate proveniente ex delicto occulto, eà excepta, quæ oritur ex homicidio voluntario. An autem Episcopus dispensare possit cum homicida directè voluntario, spectato Jure communi antiquo, dubitatur? Probabilius est, etiam olim, ante Concil. Trident. Episcopum non potuisse dispensare in homicidio voluntario, sive publico, sive occulto, & quoad sacros Ordines suscipiendos, vel eos exercendos, ut colligitur ex *c. Minor. 4. dist. 50. & ibi Gl. V. Minor. & ex c. 2. de Cleric. pugnanti. in duello. Silvest. cit. l. dicto 4. & 6. Covarr. cit. l. n. 5.* At verò quoad Ordines minores, & beneficium simplex potuit Episcopus dispensare, ut colligitur ex *cit. c. Minor. & cit. c. 2.* ubi solum de sacris Ordinibus fit mentio, & in fine dicitur, poterit tamen cum eo circa habendum beneficium misericorditer dispensari, ubi *Abb. num. 5.* ait: quando in Jure conceditur Episcopis absolute, & simpliciter dispensatio, debet intelligi de beneficio simplici, quia in materia dispensationis, per quam derogatur Juri communi, debent verba strictè intelligi, atque hæc procedunt de Jure Canonico antiquo: nam post Concilium Trident. Episcopus nec quoad suscipiendos Ordines minores, nec exercendos, neque ad obtinendum beneficium simplex, dispensare potest cum homicida directè voluntario, ut patet ex *Sess. 14. c. 7. de reform.* ubi dicitur, qui suâ voluntate homicidium perpetraverit, etsi crimen occultum fuerit, nullo tempore, ad sacros Ordines promoveri possit, nec illi aliqua beneficia Ecclesiastica, etiam si curam animarum non habeant, conferri liceat, sed omni Ordine, & beneficio Ecclesiastico perpetuò careat. Ubi aufertur Episcopis omnis potestas dispensandi, non solum quoad susceptionem, sed etiam quoad usum Ordinum, quia usus Ordinum, etiam minorum, est Officium Ecclesiasticum, *Avila p. 7.*

dist. 6. sec. 5. dub. 3. concl. 1. & 2. Laym. l. 1. c. 12. aff. 6. Veruntamen non solum Jure sed etiam hodierno potest Episcopus in casibus necessitatis, ad vitandam infamiam, vel, vel aliud grave periculum, & si non sit cursus ad Papam, dispensare cum eo, qui homicidium commisit, ut in Ordinibus ministrare, & celebrare possit, quamdiu defectus occultus manet, & donec à Papa impetretur, *Avila cit. l. dub. 3. concl. 1. in p. cit. l.*

CXXVI. Quæritur secundò. An Episcopus non potest dispensare in homicidio occulto, & directè voluntario; ita nec in mutilatione voluntaria, & illicita, etsi occulta sit? Resp. probabiliter dispensare, ut docet *Suar. dist. 44. de cens. l. 1. Avila cit. l. dub. 4. Laym. cit. c. 12. n. 1. Sanch. l. 1. Mor. c. 10. n. 49.* Probatum, Concilium non excepit irregularitatem mutilationis, sed tantum ex homicidio voluntario, nec tunc non est homicidium, sed delictum, illo; ideoque exceptio homicidii firmat regulam alijs non exceptis. Tum quia facultas dispensandi in omni irregularitate ex delicto occulto communi Episcopis, tanquam facultas ordinaria, derogans Episcoporum potestati, non debet ultra verborum proprietatem. Nec refert homicidium, & mutilatio in Jure equiparari irregularitatem incurrendam, non tamen tantum quoad gravitatem culpæ, nec quoad dispensationem, nec quoad alia. Et ita etiam decernit Congregatio Concilij apud Jo. Gallenart.

CXXVII. Quæritur tertio. An Episcopus sit dispensare cum homicida occulto, qui non posito, & directè intenderat hominem occidere, solum indirectè, & in causa, ut si quis in tumultu contingente, irâ succensus, occidat aut occidat ne ab illo occideretur? Resp. posse dispensare docet *Navarr. cit. c. 23. n. 240. & l. 1. super. Suar. cit. dist. 44. sec. 1. n. 4. Avila cit. l. 1. Azor. Ratio est: quia licet hujusmodi homicidium non sit merè casuale; non est tamen simpliciter perfectè voluntarium, cum non fiat ex proposito, & formali, sed solum sit voluntarium in dūm quid, indirectè, & in sua causa, & velut ex voluntario, & casuali, secundum doctrinam *Thom. 2. 2. q. 64. art. 8.* ideoque probabiliter à Tridentino sub exceptione homicidii non fuerit comprehensum: exempla esse præter allatum, si quis mulierem prægnantem percussit, causando abortum. Si quis regulatè improvidè projiciendo, hominem occidit, quis mandavit alteri, ut aliquem percuteret, & ille hominem occidit, & c. Hanc quòd Episcopus potest etiam dispensare in irregularitate contracta ex homicidio casuali minime directè voluntario, etiam ad sacros Ordines suscipiendos, sive susceptos exercendos, & deinde curatum, si sit occultum homicidium, nec debet ad forum contentiosum, vi Concilij Tridentini *24. c. 6. de reform.* ubi Episcopis conceditur dispensandi in omnibus irregularitatibus*

entibus ex delicto occulto, excepta irregularitate homicidij voluntarij, à quo distinguitur homicidium casuale, & indirectè solum voluntarium; adeoque ibi non excipitur, *Avila cit. sec. 5. dub. 2. concl. 2.* quin imò post Concil. Trident. potest Episcopus dispensare in homicidio casuali mixto, sive indirectè voluntario, saltem ad Ordines minores, & beneficium simplex, quamvis notorium, & publicum sit: nam ex Jure antiquo id poterat, ut quoad Ordines constat ex c. *Ad audientiam*, 12. h. t. quoad beneficium ex c. 2. de Cleric. pugnans. &c. quia Concilium non abstulit Episcopis, quod poterant Jure antiquo, quoad homicidium indirectè voluntarium: potest etiam Episcopus dispensare cum hujusmodi homicida, etiam publico, ad retinendum beneficium curatum jam obtentum, *Navarr. cit. c. 27. n. 240. in fine. Avila cit. l. dub. 2. concl. 3. Laym. cit. l. n. 3. assert. 6.*

CXXXVIII. Quæritur quartò. An Episcopus possit dispensare in irregularitate proveniente ex homicidio justo? Resp. primò. Episcopus potest dispensare in homicidio occulto factò defensionis causâ, sed excedente moderamen inculpatæ tutelæ, *Navarr. cit. c. 27. n. 239. & l. 5. consil. 36. h. t. Avila dis. 6. sec. 5. dub. 5. concl. 1. Laym. cit. c. 12. n. 2. assert. 3.* Ratio est: quia in citato Decreto Concilij in potestate dispensandi in irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, solum excipitur homicidium directè, & simpliciter voluntarium, & illicitum: homicidium verò defensionis causâ, factum, sed cum excessu inculpatæ tutelæ, est quidem illicitum, ratione hujus excessus, non tamen est simpliciter voluntarium, quia non spontè, sed coactè fit, ob necessariam sui defensionem, in qua solum quoad modum peccatur. Non obstat, quòd in Concil. Trident. *Sess. 14. c. 7. de reform.* dicitur, in homicidio casu commissio, vel vim vi repellendo, ut quis se à morte defenderet, dispensationem committendam esse Ordinario loci, aut ex causâ Metropolitanâ, vel Episcopo viciniore: quo significatur, commissionem non factam, sed faciendam esse per Papam. Nam ibi est sermo de homicidio casuali, aut necessario publico, non autem de occulto, ut patet ex verbis subjunctis: *qui non nisi causâ cognitâ, & probatis precibus, ac narratis, nec aliter, dispensare possit.* Quare Concilium cit. l. vult dicere, quòd homicidium in se directè voluntarium sit indispensabile, id est, rarissimè in eo dispensatur. Si verò in se sit volitum, ob causam defensionis, & occultum, dispensare in eo potest Episcopus: si verò sit publicum, non est indispensabile, quia poterit committi loci Ordinario, ut causâ cognitâ, in eo dispenset, *Avila cit. dub. 5. post 1. conclus.*

CXXXIX. Resp. secundò. Episcopus. vi facultatis concessæ in Concil. Trident. *Sess. 24. c. 6. de*

reform. dispensandi in omni irregularitate proveniente ex delicto occulto, non potest dispensare in irregularitate ex defectu perfectæ lenitatis, ut cum Judice, accusatore, teste, nec cum milite occidente in bello aggressivo justo, ut docet *Navarr. cit. c. 27. n. 217. & l. 5. consil. 39. h. t. Avila cit. dis. 6. sec. 5. dub. 1. concl. 1. Laym. cit. c. 12. n. 5.* Ratio est: quia tale homicidium, etsi sit justum, est tamen directè, sive in se volitum; adeoque non potest comprehendi sub casuali, ut vult *Covarr.* quod non est directè voluntarium, sed tantum indirectè, & in causa. Deinde in Concilio non datur facultas dispensandi Episcopis, nisi in irregularitate proveniente ex delicto occulto, hæc autem non descendit ex delicto. Veruntamen si Clericus, contra Canones, in bello justo pugnet, & propriâ manu occidat, potest cum eo dispensare Episcopus, quia etsi tale homicidium sit illicitum contra prohibitionem Juris Canonici, propter indecentiam Status, non tamen est injustum: sub exceptione autem homicidij voluntarij in Decreto Concilij intelligitur solum homicidium injustum, *Avila cit. sec. 5. dub. 5. in fine.* ubi addit, idem dicendum de irregularitate contracta à Clerico, qui accusavit in causa sanguinis, sine protestatione, vel testis fuit, vel Advocatus.

CXXX. Quæritur quintò. Quam potestatem dispensandi habeant ij, quibus privilegium concessum est dispensandi in omni irregularitate, excepta bigamiâ, & homicidio voluntario? R. posse dispensare in omni irregularitate proveniente ex homicidio indirectè, & imperfectè voluntario, & in eo, quod factum est ob defensionem, cum excessu moderaminis, ut ex supra dictis patet. Item in irregularitate, ob defectum perfectæ lenitatis, quale est homicidium justum commissum à Judice, & quam incurrit accusator, testis, & similes concurrentes ad illud, & miles in bello justo. Ratio est: quia homicidium justum, propriè, & in rigore loquendo, non est homicidium, sed hominis occisio, quia non est crimen: & homicidij voluntarij nomine, in illa exceptione, quæ semper fieri solet in hujusmodi privilegijs, intelligitur homicidium injustum, *Avila cit. sec. 5. dub. 1. & 2. Laym. cit. l. n. 4. assert. 7.* Aliud est, si per privilegium specificè, & expressè concedatur facultas dispensandi in homicidio casuali: tunc enim, vi illius, non potest dispensari in irregularitate, ex defectu lenitatis, quia homicidium justum est directè voluntarium, non item casuale, *Avila cit. l. concl. 3. contra Covarr.* Putat tamen *Laym. c. l.* si facultas dispensandi in irregularitatibus tantum concessa sit Regularibus pro foro conscientie, eâ non facile uti debere, si factum sit notorium, quia talem dispensationem Episcopi in foro externo non tenentur admittere.

TITULVS XIII.

DE TORNEAMENTIS.

Actum est in Titulis præcedentibus de homicidio in genere, & in specie, nunc agitur hoc, & duobus sequentibus Titulis, de quibusdam actibus, qui quandoque causam, sive occasionem homicidij præbent, & per quos ad illud, etsi non semper, aliquando tamen devenitur. Extat hic Titulus etiam in Extravaganibus Joann. XXII.